

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

25 oktober 2000

HOORZITTINGEN

**met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de NV Aquafin,
de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Bond Beter Leefmilieu
over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
uitgebracht door de heer Jef Van Looy en mevrouw Isabel Vertriest**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jacques Timmermans.

Vaste leden :

de heren Joachim Coens, Gerald Kindermans, Erik Matthijs, Jef Van Looy ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Dominique Guns, de heren Patrick Lachaert, Paul Wille ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Frans Wymeersch ;

de heren Jacques Timmermans, Bruno Tobback ;

mevrouw Isabel Vertriest ;

de heer Jos Bex.

Plaatsvervangers :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Maria Tyberghien-Vandenbussche, de heer Mark Van der Poorten ;

de heren Louis Bril, Marc Cordeel, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, de heer Gilbert Van Baelen ;

mevrouw Niki De Gryze, de heren Julien Librecht, Jan Penris ;

de heren Jacky Maes, Jan Van Duppen ;

de heer Johan Malcorps ;

de heer Herman Lauwers.

INHOUD

	Blz.
A. HOORZITTING VAN 27 APRIL 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM)	4
I. Inleidende uiteenzettingen	4
II. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers	10
B. HOORZITTING VAN 25 MEI 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE NV AQUAFIN	16
I. Inleidende uiteenzettingen	16
II. Opmerkingen en vragen van de commissieleden	19
C. HOORZITTING VAN 29 JUNI 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN OVER HET ADVIES INZAKE DE BEHANDELING VAN STEDELIJK AFVALWATER IN VLAANDEREN	23
I. Inleidende uiteenzettingen	23
II. Opmerkingen en vragen van de leden	27
D. HOORZITTING VAN 19 OKTOBER 2000 MET DE BOND BETER LEEFMILIEU OVER HET STANDPUNT VAN DE MILIEUBEWEGING	29
I. Inleidende uiteenzettingen	29
II. Vragen en opmerkingen van de leden	32
BIJLAGEN	37
VMM	39
NV AQUAFIN	77

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening hield een reeks hoorzittingen over het Vlaams waterzuiveringsbeleid en de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater.

Op 27 april en 25 mei 2000 werden respectievelijk de Vlaamse Milieumaatschappij en de NV Aquafin gehoord over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Op 29 juni 2000 werd een afvaardiging van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen gehoord over het advies inzake de behandeling van stedelijk afvalwater in Vlaanderen. De Bond Beter Leefmilieu werd op 19 oktober 2000 gehoord over het standpunt van de milieubeweging.

A. HOORZITTING VAN 27 APRIL 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM)

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : We horen vandaag de vertegenwoordigers van de VMM over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Binnen enkele weken zullen we vertegenwoordigers van de NV Aquafin uitnodigen. De minister bereidt intussen een nota over waterzuivering voor die in deze commissie zal worden besproken. Ook de Mina-Raad werkt aan een advies over deze problematiek. Na het zomerreces moet de politieke besluitvorming hierover plaatsvinden.

Graag verwelkom ik de vertegenwoordigers van de VMM. Bij deze gelegenheid wil ik ook herinneren aan het werkbezoek van de commissie aan de VMM op 24 maart 2000, waarbij onder meer de waterzuivering aan bod kwam. We danken de VMM voor de goede ontvangst en de degelijke uiteenzetting tijdens dit werkbezoek.

I. Inleidende uiteenzettingen

De heer Frank Van Sevenscoten, administrateur-generaal van de VMM : Ik dank de commissieleden voor de uitnodiging voor deze hoorzitting. Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh zal eerst een uiteenzetting geven over de Europese richtlijn. Daarna zal de heer Marc Van Erdeghe een toe-

lichting geven bij de stand van zaken op het vlak van waterzuivering.

1.1 De zuivering van stedelijk afvalwater

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh, afdeling kwaliteitsbeheer : Ik zal uitweiden over de volgende onderwerpen : de inhoud van de Europese richtlijn; de implementatie ervan in Vlarem II; de sluitende rioleringsaanpak; de zuiveringszones en de lozing van huishoudelijk afvalwater; Vlarem II en de richtlijn stedelijk afvalwater; de formele ingebrekestelling door Europa en het gemotiveerde antwoord daarop.

Richtlijn 91/271

De richtlijn bepaalt dat de lidstaten een systeem moeten ontwikkelen van algemene regelgeving of vergunningen voor alle lozingen in oppervlaktewater vanwege de agro-voedingsindustrie, voor lozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties en voor alle lozingen in rioleringen door de industrie. Al de lozingen in oppervlaktewater van meer dan 4.000 inwonerequivalenten (IE) door de agro-voedingsindustrie moeten aan alle voorwaarden voldoen voor installaties van meer dan 4.000 IE. De lidstaten moeten bovendien zorgen voor een systeem van opvang en behandeling van stedelijk afvalwater voor alle agglomeraties van meer dan 2.000 IE. De secundaire behandeling wordt als basis vooropgesteld. Voor de kwetsbare gebieden is er een verdergaande behandeling nodig; voor minder kwetsbare gebieden kan eventueel een minder vergaande behandeling volstaan. Voor Vlaanderen werden echter alleen kwetsbare gebieden aangewezen en geen minder kwetsbare gebieden. De lidstaten moeten voorts zorgen voor een duurzame bestemming van het zuiveringsslib. Er moet een systeem worden ontwikkeld voor toezicht op lozingen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Bovendien moeten er programma's worden uitgewerkt in het kader van de richtlijn en moet verslag worden uitgebracht bij de Europese Commissie.

Implementatie van de richtlijn in Vlarem II

De implementatie van de richtlijn in Vlarem II is in drie stappen gebeurd. In 1992 werden de waterlopen met een specifieke bestemming en alle kanalen, ongeacht hun bestemming, als kwetsbare gebieden aangewezen; er werden geen minder kwetsbare gebieden aangewezen en er werden normen uitgewerkt in functie van de capaciteit van de ri-

oolwaterzuiveringsinstallaties en de kwetsbaarheid. In 1995 werd heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied aangewezen. Als doelstelling werd vooropgesteld dat stikstof en fosfor met 75 percent moesten worden gereduceerd. Op basis van de richtlijn was een overgangstermijn mogelijk tot 2002. Hier toe werd in 1999 Vlarem II opnieuw gewijzigd. Intussen is ook dat echter geschiedenis.

Voor kwetsbare gebieden aangewezen in 1992 voor agglomeraties van minder dan 10.000 inwoners, geldt tot eind 2005 een uitvoeringstermijn voor opvangsystemen en secundaire behandeling. Voor agglomeraties van meer dan 10.000 inwoners is eind 1998 de eerste einddatum. Voor de bijkomende aanwijzingen van kwetsbare gebieden in 1995 is eind 2005 de einddatum voor agglomeraties van minder dan 10.000 inwoners. Voor opvangsystemen en secundaire behandeling werd eind 1998 als einddatum gehandhaafd. In het kader van de wijziging van 1999 geldt een overgangstermijn voor de reductie van stikstof tot 1 augustus 2002. Voor fosfaat werd de einddatum van eind 1998 echter behouden. Intussen is de wijziging van Vlarem II opgeheven. De Vlaamse regering heeft dat op 3 maart jl. goedgekeurd na de ingebrekestelling.

Sluitende rioleringsaanpak

Een sluitende rioleringsaanpak is uitgewerkt in Vlarem. Er dient een opvangsysteem uitgebouwd te worden voor agglomeraties met meer dan 10.000 IE tegen 31 december 1998 en één voor agglomeraties van minder dan 10.000 IE tegen 31 december 2005. Waar geen opvangsysteem wordt gepland – omdat dit vanuit ecologisch oogpunt geen bijkomend voordeel zou opleveren of buitensporig duur zou zijn – dient afzonderlijk gezuiverd te worden. Daarbij moet wel dezelfde zuiveringsgraad bereikt worden, zonder buitensporige kosten. De taak wordt verdeeld over gewest (voor de bovengemeentelijke infrastructuur), gemeenten en burgers. Die laatste hebben ofwel een aansluitings- ofwel een individuele zuiveringsplicht. De verplichtingen van de burgers zijn in Vlarem over tal van artikelen en hoofdstukken verspreid. Wij brachten ze overzichtelijk samen in een beslissingsboom voor de lozing van huishoudelijk afvalwater (zie bijlage, pagina 43 en 75).

Zuiveringszones

Vlarem II biedt een sluitend juridisch kader voor de uitvoering van richtlijn 91/271. Daarbij wordt uitgegaan van drie soorten zuiveringszones (ZZ) die Vlarem definieert. Een ZZ is een zone waarin

een rioleringsstelsel aanwezig is. In ZZ A bestaat reeds een aansluiting op een operationele RWZI. In ZZ B wordt die gepland, op grond van een goedgekeurd investeringsprogramma of gemeentelijk subsidieringsprogramma. In ZZ C is dat niet het geval. Wanneer er geen rioleringsstelsel aanwezig is, kan het huishoudelijk afvalwater geloosd worden in het oppervlaktewater of in de bodem. Agglomeraties worden gedefinieerd als gebieden waar de bevolking en/of de economische activiteit voldoende geconcentreerd is om het industriële en het huishoudelijke afvalwater aan te sluiten op één RWZI. Vertaald naar Vlarem betekent dat dus ZZ A + ZZ B een voldoende geconcentreerd gebied is voor een collectieve afvoer. Als bij scenario-analyse zou blijken dat aansluiting niet mogelijk is, is afsplitsing naar een agglomeratie met een afzonderlijke RWZI aangewezen. Terwijl in ZZ A en ZZ B dus collectief gezuiverd wordt, is voor ZZ C individuele zuivering de oplossing, tenzij de gemeente kiest voor een kleinschalige waterzuiveringsinstallatie.

Ingebrekestelling en antwoord

Begin november 1999 werd het Vlaamse Gewest voor drie punten formeel in gebreke gesteld door de Europese Commissie. De aanwijzing van kwetsbare gebieden in 1992 en 1995 gebeurde niet conform de bepalingen van de Europese richtlijn. De erkenning in 1995 van heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied had eigenlijk al in 1992 moeten gebeuren. Daardoor komt de einddatum voor agglomeraties van meer dan 10.000 IE op 31 december 1998 te liggen. De tweede kritiek van de Commissie was dan ook de niet-naleving van de bepalingen voor die agglomeraties. Ten derde werden de programma's ook niet gerapporteerd.

Het Vlaamse Gewest gaf het volgende gemotiveerde antwoord. Sinds 1993 is heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied erkend. De procedure voor de opheffing van de wijziging van Vlarem II werd in gang gezet en op 3 maart 2000 definitief door de Vlaamse regering goedgekeurd. Na publicatie in het Staatsblad zal dit aan de Europese Commissie gerapporteerd worden. De opgelopen vertraging werd als volgt toegelicht. De waterzuivering in Vlaanderen kijkt aan tegen een historische achterstand. De ruimtelijke ordening van het gewest dringt een moeilijke en omvangrijke collectering op. De prijsstijgingen belopen inmiddels zo'n 40 percent. De looptijd van het project is langer dan geraamd. Naast de nodige investeringen in collectering en waterzuivering, werden ook optimalisatie-investeringen gedaan, bijvoorbeeld voor hemelwaterafvoer en renovatie van de installaties. Tot slot vraagt het behoud van de leefbaarheid in het

gewest ook een ruimtelijke spreiding van de investeringen.

De Europese Commissie wordt voorts op de hoogte gesteld van de verdere stappen die het Vlaamse Gewest plant. Zo wordt thans het investeringsprogramma 2002-2005(2006) voorbereid. Daarbij gaat de prioriteit naar agglomeraties van meer dan 10.000 IE. Daar zullen de bepalingen van de richtlijn versneld gerealiseerd worden. De andere agglomeraties krijgen echter ook voldoende aandacht, want 2005 is in aantocht. Eind juni wordt een geactualiseerd programma aan de EU gerapporteerd. Wij hopen dat de Commissie daarop geen verdere stappen zal zetten in de ingebrekestelling.

I.2. Uitbouw van de waterzuiveringsinfrastructuur : stand van zaken en knelpunten

Bevoegdheidsverdeling

De heer Marc Van Erdeghe, afdeling planning VMM : Voor waterzuivering zijn verschillende actoren bevoegd. Het Vlaamse Gewest is de belangrijkste actor en zorgt voor de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur via de investeringsprogramma's van Aquafin. De investeringsprogramma's zorgen voor openbare rioolwaterzuiveringsinstallaties evenals aansluitingen hierop via leidingen : collectoren, persleidingen en prioritaire rioleringen. Op het volgende niveau vinden we de gemeenten die verantwoordelijk zijn voor de aansluiting op en de voeding van het bovengemeentelijke netwerk door middel van de riolering. De gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor kleinschalige waterzuiveringsinstallaties met een capaciteit kleiner dan 500 IE. Voor de beide opdrachten krijgen ze onder bepaalde voorwaarden subsidies van het Vlaamse Gewest. Vervolgens draagt ook de individuele burger een deel van de verantwoordelijkheid. Hij is ofwel verplicht aan te sluiten op de riolering ofwel dient hij volgens Vlarem II in te staan voor de individuele sanering.

Bovengemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur – Stand van zaken, knelpunten en mogelijke oplossingen

In het kader van de uitbouw van de bovengemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur gebruiken wij het woord zuiveringsgebied omdat dat meestal samenvalt met de agglomeratie. Slechts in zes agglomeraties is er immers meer dan één installatie. Sedert 1990 schenkt Vlaanderen door middel

van Aquafin en de investeringsprogramma's extra aandacht aan waterzuivering en proberen we de achterstand weg te werken. In 1990 bedroeg de zuiveringsgraad 30 percent. Dat betekent dat het afvalwater van slechts 30 percent van de bevolking in een zuiveringsinstallatie terechtkomt. Aan het begin van dit jaar haalden we al 49 percent. Als we in het jaar 2005 alle goedgekeurde investeringsprogramma's uitgevoerd hebben, zal ongeveer 73 percent van de bevolking aangesloten zijn op een zuiveringsinstallatie. Dat kan oplopen tot 80 percent als we ook de gemeentelijke ingrepen in het netwerk in rekening brengen.

Hoe verhoudt dit alles zich tot de renovatieprogramma's ? Toen de overeenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest opnieuw werd onderhandeld, werd besloten de bestaande infrastructuur op 1 januari 1994 over te dragen. De renovatieprogramma's werden op dat moment ook voor de volgende 10 jaar vastgelegd en geraamd op 10 miljard frank. Men heeft toen eveneens beslist jaarlijks 1 miljard frank te investeren. Ondertussen is die raming al opgelopen tot 13 miljard frank. Er werd dan ook beslist om de overloop van dat bedrag op te nemen in de nieuwbouwprogramma's.

Tussen 1991 en 1993 golden specifieke investeringslimieten voor nieuwbouw. Tussen 1994 en 2001 wordt jaarlijks 6 miljard frank geïnvesteerd. In 2002, 2003 en 2004 zal telkens 4 miljard frank geïnvesteerd worden. Voor 2005 is er nog geen budgettair engagement van de Vlaamse regering. De nieuwbouwprogramma's zijn al goedgekeurd tot in het jaar 2005 en zijn goed voor 93 miljard frank. Dit bedrag geldt voor de periode 1991-2001. Daarvan heeft Aquafin al 38 miljard frank uitgevoerd. De renovatieprogramma's vertegenwoordigen ongeveer 11 miljard frank en daarvan is al voor 1 miljard frank uitgevoerd. De gestelde limiet werd dus met 1 miljard frank overschreden. De VMM stelt het nieuwbouwprogramma samen en werkt daarbij steeds per bekken en stroomafwaarts. We werken gefaseerd en stemmen collectoren en zuiveringsinstallaties op elkaar af. We houden ook rekening met gemeentelijke initiatieven. Voor het renovatieprogramma laten we ons voornamelijk leiden door Aquafin.

Op de kaart met bestaande en geprogrammeerde rioolzuiveringsinstallaties duiden we de grootte van de verschillende installaties niet aan (pagina 51). We merken onmiddellijk dat Antwerpen en de kust voldoende zijn uitgerust. In het zuiden van West- en Oost-Vlaanderen en in Vlaams-Brabant moeten nog een aantal projecten uitgevoerd worden.

In ons rapport voor de Europese Commissie hebben wij bij de volgende punten stilgestaan : het aantal agglomeraties per grootte, de gerealiseerde opvangsystemen en zuiveringssystemen aan het einde van 1998. Vervolgens hebben we vooral voor onszelf een prognose gemaakt van het aantal opvang- en zuiveringssystemen dat eind 2005 gerealiseerd zal zijn.

In Vlaanderen zijn er ongeveer 350 zuiveringsgebieden. Daarvan waren er eind 1999 165 operationeel. Voor 2005 zijn er nog eens 130 gepland. Op de verschillende kaarten geven we het aantal agglomeraties weer volgens het aantal IE (bijlage, vanaf pagina 52). Vervolgens geven we de uitbouw van de zuiveringssystemen weer, telkens per agglomeratiegrootte. In de volgende kaartenreeks geef ik een overzicht van het opvangsysteem per agglomeratiegrootte. Hierbij dient opgemerkt dat we enkel rekening houden met volledig gerealiseerde opvangsystemen.

De problemen die rijzen bij de opbouw van de zogenaamde bovengemeentelijke installaties, zijn de volgende. De ruimtelijke ordening in Vlaanderen maakt het soms moeilijk om aansluiting te verzekeren en vermindert het rendement van de investeringen. We hebben in het verleden een achterstand tegenover de buurlanden opgelopen die niet in een handomdraai in te halen is. Nieuwe organisaties zoals de VMM, Aminal en Aquafin werden opgericht en deze nieuwe afbakening van het territorium vraagt een aanpassingsperiode. De sector realiseert zich dat de markt aan beperkingen onderworpen is en dat heeft een hogere prijs tot gevolg. Zo worden we geconfronteerd met stijgingen tot 40 percent tegenover de ontwerpraming. Andere elementen die moeilijk of niet te vermijden zijn, verhogen de kosten : zo wil men meer aandacht besteden aan het hemelwater en worden aan de vergunningen steeds strengere voorwaarden gekoppeld. Zo vraagt men bij een gewestweg bijvoorbeeld een onderdoorpersing in plaats van een gewone dwarssing. Deze problemen kunnen we alleen maar vaststellen, maar niet oplossen.

Andere problemen kunnen we wel aanpakken. Zo werd de onduidelijkheid die bestond bij de afbakening van kwetsbare gebieden, weggewerkt door de beslissing van de Vlaamse regering van 3 maart jl. om de limiet van 31 december 1998 te hanteren. In het verleden gaven we geen exclusieve voorrang aan de agglomeraties van meer dan 10.000 IE. Anders zou de hele stad moeten opgebroken worden. Dat zou een ontzaglijke hinder veroorzaken en ons niet in dank worden afgenomen. We hebben ook

besloten om niet meer alleen te investeren in zuiverings- en opvangsystemen maar ook in bijvoorbeeld het afkoppelen van waterlopen. Dat verbetert immers het rendement van de zuivering. Bovendien zullen we meer en meer gaan investeren in collectorinstallaties en installaties voor de opvang van hemelwater die de overstortfrequentie verminderen. Zuiveringsinstallaties zijn immers al in de bestaande programma's opgenomen. We proberen ook onze werken te combineren met die van andere organisaties, zoals AWZ en AWV, om de hinder te beperken. Allerlei hindernissen maken het moeilijk om de minimumperiode voor de realisatie van projecten te verkorten. Zo zijn we vaak gebonden aan vaste termijnen en worden we geconfronteerd met vertragsmanoeuvres die zijn ingegeven door het befaamde nimby-syndroom. Er wordt ons bijvoorbeeld vaak extra studiewerk opgelegd. Op dit ogenblik zijn projecten voor een bedrag van 6 miljard frank geblokkeerd.

Om die problemen op te lossen, is het niet altijd aangewezen om het budget en de investeringen te verhogen. Wellicht zou dat leiden tot hogere prijzen en dan realiseert men minder voor meer geld. We zullen wel voorrang geven aan agglomeraties boven de 10.000 IE en de projecten voor agglomeraties tussen de 2.000 en de 10.000 IE sneller aanpakken. Alle RWZI's die groter zijn dan 2.000 IE zullen we opnemen in het programma tot 2005. We moeten de coördinatie met de projecten van andere organisaties verbeteren en geblokkeerde projecten opnieuw activeren. Op dit ogenblik zijn 12 installaties die groter zijn dan 10.000 IE en waarvoor een gewestplanwijziging nodig is, geblokkeerd. We zullen ook onderzoeken of de al goedgekeurde programma's kunnen worden gecorrigeerd om investeringen voor renovatie en voor de verwijdering van nutriënten sneller te laten gebeuren.

Gemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur – Stand van zaken, knelpunten en mogelijke oplossingen

Met de gemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur bedoelen we in de eerste plaats een riolennet. De gemeenten moeten dat net uitbouwen, maar krijgen daarvoor op grond van een besluit van de Vlaamse regering van maart 1996 subsidies van de Vlaamse overheid voor 50 percent van de kosten. De huidige rioleringsgraad bedraagt 84 percent. Met rioleringsgraad bedoelen we het percentage van de inwoners die hun afvalwater in de riool kunnen lozen. Het percentage veronderstelt wel dat men overal in de riool loost waar er een riool is, en dat is zeker niet overal het geval. De

maximale rioleringsgraad die in het vooruitzicht wordt gesteld door het zogenaamde Totaalrioleringsplan (TRP) bedraagt 94 percent. Dat betekent dat voor 6 percent geen oplossing wordt verwacht. De vraag rijst ook of het de verantwoordelijkheid is van de centrale instanties om het percentage op te voeren van 84 tot 94 percent. Het besluit van 1996 werd in maart 1999 door de Vlaamse regering gewijzigd : de subsidies bedragen nu 75 percent van de kosten, maar er worden extra voorwaarden gesteld. Zo moet men een geïntegreerd riolennet aanleggen en moet men het hemelwater aanpakken. Het subsidieprogramma (GIP) wordt samengesteld op basis van de voorstellen van de gemeenten. We onderzoeken of ze in overeenstemming zijn met de voorwaarden gesteld door het besluit van de Vlaamse regering en stellen dan op basis van het beschikbare geld een klassement op. We formuleren ook eigen voorstellen die vooral bedoeld zijn om het rendement van de bovengemeentelijke infrastructuur te verhogen.

Gemeenten met een rioleringsgraad van meer dan 80 percent liggen vooral in de stedelijke gebieden, rond Gent, Antwerpen en Brussel, in het zuiden van Vlaams-Brabant, in Limburg en aan de kust. Er zijn grote verschillen in de rioleringsgraad van de gemeenten. De subsidieprogramma's voor 1996 tot en met 1999 waren jaarprogramma's, voor 2000-2004 hebben we een meerjarenprogramma opgesteld. Het ontwerp van GIP voor 2001-2005 moet voor 1 mei door de gemeenten worden ondertekend, zodat het definitief GIP aan de minister ter goedkeuring kan worden voorgelegd. De GIP's voor 1996, 1997, 1998 zijn grotendeels goedgekeurd door de zogenaamde ambtelijke commissie. De voorontwerpen van het GIP voor 1999 zitten nu in wat ik de fase van goedkeuring noem. Voor het GIP voor 2000-2004 kunnen de gemeenten tot 1 juli voorontwerpen indienen voor het jaarprogramma van 2000. Wanneer we het aantal gesubsidieerde projecten per gemeente analyseren, stellen we vast dat 9 percent van de gemeenten geen activiteiten ontplooit of geen subsidies ontvangt. Dat is te verklaren enerzijds door niet geïnteresseerde gemeenten en anderzijds door het feit dat bepaalde gemeenten al een hoge rioleringsgraad hebben.

Op de kaarten zien we de activiteitsgraad van de gemeenten met betrekking tot de subsidiëringsprogramma's (zie bijlagen, pagina 67 en volgende). We zien de gemeenten met meer dan 40 projecten, de gemeenten met 21 tot 40 , met 11 tot 20, met 6 tot 10 en met 1 tot 5 projecten en de gemeenten die geen projecten hebben ingediend volgens de gemaakte selectie. Eenzelfde oefening kan men doen voor de investeringshoeveelheid, voor de ramings-

bedragen en voor de hoeveelheid aan te sluiten vuilvracht.

De knelpunten zijn voor een deel dezelfde als op het bovengemeentelijk vlak, namelijk de historische achterstand en de moeilijke situatie van de ruimtelijke ordening. Op gemeentelijk vlak liggen de prioriteiten van het investeringsbeleid soms anders. Men doet liever iets aan het probleem van de wateroverlast en men scoort liever door bovengronds iets uit te bouwen dan dat men de hygiënische toestand verbetert. Dat geldt uiteraard niet voor alle gemeenten. Ook de budgettaire ruimte is beperkt. Er is een overaanbod van projecten : er is een lijst van 25 miljard frank aan projecten die voor subsidiëring in aanmerking kunnen komen. Deze zijn buiten de prijzen gevallen omdat ze voor latere jaren zijn aangevraagd, omdat ze een minder goed rendement hebben of omdat ze aan de eindtakken van de bovengemeentelijke netwerken zitten. We vragen ons ook af of bepaalde gemeenten niet systematisch de bestaande lijsten blokkeren waardoor andere gemeenten geen kans krijgen. Jaarlijks wordt 25 percent van de voorontwerpen niet ingediend. Zo is er een bepaalde lijst opgesteld, maar de projecten op die lijst worden niet uitgevoerd. Daardoor kunnen andere gemeenten niet in aanmerking komen om van de subsidies te genieten. De voorontwerpen moeten soms een lange weg afleggen eer ze goedgekeurd worden. Soms zijn ze niet in overeenstemming met de code voor de goede praktijk, soms is er geen aandacht voor het hemelwater of zijn ze gebaseerd op oude richtlijnen. Daardoor moeten ze soms wel twee of drie keer herwerkt worden. Soms is er op gemeentelijk vlak een beperkte handhaving, omdat de gemeenten niet de politieke moed hebben om een inspanning te vragen van de burger. Ook hier is afstemming met de werking van andere actoren noodzakelijk en is er geen afstemming met de gewestelijke bouwverordening. Door de nieuwe elementen en door het aangepaste subsidiëringsbesluit hebben we een kleine contradictie met de gewestelijke bouwverordening. Dat komt straks aan bod bij de mogelijke oplossingen.

Samen met de gemeenten moeten we werk maken van een doordacht waterzuiveringsbeleid op gemeentelijk vlak. Men moet duidelijk aangeven welke zones in aanmerking komen voor een centrale zuivering, voor welke zones een gemeentelijke inspanning noodzakelijk is en waar er een inspanning kan gevraagd worden van de burger. De te riolerende zones zoals die aangekondigd werden moeten waarschijnlijk ook herzien worden. Het grachtenstelsel moet geherwaardeerd worden. Heel wat bestaande grachten werden ingebuisd en

bestempeld als riool. Daardoor komt er parasitair water, dat we niet echt nodig hebben, terecht in de rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Het handhavingsbeleid komt neer op de toepassing van de Vlare-verplichtingen. We hopen dat de toezichhoudende overheid op dat vlak de nodige inspanningen zal doen. Het verhogen van de budgettaire ruimte kan een andere oplossing zijn om die 25 miljard frank, het overaanbod aan projecten, af te slanken en om het ritme te verhogen. Oververhitting van de markt kan daar wel een mogelijk neveneffect van zijn.

Van een ander niveau is het streven naar een betere afstemming met andere actoren, voornamelijk afstemming op de bovengemeentelijke projecten om die meer rendement te geven. Men is voorstellen aan het formuleren om kleine aanpassingen te doen aan het subsidiëringsbesluit, waarvan de voornaamste een afstemming is op de gewestelijke bouwverordening.

Kleinschalige en individuele zuiveringsinitiatieven – Stand van zaken, knelpunten en mogelijke oplossingen

Van de kleinschalige en individuele zuiveringsinitiatieven hoort de eerste groep thuis op het gemeentelijk terrein. Ondanks de grote verwevenheid van dit laatste met de gemeentelijke opdracht inzake aanleg van rioleringen hebben we deze initiatieven toch apart voorgesteld.

Door het subsidiëringsbesluit kleinschalige zuivering van juli 1997 krijgen de gemeenten de kans om voor bepaalde kernen subsidies te krijgen van het Vlaamse Gewest mits ze voldoen aan bepaalde voorwaarden. De gemeenten moeten een voorontwerp indienen dat kan getoetst worden of het in aanmerking kan komen voor subsidiëring. Daarnaast zijn de individuele verplichtingen opgesomd: de aansluiting op de riolering, de hemelwaterafkoppeling van het rioolstelsel, die in Vlare werd opgelegd, en de aanpak van de lozingen buiten de zuiveringszones A en B, dus respectievelijk de zuiveringszone C en de aansluitende zone die niet gerioleerd is.

De steun van de overheid bestaat uit de volledige vrijstelling van de afvalwaterheffing voor individuele zuiveringsinitiatieven, uiteraard onder bepaalde voorwaarden, namelijk de naleving van de code van de goede praktijk en de toetsing of dat echt het geval is. Verder zijn er de opcentiemen van het milieuconvenant. Als de gemeente die ondertekent kan ze een premie ter beschikking stellen van haar

burgers en dan stelt het gewest een supplementaire premie ter beschikking.

Voor de kleinschalige zuiveringsinstallaties is er een verwevenheid met de Aquafinprogramma's. De voorganger van Aquafin, namelijk VMM-VMZ, heeft eigen kleinschalige installaties gebouwd, die nog in exploitatie zijn. Via de huidige gekende Aquafinprogramma's zijn er supplementaire, eerder kleinschalige waterzuiveringsinstallaties gepland, die al bestaan of die nog moeten uitgevoerd worden. Via VLM en Aminoal werden een aantal ingrepen gedaan met kleinschalige zuiveringsinstallaties. Bij VLM gaat het meestal om ruilverkavelings- en landinrichtingsprojecten en bij Aminoal gaat het om drie of vier proefprojecten.

De interesse voor het subsidiëringsprogramma 1999-2000-2001 is zeer laag. Initieel waren er 24 voorstellen, waarvan er slechts 15 overgebleven zijn, 6 in 1999, 6 in 2000 en 3 in 2001. Het aantal individuele zuiveringsinstallaties in Vlaanderen is niet gekend. De enige indicatie daarvoor is de vrijstelling van de afvalwaterheffing: er zijn voor de jaren 1997 en 1998 ongeveer 200 vrijstellingen binnengekomen bij onze collega's van de afdeling Heffingen. Of dat overeenkomt met het werkelijke aantal installaties in Vlaanderen, kan ik niet zeggen. De leidraad bij het gemeentelijk rioleringsbeleid is een document dat we zelf opstellen per gemeente, namelijk de toestand op gemeentelijk niveau van de bestaande en de geplande rioleringen, gekoppeld aan de bovengemeentelijke initiatieven om te zien wat zuiveringszone A, B of C is. Met dat document gaan we een dialoog aan met de gemeenten om hen duidelijkheid te geven over wat er moet gebeuren, waar en wanneer. Zo krijgen de gemeenten duidelijkheid voor zichzelf en voor hun burgers.

Op de kaart van pagina 73 krijgen we een zicht op de kleinschalige zuiveringsinitiatieven met een capaciteit van minder dan 2000 IE. Op de kaart zijn de 15 geplande gemeentelijke KWZI's aangeduid, de geplande bovengemeentelijke KWZI's, waarvan sommige een capaciteit hebben van meer dan 500 IE en andere van minder dan 500 IE, maar die in elk geval een capaciteit hebben van minder dan 2000 IE, en de bestaande bovengemeentelijke KWZI's.

Voor een deel zijn de gemeentelijke knelpunten terug van toepassing. Vooreerst is er de al of niet gewilde onwetendheid van de gemeenten en van de burger. Verder is de keuze tussen de kleinschalige en de individuele zuivering moeilijk voor de gemeenten. Soms hebben ze daarvoor niet echt de

kennis, ze hebben soms zelfs geen technische dienst. Het subsidiëeringsbesluit heeft een hoge instapdrempel : de gemeenten moeten al kosten maken voor het gevraagde voorontwerp. Ze moeten dus al geëngageerd zijn voor het project, zo niet dienen ze geen voorstel in. Het subsidiepercentage is volgens de gemeenten te laag in vergelijking met dat van de Aquafinprojecten. Deze worden voor 100 percent gesubsidieerd en de KWZI slechts voor 50 percent. Er is ook geen tussenkomst voor de exploitatiekosten. Er is weinig knowhow op dat vlak. Er is slechts een beperkte periode om het voorontwerp bij te sturen. De code van goede praktijk wordt onvoldoende gehanteerd en blijkt ook nog onvoldoende gekend, hoewel er al voldoende richtbaarheid aan gegeven werd, onder meer via rondzendbrieven en provinciale contactdagen. De ruimtelijke inpasbaarheid van de KWZI of de IBA is eveneens een knelpunt. Soms wordt voor de kleinschalige initiatieven een gewestplanwijziging vereist. Misschien moet daarvoor in uitzonderingsmaatregelen worden voorzien. Ten slotte is er de onduidelijkheid omtrent de bevoegdheidsverdeling. Met de laatste kaart heb ik willen aantonen dat sommige projecten op het Aquafinprogramma staan en andere op de gemeentelijke programma's. Voor de gemeenten is het niet duidelijk wat ze waar moeten doen.

De mogelijke oplossingen verlopen voor een deel parallel aan de gemeentelijke mogelijke oplossingen, namelijk het opmaken van een kaart, het uitdokteren van een volledig beleid, een aanpassing op het vlak van het hemelwater en een handhavingsbeleid. Men zou het bestaande subsidiëeringsbesluit moeten aanpassen op een aantal kritische punten. Om de instapdrempel te verlagen zou men een zelfde systeem kunnen hanteren als bij de gemeentelijke rioleringsprojecten, waarbij de gemeenten een voorstel indienen dat beoordeeld wordt door de overheid. Als het project voldoet, kunnen de gemeenten daarmee verdergaan, in plaats van eerst al kosten te doen. Men zou ook de financiële stimuli voor de bouw en de exploitatie kunnen verhogen. Het begeleiden en sensibiliseren van de gemeenten en de burger kunnen een belangrijk element zijn. De leidraad kan daarbij een voornaam hulpmiddel zijn. Vanaf morgen voeren we gedurende vijf weken campagne om de architecten te bereiken. In de vijf provincies geven we een studiedag over theorie en praktijk van de kwestie. Men kan overleg voeren om de ruimtelijke inpasbaarheid te verhogen of men kan een ingreep doen om dat te kunnen afdwingen. Ten slotte kan men de bevoegdheidsverdeling inzake KWZI aanpassen om een aantal onduidelijkheden weg te halen.

We kunnen dus de volgende besluiten trekken. Vlarem II omvat een sluitende rioleringsvisie. De sanering van het stedelijk afvalwater wordt voorzien via Investeringsprogramma's en Gemeentelijke Investeringsprogramma's. In Vlaanderen is er een waarneembare achterstand. Daardoor is de in gebrekestelling te verklaren. Via gepaste maatregelen kan men ten dele remediëren aan die achterstand. Daarbij kunnen we denken aan de bijsturing van het investeringsprogramma van Aquafin in functie van de agglomeraties groter dan 10.000 IE, de verhoogde aandacht voor de agglomeraties met minder dan 10.000 IE voor de programma's die nog opgemaakt moeten worden en het respecteren van de deadline van 31 december 2005. Hopelijk kunnen we dan in juni 2000 aan de EU rapporteren op basis van het geactualiseerde programma en zullen we dan van de EU een beter rapport krijgen.

II. Vragen van de leden en antwoorden van de sprekers

Mevrouw Marleen Van den Eynde : Is er een groter exemplaar van de beslissingsboom te krijgen (zie bijlage, pagina 75) ? Het lijkt een belangrijk document, maar we weten niet wat het inhoudt omdat we een onleesbare kopie hebben gekregen. Het document is specifiek voor gemeentebesturen bedoeld, maar het is ook voor ons interessant.

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : Ik kan u later extra kopieën bezorgen. Het document bevat een aantal eenvoudige vraagstellingen. Is er een riolering aanwezig, ja of neen ? Zo ja, dan is er aansluitingsplicht. In welke zuiveringszone bevindt u zich, A, B of C ? Voor A en B geldt dan bij voorkeur directe lozing op de riolering. Voor C moet eerst worden geantwoord op de vraag of het om een nieuwe lozing of om een bestaande lozing gaat. Voor een bestaande lozing volstaat een septische put, voor een nieuwe lozing is een verdergaande zuivering nodig. Op die manier wordt via eenvoudige vragen afgedaald tot op het definitieve beslissingsniveau. Zo kunnen de gemeenten er eenvoudig achter komen welke voorwaarden gelden, of er bij voorkeur effectieve zuivering nodig is en of dat onmiddellijk moet of met een overgangstermijn.

De heer Gerald Kindermans : Is het mogelijk ons een elektronische versie te bezorgen ? Het zou goed zijn om het te kunnen gebruiken in een informatiecampaigned voor de gemeenten.

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : De tekst dateert al uit 1998 en werd op allerlei manieren ter beschikking gesteld. Hij zit in een pakket voor de gemeenten en verder herhalen wij de inhoud ervan op allerlei manieren en op allerlei fora. Het document kan ook per mail worden overgemaakt.

De heer Joachim Coens : Het verhaal over de rapportering en de ingebrekestelling gaat over Vlaanderen, maar hoe staat het met de andere gewesten ? Worden die geconsulteerd en stemmen de gemeenschappen zich op elkaar af als ze rapporteren aan Europa ?

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : Er is geen afstemming. Binnen de stuurgroep Water werd wel bekeken of afstemming mogelijk is. Maar eigenlijk maken de Europese deadlines dat niet mogelijk. Er wordt dus niet samen gerapporteerd. De enige afspraak die werd gemaakt is dat de drie rapporten in dezelfde omslag aan de Europese Commissie worden bezorgd. De Commissie had liever een geïntegreerd rapport gezien, maar doet er verder niet moeilijk over omdat de uitvoeringsgraad per gewest danig verschilt. Op die manier kan de Europese Commissie per gewest oordelen. Ze heeft zich ook bereid getoond bij een eventuele ingebrekestelling te differentiëren per gewest. Bij eventuele ingebrekestelling kan men op basis hiervan op federaal niveau een verdeelsleutel uitwerken.

De heer Joachim Coens : We kunnen dus in het antwoord van de Europese Commissie een differentiatie per gewest verwachten ?

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : Ja, dat geldt ook voor de ingebrekestelling. De Commissie heeft ook al aangegeven voor welke aspecten elk gewest in overtreding is. Alleen Vlaanderen heeft afdoend gereageerd. Brussel heeft verwezen naar de al lopende ingebrekestelling en Wallonië heeft enkel aangegeven dat het versneld tot investeringen zal overgaan door het oprichten van een instantie, welke te vergelijken is met Aquafin. Een programma is er tot dusver niet gekomen.

In maart 2000 heeft de Commissie een nieuwe herinnering gestuurd met daarin een aanmaning op de vraag over de steden met meer dan 10.000 IE te antwoorden en met een herhaling van de vraag van vorig jaar. Daarop is immers enkel een antwoord gekomen van het Vlaamse Gewest en niet van Brussel en Wallonië.

De heer Joachim Coens : Zullen er ook verdeelsleutels worden toegepast voor de sancties ?

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : De ingebrekestelling wordt federaal bekeken en op dat niveau kan worden beslist om verschillend door te rekenen naar de gewesten. Vlaanderen scoort op dit moment immers merklijk beter dan de andere gewesten, al voldoen we nog steeds niet aan alle bepalingen van Europa die tegen eind 1998 hadden gerealiseerd moeten zijn.

Mevrouw Isabel Vertriest : In 1990 had Vlaanderen een zuiveringsgraad van 30 percent, in 2000 is dit gestegen tot amper 49 percent. 20 percent opklimmen na tien jaar zwaar investeren is een mager resultaat. Hoe komt dat ? Dit zijn extreme cijfers die niet meer aan het toeval of aan de voorontwerpen kunnen worden toegeschreven. Men zou de blokkering in de uitvoering van projecten kunnen voorkomen door de gemeenten beter te begeleiden.

De heer Marc Van Erdeghe : We hebben vooral te kampen met een historische achterstand die niet eenvoudig weg te werken is. De hele procedure moet op gang getrokken worden en dat kost tijd. Daarnaast zijn er een aantal geblokkeerde projecten die al lang hadden moeten worden uitgevoerd. Als alle projecten op een logische manier tijdig waren uitgevoerd hadden we nu al 60 percent gehaald. Stel dat alle geblokkeerde projecten morgen worden gedeblokkeerd en dat binnen de twee jaar tot uitvoering wordt overgegaan, dan zou een heel sterke stijging van de zuiveringsgraad zeer reëel worden. Er zijn 12 installaties met een capaciteit groter dan 10.000 IE geblokkeerd. Als men deze installaties zou kunnen laten werken, zou alles plots in een stroomversnelling kunnen komen. De capaciteit van vele van deze installaties ligt immers een heel eind boven de limiet van 10.000 IE.

Mevrouw Isabel Vertriest : Maar als men mikt op dergelijke grote projecten, dan volgt daar toch automatisch uit dat de groei heel traag zal gaan.

De heer Marc Van Erdeghe : Neen, niet echt. Integendeel. Er is immers een wisselwerking tussen de uitbreiding van het collectorennet en die van de zuiveringsinstallaties. Zuiveringsgraad en rioleringsgraad zijn niet hetzelfde. In deze context is zuiveringsgraad enkel begrepen als de hoeveelheid afvalwater die werkelijk in een zuiveringsinstallatie aankomt. Als alle programma's die nu op stapel staan ook werkelijk worden uitgevoerd, dan kunnen we 75 percent halen. Nemen alle gemeenten dan ook nog hun verantwoordelijkheid, dan ligt 80 percent binnen ons bereik. De rioleringsgraad is nu

ongeveer 84 percent en dat wordt stelselmatig hoger. Voor sommige problemen, namelijk voor de zones C, is geen oplossing in de maak. Het programma bevat daarover geen bepalingen. Ofwel zal de individuele burger inspanningen moeten leveren, ofwel zullen de gemeenten die zones voor hun rekening moeten nemen. Verder moeten een aantal projecten dringend worden uitgevoerd. In Grimbergen-Zemst bijvoorbeeld is er een programma dat dateert van 1993-1994 maar dat nog steeds niet is uitgevoerd. Zo kan ik nog wel een aantal voorbeelden geven.

De heer Jos Bex : Heeft men zicht hoeveel woningen effectief op de bestaande installaties zijn aangesloten ? Ik ken concrete gevallen waar de collectoren en de installaties er zijn, maar waar woningen er gewoon niet op aangesloten zijn. Niet zozeer afvalwater wordt daar afgevoerd, maar ander water waardoor de installaties op hun maximale capaciteit zitten.

De heer Marc Van Erdeghe : Dat is inderdaad een probleem. Vele zuiveringsinstallaties kampen met een biologische onderbelasting gecombineerd met een hydraulische overbelasting waarbij beken en waterlopen op de installatie zijn aangesloten. Als je de biologische capaciteit natrekt, dan blijkt soms dat hele straten niet op de installaties zijn aangesloten. Het zijn helaas de gemeenten die hier moeten optreden en hun burgers dwingen op basis van een aantal artikels uit Vlare II.

De heer Erik Matthijs : Naar welke artikelen verwijst u ?

De heer Marc Van Erdeghe : De precieze artikelen kan ik niet onmiddellijk aanstippen. Er zijn een aantal artikels die bepalen dat, als er in de straat een riolering is, men verplicht is om aan te sluiten.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : In de zogenaamde C-zone kan de gemeente bijvoorbeeld een individuele zuivering als voorwaarde stellen bij het afleveren van een bouwvergunning.

De heer Marc Van Erdeghe : Een bepaalde stad in Vlaanderen heeft al pv's opgemaakt. Die waren wel vooral gericht op de horecabedrijven die in de binnenwateren lozen. Men wou die verplichten om aan te sluiten op de riolering. We kunnen dat voorbeeld aangrijpen om een dergelijk beleid op gemeentelijk vlak te ontwikkelen zodat er politieel kan worden opgetreden.

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : In uitvoering van Vlare kunnen er sancties uitge-

sproken worden, maar daar wordt weinig uitvoering aan gegeven omdat de delicten niet zwaar genoeg wegen. De VMM heeft in 1998 een ontwerp van gemeentelijke verordening opgesteld om sommige bepalingen in het politiereglement te herkennen. Via politiestrafpen kunnen gemeenten gemakkelijker optreden, maar daaraan wordt nog altijd weinig uitvoering gegeven. Als men het wel doet, seponeren de politierechtbanken vaak de klachten. De handhaving is moeilijk.

De heer Jos Bex : Ligt het altijd aan de gemeenten ? Is het ook niet de verantwoordelijkheid van Aquafin ?

De heer Marc Van Erdeghe : Het is de opdracht van Aquafin om in te staan voor de opvang van de zogenaamde geconcentreerde lozingen, het eindpunt van een rioleringstraject af te voeren naar een zuiveringsinstallatie. Als men onderweg diffuus lozende woningen tegenkomt, worden er pogingen ondernomen om die maximaal aan te sluiten. Er zijn daarover een aantal richtlijnen goedgekeurd. Het spreekt vanzelf dat de toepassing ervan kostenverhogend werkt. Die verhoging komt ten laste van het gewest, hoewel strikt genomen de gemeente verantwoordelijk is. In essentie gaat Aquafin zones aan de zogenaamde zwarte punten ophalen die vervolgens worden afgevoerd naar de waterzuiveringsinstallatie. Het is niet de taak van Aquafin om in die bepaalde zones voor de individuele huisaansluitingen te zorgen. Aquafin kan de problemen wel aanpakken en voorts alleen maar hopen dat de gemeenten hun verantwoordelijkheid opnemen.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : In de praktijk wordt de rekening naar de betrokken stad gestuurd om de diffuse punten in één punt samen te nemen en aan te sluiten. Maar men moet het probleem ook relativeren. Vaak zijn er punten waar men geen handhaving kan doen, bijvoorbeeld in het geval van niveauverschillen. Mensen die in een beek achteraan de woning lozen, kan men moeilijk verplichten om het vloerniveau op te trekken zodat ze vooraan op de riolering kunnen aansluiten. Men kan hen wel verplichten om dat te doen bij de volgende verbouwing. Een aantal zaken kunnen op lange termijn opgelost worden, maar men heeft niet altijd de mogelijkheid om elk individueel geval aan te sluiten.

De heer Marc Van Erdeghe : Strikt genomen voert men dan een gedoogbeleid.

De heer Jacques Timmermans : Dat is de realiteit. Men dient het aantal gevallen te relativeren.

De heer Erik Matthijs : Wat het subsidiëringsprogramma betreft, stelt u dat bepaalde gemeenten andere blokkeren. Dat begrijp ik niet. Het gemeentebestuur keurt toch het vijfjarenprogramma met bepaalde projecten goed. Als het voorontwerp niet tegen een bepaalde datum ingediend is, vervallen de subsidies.

Als mogelijke oplossing stelt u een betere afstemming met de diverse programma's en de initiatieven van de andere actoren voor. Dat is goed, maar in de praktijk stellen we vast dat het niet eenvoudig is om dat te doen. Als er bijvoorbeeld een project langs een gewestweg plaatsvindt, moet er een mobiliteitsconvenant en een mobiliteitsplan zijn, dat door de auditcommissie op provinciaal niveau goedgekeurd moet worden. Als de hele procedure niet fundamenteel wordt gewijzigd, kunnen we oplossingen blijven zoeken maar zal het project moeten worden uitgesteld.

De heer Marc Van Erdeghem : Als men het volledige pakket investeringen neemt en evalueert welke in aanmerking komen, gaat de voorkeur naar de gemeenten die zich in de zuiveringszone A bevinden of daarop aansluiten. Die hebben een grotere prioriteit gekregen omdat ze zorgen voor een verhoging van de zuiveringsgraad. Gemeenten zonder een bestaande installatie staan meestal op het einde van de lijst.

Het niet-indienen van een voorontwerp is al een stap verder in de subsidiëringsprocedure. In principe komen er geen budgetten bij en wordt dat bekeken als er nog ruimte over is.

De heer Erik Matthijs : Het klopt toch dat de subsidies vervallen als het voorontwerp te laat ingediend wordt ?

De heer Marc Van Erdeghem : Ja, maar dat is slechts één van de mogelijkheden. In de verdere procedure zijn er nog mogelijkheden waardoor de subsidiëring kan vervallen.

Het is een feit dat men soms nog stappen dient te ondernemen die men oorspronkelijk niet verwacht had. Men kan echter altijd vragen om het project, dat uiteraard binnen het vijfjarenprogramma moet goedgekeurd zijn, één jaar door te schuiven zodat het niet van de lijst verdwijnt. Bepaalde gemeenten hebben dat al gedaan.

De heer Erik Matthijs : Kan dat meerdere jaren doorgeschoven worden ?

De heer Marc Van Erdeghem : Dat is mogelijk. De voorwaarde is dat men de gestelde periode niet overschrijdt.

De heer Gerald Kindermans : Het VITO onderzoekt welke systemen van individuele waterzuivering kunnen worden erkend. Wat is de stand van zaken ? Hoever staat men met de erkenning ?

Wat de financiering betreft, weet iedereen dat de burger niet snel geneigd is om zware investeringen te doen. Men spreekt over een bedrag van 100.000 tot 200.000 frank per woning met onderhoudskosten die 8000 tot 12.000 frank per jaar bedragen. Men dient dan ook bijzonder gemotiveerd te zijn. Een vrijstelling van heffingen is in dat geval maar een kleine stimulans. In welke middelen of stimulansen wordt er voorzien ? Als men aan de 15 procent kleinschalige en individuele initiatieven dezelfde bedragen toekent als er door Aquafin vrijgemaakt worden voor de grootschalige waterzuivering, dan moet de minister nog veel geld op de begroting voorzien.

Minister Vera Dua : Momenteel wordt onderzocht hoe we de certificering kunnen regelen. Het is belangrijk dat alleen systemen, die aan de voorwaarden voldoen, erkend worden. Dat is al een hoge kostprijs. Voorts onderzoeken we hoe de individuele burger financieel ondersteund kan worden. Maar eerst en vooral dienen de financiële consequenties bekeken te worden. Het gaat om een belangrijke politieke keuze. Men mag niet vergeten dat het waterzuiveringsbeleid al miljarden frank gekost heeft.

Mevrouw Isabel Vertriest : Het is niet rechtvaardig om individuen alles zelf te laten betalen, zeker niet als men rekening houdt met de investeringen die al gebeurd zijn in de collectieve zuivering.

Minister Vera Dua : Als men bij de grootschalige infrastructuur het IE als norm neemt, kost het ook zoveel.

De heer Gerald Kindermans : Het gaat om 130 miljard frank voor 80 percent. Als men dat omrekent voor de overblijvende 15 percent, gaat het om 20 miljard frank. We spreken over bedragen van die orde van grootte.

De heer Joachim Coens : Als we de kaartjes over de rioleringsgraad en de subsidiëringsprogramma's bekijken, dan verontrust het me dat wat licht gekleurd is op de eerste kaartjes dat ook is op de tweede reeks. Men zou toch een complementair plaatje verwachten. De rioleringsgraad in West-

Vlaanderen is bijvoorbeeld niet groot, maar hetzelfde geldt voor de activiteitsgraad in het subsidiëringsprogramma. Als men het subsidiëringsprogramma uitvoert, welke invloed heeft dat op de rioleringsgraad ?

De heer Marc Van Erdeghem : Een en ander is nog niet specifiek voor de gemeenten, maar al wel algemeen geëvalueerd. Per programmajaar stijgt de rioleringsgraad met circa 1 percent. Veel projecten zijn immers gewoon gericht op heraanleg of verbetering. De zuiveringsgraad stijgt met 0,5 tot 0,75 percent, want niet alle projecten gaan onmiddellijk naar de zuiveringsinstallatie.

De heer Joachim Coens : Wordt in de subsidiëringsprogramma's geen rekening gehouden met de rioleringsgraad ?

De heer Marc Van Erdeghem : Neen, de gemeentelijke autonomie speelt daar immers. We baseren ons op de voorstellen van de gemeenten.

De heer Joachim Coens : Wie de beste rioleringsgraad heeft, komt er uiteraard het beste uit. De witte vlekken worden uiteindelijk echter niet opgelost.

De heer Marc Van Erdeghem : We hebben ervoor gezorgd dat projecten onder voorbehoud, dat zijn projecten op bovengemeentelijk vlak, in het programma staan. De daaraan gekoppelde projecten van de gemeenten vielen vroeger uit de prijzen, maar krijgen nu wel de kans om zich waar te maken.

Minister Vera Dua : We moeten de vraag durven stellen welke rol en vrijheid de gemeenten krijgen in het waterzuiveringsbeleid. We hebben momenteel een rioleringsgraad van 84 percent. Vraag is echter wat de reële aansluitingsgraad is. De zuiveringsgraad bedraagt 49 percent. Er is dus een kloof. Vraag is hoeveel percent daarvan een gevolg is van een falend beleid. Dat is bijzonder moeilijk te detecteren. Er moet een grondig debat worden gevoerd over de vraag in hoeverre de centrale overheid sturend moet optreden.

Ik heb er geen zicht op hoeveel woningen aangesloten zijn op de riolering. Veel eigenaars kunnen die vraag zelf niet beantwoorden. De vraag is wie de inspecties in dit verband zal uitvoeren. Ik kan moeilijk de milieu-inspectie uitsturen om erop toe te zien of de Vlarem-reglementering inzake aansluiting wordt nageleefd. Dit belangrijk knelpunt moet spoedig opgelost worden. Dan zal duidelijk

worden wat de rol is van Aquafin en waar Aquafin faalt.

De heer Jos Bex : Ik ben blij dat de minister aangeeft dat niet alleen de gemeenten met de vinger moeten worden gewezen. Ook de ingenieurs van Aquafin dragen een deel van de verantwoordelijkheid. Ik kan voorbeelden geven van collectoren die niet aangesloten zijn op vlakbij gelegen waterzuiveringsinstallaties.

Minister Vera Dua : Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de rioleringsgraad en de zuiveringsgraad. Aquafin is enkel bevoegd voor de RWZI's en voor het bovengemeentelijke niveau. Als er niet voor aansluiting gezorgd wordt vanuit het lokale niveau, dan kan Aquafin moeilijk verantwoordelijk worden gesteld. Soms gebeurt echter ook het omgekeerde.

De heer Jos Bex : Een collector wordt aangelegd in functie van de aansluitingen. Het gaat toch niet op dat op een plaats waar er twee collectoren aanwezig zijn aan de gemeenten gevraagd wordt hoe daarop kan worden aangesloten.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Uit de uiteenzetting bleek dat er onvoldoende kredieten zijn voor bepaalde projecten. We moeten ons dan ook de vraag stellen naar de verhouding tussen de prijs en het rendement. De TRP's zijn sinds 1995 vastgelegd in Vlarem. De A- en B-gebieden zijn nog steeds niet afgebakend. Vraag is wie daarvoor verantwoordelijk kan worden gesteld.

Er worden nu nog steeds collectoren gebouwd op voorstel van Aquafin en de VMM die kilometerslang door open gebieden lopen op basis van verouderde TRP's. De gemeentebesturen moeten daartegen opboksen. Ze kiezen vaak liever voor kleinschaligheid. De VMM moet dit probleem aanpakken. Theoretisch is de VMM verantwoordelijk voor de planning. De vraag is in hoeverre een halt kan worden geroepen aan de bouwstrategie van Aquafin die op kilometerslange collectoren is gebaseerd.

De gemeentebesturen zijn vaak vragende partij om de projecten van Aquafin te herbekijken. Ik ken een voorbeeld waarbij Aquafin naar aanleiding daarvan een zware factuur heeft gestuurd naar de gemeente omdat ze al ver gevorderd was met investeringen voor de bouw van een collector.

Mevrouw Veronique Van Den Langenbergh : Europa heeft ons verplicht om de zuiveringszones nu definitief af te bakenen. De einddatum is immers

duidelijk. Zuiveringszone B was een dynamisch gegeven, gezien de jaarlijkse uitbreiding door nieuwe programma's. Europa eist dat ons collecteringssysteem klaar is tegen eind 2005. Het programma dat nu wordt voorbereid, is het laatste waarvoor in een uitgebreid collecteringssysteem kan worden voorzien. We kunnen nu een punt zetten achter de afbakening. We hebben nu een vrij goed zicht op wat de A- en B-zones zijn. In investeringsprogramma's wordt nagegaan of een afsplitsing aangewezen is voor grote agglomeraties, zodat kleinschaligheid een kans krijgt. Daarbij moet voor de hoofdagglomeraties blijvend gezorgd worden voor nutriëntenverwijdering, maar voor kleine installaties is dit niet nodig zodat kleinschalige zuivering hiervoor mogelijk is.

De heer Marc Van Erdeghe : Waarom de lange collectoren ? Aquafin heeft de opdracht om elk project te onderzoeken op zijn ecologische en economische aspecten en in het licht van de maatschappelijke hinder die het kan veroorzaken. Een en ander moet vervolgens worden voorgelegd aan de bekkencorités. Dat kan aanleiding geven tot nieuwe studies. Daarbij worden soms afsplitsingen tot stand gebracht.

De opmerkingen over het voorbeeld waaraan de voorzitter refereerde zijn niet helemaal terecht.

Mevrouw Isabel Vertriest : Welke criteria worden gebruikt voor de afweging tussen een afzonderlijke benadering of grootschaligheid ?

De heer Marc Van Erdeghe : Ik heb er al op gewezen dat er drie aspecten aan bod komen. Er wordt eerst nagegaan welke infrastructuur er al voorhanden is. Soms is het ecologisch gezien meer aangewezen om via een grote(re) installatie te zorgen voor een verregaande zuivering van de bovenloop van een waterloop versus een lokale aanpak.

Mevrouw Isabel Vertriest : Het spreekt vanzelf dat de bovenloop moet gezuiverd worden. De vraag is echter hoe dat moet gebeuren.

De heer Marc Van Erdeghe : Er is altijd een restlozing door waterzuiveringsinstallaties. In de zomer bestaat er een gevaar voor de restlozing ten gevolge van het lage debiet. Dat is dodelijk voor een waterloop.

Er moet ook rekening worden gehouden met maatschappelijke hinder.

Mevrouw Isabel Vertriest : U verbaast mij. Ik er-vaar precies het tegendeel : er bestaat op dat vlak juist veel bereidheid bij de bevolking en bij de gemeenten, maar keer op keer kunnen hun projecten geen doorgang vinden.

De heer Marc Van Erdeghe : Ik doel op de gevallen waarin projecten van kleinschalige waterzuivering geblokkeerd worden, en blijven, door het optreden van het nimby-syndroom. Nochtans wees een scenario-analyse in die gevallen uit dat de waterzuivering beter lokaal werd georganiseerd. Dat houdt echter nog niet in dat zij ook lokaal wordt aanvaard. Wij staan dan voor de keuze om een dergelijk project ten eeuwigden dage op non-actief te zetten of voor een alternatief te zorgen.

Mevrouw Isabel Vertriest : Wat u beschrijft, lijkt mij veeleer de uitzondering te zijn. De algemene teneur bij een groot deel van de bevolking is anders. Dat leer ik uit de vele vragen die ik voortdurend krijg van zowel individuen als gemeenten. Zij vragen mij of er schot komt in de kleinschalige waterzuivering. Ik begrijp uw opmerking niet.

Minister Vera Dua : Er zijn inderdaad knelpunten, met name bij de exploitatie van de KWZI's. Enthousiaste gemeenten, waarin een kleinschalig zuiveringsproject maatschappelijke steun geniet, vragen zich af hoe zij de exploitatie moeten aanpakken. Er is nood aan een oplossing.

De heer Joachim Coens : Ook de ruimtelijke ordening zorgt voor problemen : denk maar aan het ruimtebeslag van rietvelden.

Minister Vera Dua : Daarbij mag men niet vergeten dat ook die moeten worden onderhouden.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Maatschappelijke aanvaardbaarheid is inderdaad een probleem. Maar dat geldt niet alleen voor de kleinschalige installaties, die toch dicht bij de bevolking staan. Ook grootschalige projecten roepen heel wat vragen op. Als men de openbare werken van Aquafin vooraf ter goedkeuring aan de omwonenden zou voorleggen, zou de reactie vaak negatief zijn. Die veroorzaken immers heel wat hinder. De uitvoering duurt vaak onnodig lang.

Wij danken de vertegenwoordigers van de VMM voor hun medewerking aan de hoorzitting.

B. HOORZITTING VAN 25 MEI 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE NV AQUAFIN

I. Inleidende uiteenzettingen

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Op 27 april hoorden we de Vlaamse Milieumaatschappij over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Vandaag zijn volgende vertegenwoordigers van de NV Aquafin te gast in onze commissie : de heren Ivo Van Vaerenbergh , voorzitter van de raad van bestuur, Boudewijn Van De Steene, directeur planning, Marc De Maeseneer, directeur exploitatie, en mevrouw Greet De Gueldre, teamleider zuiveringstechnologie. Het woord is aan de heer Van De Steene.

De heer Boudewijn Van De Steene, directeur Planning Aquafin : De collega's van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) hebben de Europese richtlijn Stedelijk Afvalwater al in detail beschreven. Wij zullen een korte samenvatting geven en uitleggen waarom er een ingebrekestelling is gebeurd. Daarbij willen we de nadruk leggen op de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen. We zullen ook meedelen hoever Aquafin staat met de implementatie en ten slotte zullen we voorstellen formuleren naar het beleid toe voor een versnelde aanpak.

EU-richtlijn stedelijk afvalwater 91/271/EEG

De richtlijn stedelijk afvalwater heeft het over opvangsystemen en over zuiveringssystemen. De agglomeraties met meer dan 10.000 IE (inwoners-equivalenten) moeten uiterlijk tegen 31 december 1998 een opvangsysteem hebben. Voor agglomeraties van 2.000 tot 10.000 IE geldt dit tegen 31 december 2005.

Voor wat de zuiveringssystemen betreft, moet men nagaan of men in een kwetsbaar gebied zit. Heel Vlaanderen is echter aangeduid als kwetsbaar gebied. Dat betekent dat men in agglomeraties met meer dan 10.000 IE tegen uiterlijk 31 december 1998 aan nutriëntenverwijdering moet doen. Dat komt neer op verwijdering van fosfor en van stikstof, bovenop de koolstofverwijdering die we normaal al doen. Inzake fosfor voldoen we aan de normen. Het probleem betreft dus hoofdzakelijk de verwijdering van stikstof.

Voor de agglomeraties met 2.000 tot 10.000 IE volstaat een secundaire behandeling en is nutriëntenverwijdering niet noodzakelijk. Voor de kleine ker-

nen blijft de richtlijn vrij vaag. Er is alleen sprake van een voldoende zuivering.

De ingebrekestelling gaat over de toepassing van de nutriëntenverwijdering binnen de opgelegde termijn. Ik begrijp niet wat de Europese Commissie precies bedoelt met de opmerking over het tenuitvoerleggingsprogramma. Wellicht betreft het een vormvereiste. De essentie is dan de vraag of we tegen 31 december 1998 voldoen aan de nutriëntenverwijdering.

Verantwoordelijkheden in het kader van de Europese richtlijn

Eerst wil ik het hebben over de verantwoordelijkheden. Dat is de vorige keer al uitgebreid aan bod gekomen. Het beleid heeft bepaald wat de kwetsbare gebieden zijn.

Planning collecteringssysteem : voor de maatregelen in agglomeraties met meer dan 2.000 IE stelt de minister elk jaar een planning op die wordt voorgedragen door de VMM en waarover Aquafin advies geeft. Ook voor het gemeentelijke programma, het zogenaamde Rioprogramma, dat in 1996 in voege is getreden, stelt de VMM het subsidiëringsprogramma op. Het advies komt van de gemeentebesturen. Deze dienen projecten in die door de VMM gescreend worden.

Voor de uitvoering van het collecteringssysteem is het andersom. Bij de bovengemeentelijke programma's is Aquafin verantwoordelijk voor de uitvoering binnen de overeengekomen termijn. Het beleid checkt de technische plannen en kan gemotiveerde wijzigingen aanbrengen. De gemeentebesturen zijn verantwoordelijk voor de voorontwerpen en voor de tenuitvoerlegging van gemeentelijke collecteringssystemen. Aquafin en de VMM zitten in een ambtelijke commissie en zien de dossiers na op het naleven van de code van de goede praktijk.

Bij de zuiveringsinstallaties verloopt de planning voor de grootschalige installaties identiek. De VMM is verantwoordelijk voor de nieuwe installaties en Aquafin geeft advies. Bij de installaties die we overgenomen hebben na 1 januari 1994, kunnen we een veel actievere rol spelen. We hebben de verantwoordelijkheid opgenomen om programma's voor renovatie op te starten. Het beleidsniveau geeft advies in de planningsfase.

De uitvoering van de zuiveringssystemen is identiek aan de uitvoering van de collecteringssyste-

men. Aquafin is verantwoordelijk voor een uitvoering binnen de voorziene termijn.

Voor de agglomeraties met minder dan 2.000 IE bepaalt Vlarem wie waarvoor verantwoordelijk is. Van 0 tot 20 IE is de burger verantwoordelijk, van 20 tot 500 IE moeten de gemeentebesturen een voorstel inzake collectering en kleinschalige waterzuivering opmaken. De VMM maakt een subsidiëringsprogramma op en is ook verantwoordelijk voor advies en controle. Er is in de schoot van de ambtelijke commissie een subcommissie opgestart met vertegenwoordigers van Aquafin, van de VMM en van de gemeentebesturen om na te gaan of de KWZI ontworpen is volgens de code van de goede praktijken. Tussen 500 en 2.000 IE zijn de verantwoordelijkheden identiek met die bij de grootschalige installaties.

Als Aquafin de collectoren legt, dan zorgen wij ook voor de huisaansluitingen. In het Rioprogramma is het evident dat de gemeenten dat uitvoeren.

Bij de grootschalige installaties nemen we jaarlijks voor 400 miljoen frank aan maatregelen om het gescheiden stelsel en de afkoppeling van het hemelwater maximaal in onze projecten op te nemen. Bij kleinschalige projecten ligt de verantwoordelijkheid daarvoor bij de gemeenten.

We proberen de afkoppeling van het oppervlaktewater zoveel mogelijk in de projecten op te nemen, maar de beheerder van dat oppervlaktewater is ervoor verantwoordelijk dat het ook gebeurt. Met de VMM wordt juridisch nagegaan of dat niet op ons programma kan worden gezet.

Inzake de verantwoordelijkheden is de situatie dus niet zo eenvoudig. Er is in elk geval een goede samenwerking tussen de VMM en Aquafin.

Implementatie van de EU-richtlijn

Hoe ver staat Aquafin met de implementatie? Er zijn 279 agglomeraties. Daarvan zijn er 114 met meer dan 10.000 IE, waarvan er twee te behandelen zijn door het Brusselse Gewest, zodat er 112 overblijven die in Vlaanderen aan de Europese richtlijn moeten voldoen. Van die 112 zijn er nog 21 installaties nieuw te bouwen. Die zijn door de VMM gepland op een investeringsprogramma van Aquafin.

Er zijn dus 91 reeds bestaande installaties. Daarvan zijn er 53 – en dat is 47 percent van het totaal – die voldoen aan alle voorwaarden. De resterende 38 installaties voldoen nog niet. Dat betekent dat het

probleem ligt bij 59 zuiveringstations : 38 stations die niet voldoen en 21 die nog moeten gebouwd worden. De stations die Aquafin nieuw bouwt, voldoen allemaal aan de nutriëntenverwijdering, ook in agglomeraties met minder dan 10.000 IE.

We hebben in de periode 1990-1999 60 nieuwe installaties gebouwd en daarvan voldoen er 59 aan de normen voor nutriëntverwijdering. Alleen de installatie in Oudenaarde, waar vanaf het begin en in overleg met het gewest, voor een gefaseerde aanpak werd gekozen, voldoet niet. Voor de nieuwe stations zijn we strenger dan de Europese norm voorschrijft.

Van de 21 installaties, die nog moeten worden gebouwd, hebben we er 9 onder controle : 2 zijn er gegund en 7 in opbouw. We zullen wel de einddatum niet halen. Voor de 12 andere stations zijn er echter problemen met de gewestplanwijziging en de grondverwerving. Deze dossiers zijn nog steeds geblokkeerd. Zelfs als we vandaag zouden starten, zal het nog duren tot februari 2004 vooraleer de laatste installatie af is. Een overzicht van de stand van zaken vindt u op de slide in bijlage (pagina 82). Aquafin werkt samen met de administratie Ruimtelijke Ordening om deze 12 nog te bouwen installaties te deblokken.

Van de te renoveren RWZI's, die we in 1994 hebben overgenomen van de VMM, bevinden zich er 65 in agglomeraties met meer dan 10.000 inwoners-equivalenten. Geen enkele installatie voldeed op 1 januari 1994 aan de nutriëntverwijdering. Door enkele goedkope technische maatregelen en een goede exploitatie voldoen nu 28 van de 64 installaties. Voor de 37 andere overgenomen installaties en de installatie van Oudenaarde zijn er nog problemen. Het gewestplan vormt voor deze installaties meestal geen probleem : meestal gaat het om bestaande sites. 11 installaties zijn al in opbouw of zijn aanbesteed, maar 27 installaties bevinden zich nog in een fase van ontwerp, technische planning of opmaak van technische plannen. Deze stations werden door de VMM op een renovatieprogramma geplaatst en Aquafin is bereid daarin haar verantwoordelijkheid te nemen.

Het is moeilijker in een bestaande installatie aan nutriëntverwijdering te doen dan in een nieuwe installatie. Mijn collega Greet De Gueldre zal dat proberen aan te tonen.

Stikstofverwijdering en nitrificatie

Mevrouw Greet De Gueldre, teamleider zuiveringstechnologie Aquafin : Ik zal eerst het principe

van stikstofverwijdering trachten uit te leggen. Stikstof komt via de riool de RWZI binnen in de vorm van afvalgebonden stikstof of ammonium als er al afbraak heeft plaatsgevonden in de riolering. Ammonium wordt via micro-organismen in stikstofgas omgezet, dat vervolgens vrijkomt in de lucht. Het proces van stikstofverwijdering vindt plaats in twee stappen : in een eerste fase vindt er een omzetting plaats via nitriet in nitraat. Na deze zogenaamde nitrificatie vindt er denitrificatie plaats : het nitraat wordt omgezet in stikstofgas.

Voor de nitrificatie is er veel zuurstof nodig en het gebeurt dan ook in een aeroob bekken. De micro-organismen hebben hiervoor veel tijd nodig. Voor de tweede fase mag er geen zuurstof aanwezig zijn : deze fase moet dan ook plaatsvinden in een anoxisch bekken. De micro-organismen kunnen enkel hun werk doen als er voldoende organisch afval aanwezig is, met name een koolstofbron. Problemen bij stikstofverwijdering doen zich vooral voor in de eerste fase. Als er in de tweede fase bijvoorbeeld te weinig koolstofbron aanwezig is, dan kan dat worden toegevoegd, bijvoorbeeld onder de vorm van industrieel afvalwater. Een belangrijk probleem in de eerste stap is de lage groeisnelheid van de nitrificerende micro-organismen. Deze organismen bevinden zich in een beluchtingsbekken, het hart van de zuiveringsinstallatie. De micro-organismen gebruiken de afvalproducten om te groeien. Op deze manier komen er te veel micro-organismen in het systeem. Daarom worden er micro-organismen "gespuid" : ze worden uit het systeem verwijderd. In een hoogbelaste installatie vermenigvuldigen de micro-organismen zich op één dag zo sterk, dat er opnieuw organismen moeten verwijderd worden. In lager belaste omstandigheden kunnen er zich specifieke nitrificerende bacteriën ontwikkelen, die in het schema op de slide met bolletjes worden weergegeven (pagina 85). Doordat deze bacteriën trager groeien kunnen ze zich niet handhaven in het systeem als er elke dag gespuid wordt : na enkele dagen verdwijnen ze uit het systeem. Een mogelijke oplossing bestaat erin om het volume van het beluchtingsbekken zo groot te maken dat de nitrificerende micro-organismen toch voldoende lang in het systeem blijven. Dit is de zogenaamde "lager belaste actief slib-methode".

Renovatie RWZI's Deurne en Aalst

Op de volgende slides ziet u twee renovatieprojecten (pagina 86 en 87). Het eerste heeft betrekking op de RWZI van Deurne. Links ziet u de huidige installatie : daarvoor is een beluchtingsvolume van

7000 kubieke meter nodig. Na renovatie met nutriëntverwijdering zal er 70.000 kubieke meter nodig zijn. U begrijpt dat het niet eenvoudig is om dit in een bestaand systeem in te passen.

Een ander voorbeeld is de waterzuiveringsinstallatie van Aalst : het bestaande beluchtingsbekken had een volume van 3800 m³ en het nieuwe heeft een aanzienlijk groter volume, namelijk 28.400 m³.

Renovatie : nieuwe technologieën

Bij renovaties wordt niet altijd de standaardtechniek toegepast. Er worden verschillende technologische oplossingen vergeleken en uiteindelijk wordt gekozen voor de beste technologie in het concrete geval. Er wordt gekeken naar de investerings- en exploitatiekosten, het energieverbruik, de stabiliteit van het mogelijke proces, het chemicaliënverbruik enzovoort. Voor de renovatie van de grootste installatie in Deurne is uiteindelijk gekozen voor de techniek van het laagbelast actief slib, die het goedkoopst is. In de tabel op de volgende slide vindt u de opsomming van de verschillende technieken die bestudeerd werden om de stikstofverwijdering te kunnen implementeren en hun kostprijs (pagina 87). De eerste twee systemen zijn die met dragermateriaal waarbij het principe is dat de nutriceerbare bacteriën zich vasthechten op het dragermateriaal. De membraanreactor is een ander principe. Het is een recente technologie waarbij men membranen of holle vezels inbrengt in een bestaand beluchtingsbekken. Het gezuiverde afvalwater wordt naar buiten afgezogen via de holle vezels. Het gevolg is dat er geen nabezinking meer nodig is want het slib blijft in het systeem. Men kan ook de hoeveelheid micro-organismen opdrijven zodat men het beluchtingsbekken veel kleiner kan maken. De technologie heeft een aantal voordelen, maar het nadeel is dat de kostprijs nog niet op punt staat.

Timing renovatieprogramma

De heer Boudewijn Van De Steene : De timing van de renovatie van de 38 RWZI's hield eind 1999 in dat we tegen het midden van 2005 klaar zouden zijn. Bij het indienen van de technische plannen hebben we onderzocht wat we kunnen doen om één jaar te winnen en noodoplossingen toe te passen op 11 RWZI's. Het allerbeste resultaat dat we kunnen behalen, is dat we in juni 2004 klaar zijn met alle renovaties.

Implementatie collecteringssysteem en gemeentelijk investeringsprogramma

De implementatie van het collecteringssysteem is nog een grotere uitdaging. Vanaf 1996 is er het Rio-programma, maar volgens onze ervaring volgen de gemeentebesturen de planning niet, zeker in de uitvoering niet.

Ook Aquafin heeft het moeilijk : ons programma liep tijdens de periode 1991-1999 ook 3,7 miljard frank achterop. De redenen daarvoor zijn onder meer vertragingen door onteigening, overname van gronden, MER-studies, enzovoort. De gemeentebesturen hebben het op dat punt nog moeilijker.

Als we de status bekijken van de investeringsprogramma's die door de ambtelijke commissie besproken zijn tot 8 mei 2000, stellen we vast dat de gemeentebesturen in 1996 281 projecten hebben ingediend. Uiteindelijk zijn er daarvan 260 goedgekeurd door de ambtelijke commissie en in uitvoering gegaan. Dat aantal is in de volgende jaren sterk gedaald. Tussen 1997 en 1999 is het aantal voorontwerpen van dossiers die door de ambtelijke commissie niet ontvangen zijn, toegenomen. Dat toont aan dat de gemeenten het heel wat moeilijker krijgen om hun dossiers in te dienen bij de ambtelijke commissie.

Conclusie

We kunnen besluiten dat van bij de oprichting van Aquafin alle RWZI's, behalve één, voor nutriëntenverwijdering werden gebouwd. De nog te bouwen nieuwe RWZI's worden vooral geblokkeerd door gewestplan- en/of vergunningsproblematiek.

De nog te renoveren installaties zijn in een programma opgenomen, maar de realisatie vergt nog de nodige tijd zowel wat de technologie, de aanname als de uitvoering betreft. Het heeft geen zin om hier nog extra miljarden frank ter beschikking te stellen.

De collectering, zeker het opvangsysteem, is een groter probleem. We zijn bereid om onze knowhow aan de gemeentebesturen aan te bieden. De maatregelen voor een versnelde aanpak, zowel noodoplossingen als de hulp aan gemeenten, werden al met de VMM besproken, maar het is aan het beleid om daarover te beslissen.

II. Opmerkingen en vragen van de commissieleden

De heer Erik Matthijs : U stelt in uw schema over de verantwoordelijkheden dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het afkoppelen van het oppervlaktewater derde categorie en de VMM of het beleid voor de afkoppeling van het oppervlaktewater in het algemeen. Kan u dat even verduidelijken ?

De heer Boudewijn Van De Steene : De derde categorie waterlopen is een gemeentelijke bevoegdheid. De andere, bijvoorbeeld waterlopen van de tweede categorie zijn soms een provinciale bevoegdheid, zodat we voor de afkoppeling ervan met de provincies dienen te onderhandelen. Voor de grachten maken we in het technische plan een voorstel dat door de VMM goedgekeurd wordt en nemen dat in het project op. Op die manier proberen we de kleine grachten mee te nemen.

De heer Johan Malcorps : Ik wil even stilstaan bij de verantwoordelijkheden. Hoe is dit kunnen gebeuren en wat kunnen we eraan doen ? U hebt een technische uiteenzetting gegeven waarin u stelt dat u geen mirakels kan doen, en daar kan ik niets tegen inbrengen. De vraag rijst of Europa daarmee genoeg neemt. U zal één jaar vroeger dan aanvankelijk gepland klaar zijn met de renovatie, maar de vraag is hoe het zo ver is kunnen komen ? Wat er nu gebeurt, kon op voorhand worden voorspeld. Waarschijnlijk is de belangrijkste oorzaak de verdeling van de bevoegdheden over de diverse echelons. Er zijn verschillende verantwoordelijken : de huishoudens die zich op de riolering moeten aansluiten, de gemeenten die gerioleerd moeten zijn, de VMM die zorgt voor de planning en Aquafin die alles moet uitvoeren. Uiteraard wordt er overleg gepleegd. Aquafin heeft op voorhand gezegd dat ze geen wonderen kan doen en de timing niet zal halen. Iedereen wist het, maar de vraag rijst wie uiteindelijk verantwoordelijk is. Er is immers geen resultaatsverbintenis. Volgens artikel 41, punt 5, van de beheersovereenkomst kunnen er eventueel straffen uitgesproken worden, maar dat lijkt me weinig zinvol. Het is moeilijk omdat er geen verantwoordelijkheden vastgelegd kunnen worden. Het Vlaamse Gewest is wel een uitleg aan Europa verschuldigd. Ik denk dat dat de kern van het probleem is. Hoe zien jullie dat ? Hoe gaat u dat oplossen ? Welke stappen gaat u zetten ?

De heer Jacky Maes : Volgens de cijfers van Aquafin moeten 420.000 inwonersequivalenten via kleinschalige waterzuiveringsinstallaties worden gezuiverd. Die kleinschalige installaties moeten door de gemeenten worden gebouwd. Dat is een verantwoordelijkheid van de gemeenten maar ook van de regering. In de beleidsnota van de minister staat dat er een verschuiving moet zijn naar de landelijke gebieden wat de aandacht voor waterzuivering betreft en dat er meer kleinschalige projecten moeten worden gefinancierd. We stellen echter vast dat gemeenten niet staan te springen om met de bouw van kleinschalige installaties door te gaan omdat de kosten niet opwegen tegen de voordelen.

De exploitatie- en de werkingskosten vallen ten laste van de gemeenten. De financiële last voor de gemeenten is te hoog. Eigenlijk betalen de inwoners van deze gemeenten twee keer omdat ze ook al heffingen aan de VMM betalen.

Blijft dat 420.000 inwonersequivalenten niet worden aangepakt. Rekening houdend met een gemiddelde grootte van 200 IE, betekent dit dat nog 2100 projecten moeten worden opgestart. Wie moet daarvoor zorgen ? Aquafin is bevoegd voor alles boven de 500 inwonersequivalenten. Ze hebben de knowhow en ze bieden zich aan. Aquafin zou dus een voor de hand liggende keuze zijn. Toch blijft de situatie duister. Sommige projecten staan op het Aquafin-programma en andere op de gemeentelijke programma's. Hoe ziet de minister de rol van Aquafin ? Hoe ziet Aquafin zelf die rol ?

De heer Joachim Coens : De Europese richtlijn moet uiteraard gehaald worden, maar in de discussie lijkt de richtlijn wel een doel op zich te worden. Een richtlijn dient om een doel te bereiken. Het doel is om een bepaalde zuiveringsgraad van het water te bereiken in Vlaanderen en dat is, los van Europa, een waardevolle doelstelling. Wanneer zullen we de doelstelling nu halen ? Eigenlijk moesten we ze al halen in 1998 voor alle agglomeraties met meer dan 10.000 inwoners. Hoe snel is het programma uitvoerbaar ? Is er een concreet schema dat wordt gevolgd ?

Uit de kaartjes van de VMM bleek dat de activiteitsgraad niet altijd het hoogst is op de meest problematische plaatsen en dat vind ik vreemd. Er zou toch een verband moeten zijn tussen de graad van het probleem en de activiteitsgraad. De uit te voeren werken zouden al lang concreet moeten vastliggen en er zou al lang moeten zijn uitgemaakt welke ingrepen de minste milieuschade veroorzaken.

Er zijn de dossiers die door de gewestplannen zijn geblokkeerd. Eén dossier, Tervuren, is al sedert 1992 geblokkeerd en dat lijkt me toch erg lang. Ik kan alleen hopen dat dit een uitzondering is. Welke oplossingen ziet u ? Ik begrijp bijvoorbeeld dat Aquafin nieuwbouwen als knelpunten aanduidt, maar ik begrijp niet dat renovaties ook als knelpunten worden aangegeven. Hoe kunnen die planmatig problemen stellen ?

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Zelf wil ik graag een aantal aanvullende bedenkingen maken. Eerst en vooral stel ik mij vragen bij de verantwoordelijkheid over de moeizame evolutie in Vlaanderen. Op 7 februari jl. stelde ik daarover een schriftelijke vraag aan de minister en uit het antwoord bleek dat de rioleringsgraad in Vlaanderen 83 percent is en de zuiveringsgraad 51 percent. De verantwoordelijkheid van de zeer moeizame evolutie kan dus niet volledig naar de gemeenten worden doorgeschoven. Het verschil tussen de rioleringsgraad en de zuiveringsgraad is de verantwoordelijkheid van Aquafin en het is tevens zo groot dat het onaanvaardbaar is.

De overheid moet zorgen voor de maatschappelijke aanvaardbaarheid van de inplanting van de waterzuiveringsinstallaties. De overheid én de burger moeten de gewestplannen respecteren. Natuurgebied is natuurgebied zowel voor burger als voor overheid. Respecteert men de plannen niet, dan moet er streng worden opgetreden, ook tegen de overheid. Het is niet fair om de gemeenten met alle zonden van Israël te beladen. Ook andere actoren dragen verantwoordelijkheid. In dit verband zijn er voor mij twee storende factoren : het gebrek aan een resultaatsverbintenis vanwege Aquafin en de onduidelijkheid van de taak van de Vlaamse Milieumaatschappij.

De overeenkomst met Aquafin ligt al lang onder vuur. Het akkoord tussen de overheid en Aquafin is slecht en ik heb dit vroeger, onder de vorige regering, ook al aangeklaagd. Eindelijk is er nu een evolutie te bespeuren in het denken daarover. Aquafin beseft hopelijk dat de overeenkomst zonder resultaatsverbintenis niet eenzijdig kan blijven bestaan. Een resultaatsverbintenis is gewoon logisch.

Het gaat ook niet op dat Aquafin in de gemeenten nog wat geld wil rapen door gemeentelijke rioleringswerken uit te voeren. Veel crucialer is het de zuiveringsgraad dicht bij de rioleringsgraad te brengen. Ik stel in elk geval vast dat deze commissie nog veel werk voor de boeg heeft.

Over de nieuwe technologie, het gebruik van de membraanfilter, stelde ik eveneens een schriftelijke vraag. In het antwoord kreeg ik te horen dat het nog niet haalbaar was om de techniek op grote schaal toe te passen, omdat het een dure, nog niet bewezen technologie is. Even later lees ik in de Milieukrant dat de techniek met veel succes in het Nederlandse Deventer wordt toegepast, toch niet zo'n kleine gemeente. Een paar weken later lees ik dat Aquafin de techniek dan toch suggereert in een persmededeling. Ofwel worden schriftelijke vragen niet ernstig genomen, ofwel weet niemand welke kant we nu op moeten.

Ten slotte wil ik nog even informeren naar de planning. Nog steeds worden de TRP's gevolgd, hoewel dat sinds Vlarem II niet meer aan de orde is. De bal wordt te vlug in het kamp van de Vlaamse Milieumaatschappij en Aminoal gelegd, want de rol van Aquafin is ook in dit op zich groot. Dat mag niet ontkend worden.

Ik heb ook vragen bij de prijs-kwaliteitsverhouding en het rendement van bepaalde Aquafin-projecten. Het is relatief om een groot aantal inwonersequivalenten aan te kunnen sluiten, zeker in het licht van het feit dat de moeilijkste equivalenten vaak links blijven liggen.

Aquafin werkt al geruime tijd grensverleggend. Geruisloos werden verschillende projecten doorgeschoven, zoals de overheveling van alle rioleringswerken van minder dan 50.000 frank per inwonersequivalent. Deze onduidelijkheid mag echter niet voortduren. Vanuit dit parlement moet een aantal zaken op punt worden gesteld. Ik beweer daarom niet dat de VMM moet worden afgeschaft. Maar men moet zich toch beraden over de wijze waarop het werk wordt georganiseerd. De lijnen van verantwoordelijkheid zijn niet duidelijk getrokken, er zijn geen duidelijke scheidingslijnen. De studie van Sobemap, die dateert van 1988 en aanleiding was tot de oprichting van Aquafin, toonde al duidelijk aan dat de overheid tekort schiet. Door een slechte overeenkomst is er een onduidelijke situatie gegroeid.

De heer Ivo Van Vaerenbergh, voorzitter van de Raad van Bestuur van Aquafin : Wij ontlopen onze verantwoordelijkheid niet. Wij hebben een achterstand in het investeringsprogramma dat ons is opgelegd. Maar we blijven op schema wat betreft het opgelegde volume waterzuivering. Momenteel zitten we op 51 percent van dat volume, terwijl we wel een capaciteit aanbieden van 65 percent. Die capaciteit kan niet ten volle worden benut omdat de aanvoer van afvalwater vanuit de gemeenten te

traag verloopt. In 2005 gaan we naar een capaciteit van 70 tot 79 procent.

Wat de discussie over de resultaatsverbintenis betreft, wijs ik erop dat in de huidige overeenkomst reeds een aantal elementen in die richting gaan. Maar het is juist dat onderhandelingen moeten gevoerd worden om in het nieuwe contract te komen tot echte resultaatsverbintenissen.

Wat het rendement betreft, wijs ik erop dat de huidige kosten voor de Vlaamse begroting slechts 2 percent bedragen van het totale investeringsprogramma.

De heer Marc De Maeseneer : Aquafin is een milieumaatschappij en wil de normen halen. We trachten met bestaande installaties een maximaal resultaat te halen. Volgens de gegevens van de VMM zijn een aantal RWZI's met een inwoners-equivalent boven de 150.000, zoals Brugge, Gent en Antwerpen, nog niet aangepast. Maar in 1999 haalden we in Oostende en Gent wel een effluent met minder dan 10 milligram stikstof per liter. Het afvalwater dat toekomt, wordt met andere woorden gezuiverd tot minder dan 10 milligram stikstof. Feitelijk halen we daar de norm met de bestaande installaties.

De heer Boudewijn Van De Steene : Wat Tervuren betreft, het dossier dat sinds 1992 geblokkeerd zit, wijs ik erop dat wij ondanks de goedkeuring van het gewestplan, nog steeds geen vergunning hebben. Slechts één omwonende zou daar zicht hebben op het station, maar desondanks is de vergunning er nog niet. Ook nieuwe wetten werken soms vertragend.

Inzake nieuwe technologieën stip ik aan dat de evolutie ontzettend snel gaat. Schilde wordt het grootste station dat met membraantechnologie zal werken.

De heer Marc De Maeseneer : De milieuholding werkt met drie Vlaamse bedrijven aan nieuwe technologieën. Wij stimuleren het gebruik van zoveel mogelijk nieuwe technologie in de nieuwe stations. Maar de prijsverschillen met de bestaande technieken kunnen nog hoog oplopen. Er zijn prijsverschillen tot 500 miljoen frank. Men moet dus voorzichtig blijven wat de keuze van de technologie betreft.

Mevrouw Greet De Gueldre : In heel de wereld is er slechts een honderdtal, vooral kleine, stations dat de membraantechnologie gebruikt. In Europa zijn er slechts drie RWZI's voor huishoudelijk af-

valwater die deze technologie gebruiken, waarvan de grootste werkt voor een inwonersequivalent van 14.000.

Het station te Schilde zal bijgevolg de grootste installatie zijn met deze technologie en dat betekent een risico. Het blijft immers voorlopig een niet bewezen technologie. Meestal wordt de membraan-techniek gebruikt op het debiet van een zijrivier, zoals in Enschede.

Minister Vera Dua : Wat de milieuresultaten betreft, zetten de Europese richtlijnen ons gelukkig aan tot spoed. Een beter rendement is noodzakelijk. Wij zijn nu in de eindfase gekomen van een globale nota die eind juni of na het reces zal worden besproken in het parlement.

Een groot probleem is de verschillende behandeling van grote en kleine zuiveringsinstallaties. Voor kleine installaties betalen de gemeenten de helft, terwijl voor de grote de overheid alles subsidieert. Knelpunten zijn bovendien de vragen wie instaat voor de bouw en het onderhoud van de kleine installaties. Sommige gemeenten kunnen dat, andere zijn daar minder toe in staat.

Ook de verantwoordelijkheden liggen niet goed vast, zodat de zwartepiet makkelijk kan worden doorgespeeld. Indien er geen resultaatsverbintenissen komen, is er een grotere verantwoording op het terrein mogelijk en betere greep op alle factoren.

Wat ten slotte de gewestplannen betreft, meen ik dat een goed bedrijf, zoals de burgers overigens, moet zorgen dat het daarmee in orde is en daar ook geen problemen mee heeft.

Het is goed geweest dat we deze gedachtewisseling hebben kunnen houden. In de loop van de volgende maanden zullen we het debat ten gronde voeren.

De heer Johan Malcorps : Ik denk dat we af moeten van het systeem van georganiseerde onverantwoordelijkheid, met risicoafwenteling en systematische exoneraties. Dat is in het belang van de gemeentelijke en de gewestelijke overheid en van Aminal, maar ook van Aquafin. We moeten een duidelijke omschrijving hebben van het resultaat dat we willen bereiken en we moeten daarrond verbintenissen aangaan. Dat betekent dat we een duidelijke timing moeten hebben, en die hebben we al, want die wordt opgelegd door de Europese richtlijn. We moeten ook een verbintenis aangaan, dat we die timing zullen halen. Indien dat moet ge-

beuren binnen de huidige beheersovereenkomst, dan moet het ook de grootste zuivering zijn tegen de laagste kostprijs. We moeten de Vlaamse gemeenschap niet nodeloos op kosten jagen. De vergelijking tussen het risico dat Aquafin loopt en de dividenden werd in het verleden al gemaakt.

Er moet ook pro-actief ingespeeld worden op een aantal uitdagingen. Als de zuiveringsgraad, de timing en de kostprijs vastliggen, dan is het halen van de normen een kwestie van goed management.

Er leven een aantal verwachtingen, ook bij het grote publiek. Het integraal waterbeheer zal zo snel mogelijk decretaal worden vastgelegd. Aan de scheiding van afval- en hemelwater wordt gewerkt, maar er zal nog een versnelling moeten gebeuren. Het tegengaan van de verdunning is op dit ogenblik één van de grote pijnpunten. Vaak is het nodig opdat de RWZI volledig efficiënt zou kunnen draaien.

Zoals de minister al zei, moet men rekening houden met de ruimtelijke beperkingen. Bij de technologiekeuze moet er een nieuw evenwicht gezocht worden tussen de grootschalige en de kleinschalige aanpak. Waar moet membraantechnologie ingezet worden ? Waar moet de collectering gebeuren met KWZI en waar met andere soorten van installaties ? Waar moet er met infiltratietechnieken worden gewerkt ? Hoe kan men een systeem van overdimensionering tegengaan en de afkoppeling maximale kansen geven ?

We staan echter ook vrij dicht bij de volgende deadline en het is de vraag of we die zullen halen. Wat zal er gebeuren in de landelijke gebieden ? Komt er een nieuwe afbakening van de zuiveringszones B en C ? Wat gebeurt er in agglomeraties met minder dan 2.000 IE ?

Uit één van de vorige hoorzittingen heb ik een tabel meegebracht van het beslag op het Minifonds tot 2020. Zal het nastreven van de doelstellingen voor de landelijke gebieden tot een meerkost leiden ?

De heer Gerald Kindermans : De minister wijst erop dat Aquafin de wet op de ruimtelijke ordening moet respecteren. Daarbij wil ik verwijzen naar een concreet probleem in Mettehoven met een waterzuiveringsstation, dat gelegen is in een landschappelijk waardevol gebied. In 1995 of 1996 was er een overlegvergadering met stedenbouw. Vanuit het kabinet van de toenmalige minister van ruimtelijke ordening werd een initiatief genomen om een BPA op te maken voor de verschillende

waterzuiveringsstations in Limburg. In het gewestplan was er immers geen zone voorzien voor dit soort van infrastructuur. Toen dit plan van aanleg goedgekeurd was, deed men een bouwaanvraag, maar AROHM weigerde de vergunning. Nochtans was dezelfde minister nog steeds bevoegd voor ruimtelijke ordening. Door dergelijke kafkaïaanse toestanden worden gemeentebesturen totaal gefrustreerd. Men kan aan de bevolking niet uitleggen dat er over een periode van vier of vijf jaar een half miljard frank geïnvesteerd is, maar dat er heel die tijd geen waterzuivering is geweest omdat de overheid zichzelf tegensprekt en omdat de ene administratie zich niets aantrekt van de andere.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : De minister zegt terecht dat de volledige verantwoordelijkheid moet worden gedragen. Het is wel belangrijk dat men, op het ogenblik dat men de verbintenis onderschrijft, de precieze omstandigheden kent, de voorzieningen in het gewestplan en de technische knowhow, opdat men achteraf de verantwoordelijkheid niet zou kunnen afschuiven. Sommige randvoorwaarden moeten vooraf worden ingecalculeerd : er moeten met andere woorden duidelijke afspraken zijn.

Een fundamentele vraag vanuit de overheid is ook of er niet meer concurrentie in de markt moet gebracht worden. Aquafin heeft immers een monopoliepositie, ook op het vlak van de keuze van de technieken.

Er wordt terecht gezegd dat een verhoging van de kredieten niet altijd nuttig is. Indien een verhoging van de markt daarvan het gevolg is, garandeert men gewoon meer winsten voor de aannemers.

Anderzijds klaagt Aquafin in een persnota aan dat het door de bevrozing van de milieuheffingen onvoldoende projecten heeft kunnen realiseren. Dat is niet correct. Deze bevrozing was het gevolg van een beslissing in dit parlement, na een debat in deze commissie.

Als we tot andere afspraken moeten komen, dan moeten de minister en haar kabinet daarvan de motor zijn. De administratie moet het beleid van de minister uitvoeren en ook Aquafin heeft een uitvoerende rol. Hoe ziet Aquafin haar relatie tot deze administratie ?

Aquafin heeft nu knowhow opgebouwd, onder meer dank zij de overheid. Men zegt dat we die moeten behouden. De vraag is of dat voor de overheid de enige weg is.

De heer Ivo Van Vaerenbergh : Over de persnota is me niets bekend. Als voorzitter van de raad van beheer van een NV zal ik me niet uitspreken over een heffing. Dat behoort niet tot onze bevoegdheid, maar tot die van de overheid. We hebben gedurende tien jaar knowhow opgebouwd. We stellen 800 zeer deskundige mensen, met een gemiddelde leeftijd van 32 jaar, ter beschikking van de overheid om de noodzakelijke versnelling te realiseren.

Men spreekt over een monopolie en over kosten. Als men de kostprijs over het technisch programma tot vorig jaar vergelijkt met de uitgevoerde gunning, dan is er een verschil van één percent. Dat is toch relatief goedkoop gebeurd, aan een prijsprestatie om u tegen te zeggen.

Vlaanderen is even groot als de kleinste geprivatiseerde Franse watermaatschappij. Eventueel kan men wel Franse maatschappijen aantrekken, die tien jaar onder de prijs zullen werken, maar over twintig jaar zal men het driedubbele van de prijs betalen. Dat gebeurt nu al in Frankrijk. Voor water willen de bewoners niet zoveel betalen, voor afvalwater kan dat eventueel nog. We zijn bereid de competitie aan te gaan, al zie ik in Vlaanderen geen enkele speler die dat aankan.

We staan echter ter beschikking van de Vlaamse overheid. We zullen als NV het beleid uitvoeren en we zullen ons daarbij aan het contract houden. Eventueel moet die overeenkomst wel herzien worden. Het beleid wordt echter bepaald door de voogdijminister.

De voorzitter : Ik dank de delegatie van Aquafin voor haar deelname aan deze hoorzitting. Het debat over waterzuivering zal worden voortgezet met een hoorzitting over het advies van de Mina-Raad.

C. HOORZITTING VAN 29 JUNI 2000 MET VERTEGENWOORDIGERS VAN DE MILIEU- EN NATUURRAAD VLAANDEREN OVER HET ADVIES INZAKE DE BEHANDELING VAN STEDELIJK AFVALWATER IN VLAANDEREN

I. Inleidende uiteenzettingen

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Vandaag horen we een afvaardiging van de Mina-Raad over het advies inzake de behandeling van stedelijk afvalwater in Vlaanderen. De Mina-Raad is vertegenwoordigd door professor Rudi Verheyen, voor-

zitter, de heer Jan Verheeke, waarnemend directeur, en de heer Dirk Uyttendaele, medewerker. Het woord is aan de heer Verheyen.

De heer Rudi Verheyen, voorzitter van de Mina-Raad : Op een termijn van iets minder dan een half jaar bracht de Mina-Raad twee belangrijke, omvangrijke en vooral unanieme adviezen uit over het waterbeleid in Vlaanderen. Het advies van 21 december 1999 handelde over richtinggevende principes voor integraal waterbeleid en op 8 juni 2000 stelde de Raad een advies vast over de behandeling van stedelijk afvalwater in Vlaanderen.

Wanneer we het willen hebben over de behandeling van stedelijk afvalwater in Vlaanderen, dan moeten we ons ten volle realiseren dat de waterzuivering een instrument is van integraal waterbeheer. Bijgevolg moet de waterzuivering ten volle voldoen aan de principes van integraal waterbeheer.

Het feit dat de formele ingebrekestelling van België door de Europese Commissie omtrent de richtlijn stedelijk afvalwater heel wat vragen heeft doen rijzen en discussies heeft ontlokt, tot in het Vlaams Parlement toe, heeft de Raad ertoe aangezet om een advies over het waterzuiveringsbeleid in Vlaanderen te geven. Zodoende hoopt de Raad een bijdrage te leveren tot het debat. Als voorbereiding op dit advies heeft de Mina-Raad op zijn beurt hoorzittingen georganiseerd met de afdeling Water van Aminal, met de vzw Dialoog, de VMM en de NV Aquafin.

In de aanhef van het advies vermeldt de Mina-Raad dat hij het productbeleid als een belangrijk instrument van preventief beleid inzake waterverontreiniging blijft onderschrijven, maar dat hij het productbeleid buiten de reikwijdte van dit advies heeft geplaatst. Daarnaast is er een algemene opmerking van de Raad dat de Europese term "stedelijk afvalwater" zowel betrekking heeft op stedelijke als op landelijke gebieden en dat beide een fundamenteel andere aanpak vragen.

In een vrij uitgebreide historiek tracht de Mina-Raad de evolutie van het waterzuiveringsbeleid in Vlaanderen te schetsen. Het doel van deze historiek was het waarom van een aantal situaties beter te begrijpen, te objectiveren en vooral om er lessen uit te trekken. Het leidde alvast tot de vaststelling dat de bevoegdheden inzake waterzuivering verdeeld zijn over verschillende overheidsinstanties en over de burgers. Verder in het advies stelt de Raad dat uit de historiek blijkt dat het beleid niet conform was met de principes van integraal waterbe-

heer, met de actuele kennis van het watersysteem. Als besluit op de historiek stelt de Raad dat het verleden niet te herdoen is en dat het beleid zich derhalve dient te concentreren op wat vandaag best kan gebeuren met wat beschikbaar is, en hoe dit optimaal kan renderen voor milieu en natuur.

Naast de situering in historisch verband, heeft de Raad de waterzuivering ook in zijn milieukundig perspectief geplaatst. Daaruit volgde als belangrijke conclusie dat er nog heel wat andere bronnen van waterverontreiniging in Vlaanderen zijn die, indien ze niet gesaneerd worden, een hypotheek leggen op waterkwaliteit. En dat zelfs nadat Vlaanderen alle mogelijke inspanningen inzake de sanering van het stedelijk afvalwater zou geleverd hebben. Typerend daarvoor is de gewestgrensoverschrijdende waterverontreiniging die minstens nog zo groot is als de inspanningen die Vlaanderen zelf nog moet doen.

De Raad heeft daarna meer dan dertig knelpunten van de waterzuivering in Vlaanderen geïdentificeerd en thematisch geordend. Het eerste knelpunt betreft het fundamentele onderscheid dat moet gemaakt worden tussen stedelijke en landelijke gebieden. Dit knelpunt is meteen de oorzaak van verschillende andere knelpunten uit de lijst.

De Raad wijst ook op toekomstige problemen die zich kunnen stellen. Het waterzuiveringsbeleid was tot voor kort een emissiegericht beleid dat ongetwijfeld geïnspireerd werd door de Noordzeeconferenties die tot doel hadden de Noordzee te beschermen tegen allerlei bronnen van verontreiniging. De kaderrichtlijn water die een dezer dagen wellicht en hopelijk zou goedgekeurd worden, zal de aandacht van het beleid verdelen over het emissiebeleid, maar ook over een immissiebeleid. Zo moet een achteruitgang van de ecologische toestand van oppervlaktewater voorkomen worden om een goede toestand of een goed ecologisch potentieel te bereiken.

Alle elementen die de Raad verzameld had, wezen er in eerste instantie op dat een ondoordachte aanpak van de knelpunten niet aangewezen is. Iedere ingreep moet vooraf goed afgewogen worden om niet in nieuwe knelpunten te verzeilen.

In zijn advies van december 1999 had de Raad reeds enkele oplossingsrichtingen aanbevolen. Zo hield de Raad nogmaals een pleidooi voor de invoering van het "gescheiden stelsel" en wees hij in dat verband op een voorbeeldfunctie voor de overheid en op de algemene gedeelde verantwoordelijkheid. Verder vroeg de Raad ook een objective-

ring van de keuze tussen de grootschalige en de kleinschalige aanpak, hij suggereerde een herziening van de beheersovereenkomst met de NV Aquafin, meer in de richting van een resultaatsverbintenis, maar vroeg tegelijkertijd een ruimere aanwending van de kennis die de NV Aquafin had verworven, zowel in Vlaanderen als daarbuiten.

Voor de bijsturing van het beleid maakt de Raad onderscheid tussen een bijsturing op de korte en langere termijn. Het beleid voor de langere termijn wordt volledig bepaald door het integraal waterbeleid en door de kennis van het watersysteem. Omdat de Richtlijn stedelijk afvalwater reeds noopt tot resultaten op zeer korte termijn, zal het te voeren beleid op korte termijn waarschijnlijk nog niet aan alle elementen van integraal waterbeleid kunnen voldoen. De bijsturingen voor de korte termijn van het huidige beleid mag echter geen hypothese leggen op de visie op het waterbeleid op lange termijn. Daarnaast onderscheidt de Raad nog andere elementen die de beleidsruimte op korte termijn beperken: de kaderrichtlijn water, de reeds gebouwde infrastructuur en de formulering van de overeenkomst met de NV Aquafin die overleg met de NV Aquafin over koerswijzigingen bijna verplicht maakt.

De verantwoordelijkheden inzake de waterzuivering zijn tegelijk sterk gespreid en soms zijn verschillende instanties voor dezelfde materie bevoegd. Dat leidt tot verwarring, tot afwenteling van verantwoordelijkheden en tot immobilisme. Volgens de Raad moet de taakverdeling herschikt worden zodat de afbakening van taken gedetailleerd en helder is.

De afbakening van zuiveringszones is volgens de Raad een exclusieve taak voor de VMM. Op het vlak van de scenarioanalyses wijzen de ervaringen nog steeds op te weinig aandacht voor het leefmilieu. Daarvoor moet de milieu-impactanalyse binnen de scenarioanalyse belangrijker worden. Dat zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren door een strategische MER die de verschillende scenario's vergelijkt. De Raad suggereert zelfs dat een dergelijke MER zinvoller zou zijn dan een project-MER en dat desgevallend de milieuvergunningprocedure kan bijgestuurd worden opdat de termijnen gehandhaafd zouden kunnen worden.

De Raad ziet in de scenarioanalyse ook een rol weggelegd voor de bekkencomités. Zij zorgen niet alleen voor een maatschappelijke toetsing van de scenario's, maar zij dienen ook de afweging te maken binnen het watersysteem.

Het afkoppelingsbeleid is een onderwerp waarover de Raad reeds geruime tijd heeft gedebatteerd en waarover hij ook een unaniem standpunt heeft. De Raad stelt voor om de principiële beslissing over een al dan niet verplichte afkoppeling te laten afhangen van objectieve criteria. Daarnaast aanvaardt de Raad zelfs uitzonderingen die gebaseerd zijn op zuiveringstechnische, natuurtechnische, economische en planologische motieven. Indien er argumenten zijn voor aankoppeling, dan moet dit geformaliseerd worden na onderhandelingen over de formaliteiten om te mogen aansluiten. Lozingen van stoffen die schadelijk zijn voor het zuiveringsproces kunnen in geen geval aanvaard worden op een RWZI.

Het is de Mina-Raad niet ontgaan dat de centralisatie van de waterzuivering via de kaderwet van 1971 en uiteindelijk vorm gegeven in het begin van de jaren '80 via de oprichting van de voorlopers van de VMM mede ingegeven was door het feit dat verschillende gemeenten niet aan hun opdracht konden voldoen. Bij de knelpunten heeft de Mina-Raad zeer bewust geen schuldigen willen aanduiden, maar toch stelt de Raad dat er een gebrekkige afstemming is tussen de uitbouw en aanpassing van het gemeentelijk rioleringsnet en de uitbouw van de bovengemeentelijke waterzuiveringsinfrastructuur. De Raad stelt vast dat de gemeentelijke investeringen het tempo van de bovengemeentelijke investeringen niet volgen. In zijn kwalitatieve beoordeling van de aanleg van riolering is de Raad tot de bevinding gekomen dat gemeentelijke rioleeringswerken die niet betoelaagd worden via het Minafonds, maar bijvoorbeeld toelagen genieten via het Investeringsfonds, zelden onderworpen worden aan een toetsing aan de code van goede praktijk. De Raad dringt er bijgevolg op aan dat alle rioleringswerken aan de code zouden getoetst worden en dat afwijkingen echt de uitzondering zouden vormen.

In dat verband zal de uitbouw van een "gescheiden stelsel" een belangrijke rol spelen. Een gescheiden stelsel is echter meer dan één leiding voor afvalwater en één voor neerslagwater. Voor de Mina-Raad staat "gescheiden stelsel" voor "het maximaal voorkomen dat regenwater in het collecteringssysteem voor afvalwater terechtkomt, het afkoppelen van het opvangen regenwater, het stockeren van een deel van dit regenwater voor gebruik en het infiltreren van de rest zo dicht mogelijk bij de plaats van opvang". Voor landelijke gebieden is dat een principieel uitgangspunt, voor stedelijke gebieden is een gescheiden stelsel niet altijd vanzelfsprekend maar toch is het een fundamenteel uitgangspunt.

De uitbouw van het "gescheiden stelsel" zal uiteraard voor gevolg hebben dat kwantitatief waterbeheer een groter belang zal krijgen. We denken hier aan een oplossing voor het gescheiden ingezameld regenwater, de werking van overstorten, de herwaardering van grachten, het verhogen van de natuurlijke berging, het voorkomen van verdroging en van overstroming buiten daartoe voorziene gebieden. Een visie daarop moet geconcretiseerd worden in een uitvoeringsplan van het bekkenbeheersplan. Dit plan moet op bekkenniveau opge maakt worden en gemeenten e.a. lokale overheden moeten er concreet invulling aan geven. De Raad hanteert hiervoor een aantal principes in volgorde van voorkeur :

- (a) infiltratie, berging en hergebruik bij de bron;
- (b) overstort van private infiltratie-infrastructuur op collectieve afwatering die aangesloten is op een collectieve infiltratie zo dicht mogelijk bij de bron;
- (c) afvoer naar oppervlaktewater.

De uitbouw van het gescheiden stelsel leidt automatisch tot een reductie van het aantal overstortingen vanuit het collectorennet op oppervlaktewater. Toch zal dit uitdovingsscenario nog een tijdlang aanslepen. Maar zelfs bij een lage overstortfrequentie kan de negatieve impact op het watersysteem hoog zijn. Daarom zullen tijdelijk ad hoc oplossingen moeten uitgewerkt worden. De Raad denkt daarbij aan berging en een aangepaste behandeling van het overstortwater of aan het spoelen van de riolen na een droogteperiode net voor de neerslag valt.

Voor de Mina-Raad kunnen gemeenten een waterzuiveringsbeleid op het niveau van de KWZI's voeren. De Raad is zelfs voorstander om de grens voor gemeentelijke initiatieven op te trekken tot de grens die in de richtlijn stedelijk afvalwater voorzien is, met name 2000 IE in plaats van 500 IE nu. Bovendien moeten zowel voor de investeringen als voor de exploitatie de financiële en technische ondersteuning verhoogd worden. Toch geeft de Raad geen carte blanche. Zo mag de KWZI niet strijdig zijn met de bovengemeentelijke plannen, en worden de initiatieven aan dezelfde procedures (onder andere de scenarioanalyse) als de grootschalige waterzuivering onderworpen.

De Raad ziet de initiatieven ook niet als een verplichting voor de gemeenten, maar hij vraagt dat zij heel snel zouden aangeven of zij een initiatief willen nemen. Dit engagement en de toezeggingen inzake financiële en technische ondersteuning van de Vlaamse overheid kunnen volgens de Raad het

best verankerd worden in een convenant. Het principe van een convenant, een clause dat de Vlaamse overheid in de plaats kan treden van de gemeente bij het niet of laattijdig opnemen van haar engagement, en het betrekken van de gemeenten bij de planning van de waterzuivering zouden volgens de Raad decretaal verankerd moeten worden.

Omtrent IBA's (individuele behandelingsinstallatie) heeft de Raad vastgesteld dat de keuze van de meest geschikte installatie en de exploitatie geen evidentie vormen. De kostprijs van dergelijke installaties is hoog en tenslotte werd ook vastgesteld dat de controle via staalname niet eenvoudig is. Daarom stelt de Raad voor om IBA's te onderwerpen aan een middelenverbintenis. Dit houdt in dat afhankelijk van de kwetsbaarheid van het watersysteem waarin geloosd wordt klassen van IBA's of dimensioneringsnormen worden opgelegd. Voor de exploitatie houdt dat onder andere in dat met administratieve stukken zoals het elektriciteitsverbruik en een attest van ruiming het goede beheer worden aangetoond.

Om voorgaande redenen vindt de Raad ook dat IBA's eerder de uitzondering moeten zijn en dat KWZI's en decentrale afvalwateropvangsystemen goede alternatieven kunnen zijn.

De Raad vindt ook dat een financiële ondersteuning van de investeringsbehoefte en van de exploitatie aangewezen zijn. De gemeente heeft hier een taak inzake begeleiding en controle. Eventueel kan de gemeente zelfs contracten afsluiten met de individuele burgers om de bouw en de exploitatie op haar te nemen.

De huidige verbintenis met de NV Aquafin bevat weliswaar een aantal elementen van een resultaatsverbintenis, maar de Raad dringt er toch op aan dat dit meer geconcretiseerd zou worden. Elementen voor een dergelijke verbintenis zijn de timing op projectniveau; de effluentkwaliteit; de bereikte zuiveringsgraad; de engineering; de financiële aspecten.

Besluit : het is nodig om het beleid inzake de behandeling van stedelijk afvalwater bij te stellen. De Mina-Raad heeft in dit advies een aantal problemen geduid, vragen voor verheldering geformuleerd en een aantal oplossingsrichtingen gelanceerd die inspirerend kunnen zijn voor een vernieuwde beleidsvisie. In afwachting dat dit beleid in detail wordt uitgetekend, mag geen beleid gevoerd worden dat verder hypotheek legt op de toekomst. Ondertussen moet ook de planning in functie van de nieuwe visies op het waterzuive-

ringsbeleid gescreend en overal waar nodig zonder verwijl bijgestuurd worden.

II. Opmerkingen en vragen van de leden

De heer Johan Malcorps : Er wordt terecht gepleit voor een integraal waterbeleid. Hopelijk valt er hierover in het najaar een beslissing. Door het optrekken van de grens van 500 IE naar 2000 IE legt dit voorstel de verantwoordelijkheid grotendeels bij de gemeenten. Dat impliceert ook risico's. De rechten en de plichten van de gemeenten moeten duidelijk worden vastgelegd en er moet worden nagegaan of de gemeenten steun nodig hebben. Men kan de gemeenten meer verantwoordelijkheid geven met heffingen en met milieuconvenanten, maar dat blijft toch vrijblijvend en dan lopen we het risico opnieuw in conflict te komen met Europa. Een decreet is dus verkieslijk. Tot de oorzaken van het falen moet ook de planning, de programmering en de beheersovereenkomst met Aquafin worden gerekend. In de beheersovereenkomst moet zeker een resultaatsverbintenis worden opgenomen.

Ik ben geschrokken van de uitspraak dat alleen bij betoelaging van een rioleringsproject vanuit het Mina-fonds de code van de goede praktijk voor honderd procent wordt afgedwongen, maar niet bij een toelage van het Investeringsfonds. Over welke verhoudingen van projecten gaat het dan ? Misschien ligt daar een deel van het probleem.

Bovendien kunnen de bestaande riolen niet van vandaag op morgen helemaal aangepast worden, als men een gescheiden stelsel wil aanleggen. Blijkbaar geeft de Mina-Raad de voorkeur aan een zachte invoering van het gescheiden stelsel. Als men telkens twee betonnen buizen naast elkaar zou leggen, zou de kostprijs enorm oplopen. Het is de bedoeling het water zoveel mogelijk aan de bron op te vangen en het te laten infiltreren of hergebruiken.

De heer Erik Matthijs : Ik denk dat de verschillen tussen rioleringsprojecten met toelage van het Mina-fonds en die met toelage van het Investeringsfonds minimaal zijn. De middelen van het Investeringsfonds worden meestal gebruikt voor andere projecten en die van het Mina-fonds voor rio-

leringswerken. Over welk verhoudingen gaat het eigenlijk ?

Ik ga akkoord met de aanmoediging van de aanleg van gescheiden stelsels. De steden en gemeenten leggen voor nieuwe verkavelingen nu een gescheiden stelsel op, terwijl de rest van het riolennet niet gescheiden is. Is dat effectief ? Waarin kan dat resulteren ?

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Ik stel vast dat er geen discussie bestaat over het principe van het gescheiden stelsel, maar wel over de toepassing ervan. Dubbele betonbuizen zijn zeer duur. De gemeentebesturen leggen dat op voor nieuwe verkavelingen. Wanneer de deelplannen niet passen in een algemeen geheel, is dat echter een verloren investering. De vraag is hoe we de infiltratie zo dicht mogelijk bij de bron kunnen laten gebeuren. Daar ligt naar mijn mening de knoop voor het gemeentelijke beleid. De gemeentebesturen moeten maatregelen treffen in overeenstemming met hun financiële mogelijkheden. In mijn gemeente, Ninoeve, is er bijvoorbeeld een miljard frank per jaar voor investeringen uitgetrokken. Het is niet doenbaar om daarvan 600 of 700 miljoen frank per jaar in rioleringsprojecten te investeren.

Mevrouw Isabelle Vertriest : Dubbele riolering is niet hetzelfde als dubbele behandeling van het water. Veel gemeenten zijn verward en denken dat ze dubbele riolen moeten aanleggen. Zuivering aan huis en infiltratie moeten dermate toenemen dat de rioleringswerken en dus de investeringen kunnen worden beperkt. Anders wordt het zeer duur. Op het platteland zijn er meer mogelijkheden om de kosten te beperken, maar de steden hoeven ook niet per definitie dubbele riolen aan te leggen. De infiltratiegraad kan ook in de steden omhoog.

De heer Rudi Verheyen : Op de Mina-Raad werd over al die vragen grondig gediscussieerd. Niet iedereen in de Raad deelt voor alles dezelfde standpunten, maar we zijn er toch in geslaagd om unanieme antwoorden te formuleren. Ik stel voor dat wij het eerst antwoorden op de vragen over het gescheiden stelsel.

De heer Dirk Uyttendaele, medewerker van de Mina-Raad : Wij zijn daarbij vertrokken van een principieel onderscheid tussen landelijke en stedelijke gebieden. In het landelijke gebied zal men dankzij de plaatselijke opvang en infiltratie veel

minder neerslagwater moeten transporteren, zal men bovendien ook minder ver moeten transporteren en zullen de leidingen kleiner zijn en minder diep liggen. In die gebieden is de herwaardering van grachten zeker een mogelijkheid. Ze dragen bij tot de infiltratie van de neerslag en ze zijn een bijdrage aan de natuur. Dat is maar één van de mogelijkheden in landelijke gebieden.

Ook de steden hebben infiltratiemogelijkheden voor neerslagwater. Doordat steden vaak ontstaan zijn aan de kruising van rivieren of langs rivieren, is de afvoer naar oppervlaktewater meestal niet ver weg. Maar ook infiltratie is niet uitgesloten en creatieve oplossingen kunnen heel wat helpen. Bijvoorbeeld in de stad Gent hadden beluiken vaak een gemeenschappelijke beerput. Waarom dan geen gemeenschappelijke regenput of infiltratieput?

De definitie van gescheiden stelsel volgens de Mina-Raad is heel wat minder kostelijk dan wat men zich bij de harde definitie voorstelt.

De heer Rudi Verheyen : De moeilijkheid is dat men van een bestaande situatie moet vertrekken. Wat ons momenteel de meeste zorgen baart, is het probleem van de overstorten. In periodes van neerslag kunnen de collectoren de wateraanvoer niet aan en wordt er geloosd in oppervlaktewater. Die overstorting moet voorkomen worden en het scheiden van de neerslag zou uiteraard de beste manier zijn. Dit heeft repercussies op de benaderingswijze van de hele problematiek. Vroeger wist men niet dat een scheiding nodig was, nu opteert men meer en meer voor gescheiden stelsels. In landelijke gebieden zijn er uiteraard veel meer mogelijkheden.

De heer Dirk Uyttendaele : Er was nog de vraag over de gemeentelijke bevoegdheden inzake waterzuivering. Wij hebben geopteerd voor 2000 inwoners-equivalenten bij het leggen van de grens voor gemeentelijke initiatieven. Dit getal is gebaseerd op de richtlijn stedelijk afvalwater. Naar verluidt was het getal van 500 IE eigenlijk niet op een of andere manier onderbouwd. Het werd ooit genoemd en is een eigen leven gaan leiden.

Verder moeten de gemeenten een rol kunnen spelen, maar op vrijwillige basis. Volgens de VVSG – de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten is niet-stemgerechtigd lid van de Mina-Raad – zijn de meeste gemeenten niet echt vragende partij om die bevoegdheid te krijgen. Een verplichting zou dus niet doeltreffend zijn. Wij stellen dan ook voor om te werken met een convenant. Gemeenten moeten laten weten of ze een verbintenis willen

aangaan of niet. Gaan ze die niet aan, dan moet de centrale overheid de verantwoordelijkheid op zich nemen. Verbinden ze zich wel, dan moeten ze gecontroleerd worden en moet er een procedure zijn waarbij de overheid zeer snel kan ingrijpen als de afspraken van het convenant niet worden nagekomen.

Wat de subsidies en de code van goede praktijk betreft : de projecten met subsidies van het Mina-fonds worden getoetst aan de code van goede praktijk. Voor de projecten betoelaagd vanuit het investeringsfonds is er een omzendbrief verstuurd door de vorige regering om een toetsing aan de code van goede praktijk op te leggen. Het toezicht van de provincies op de toetsing van deze projecten blijkt marginaal. Er is uiteraard ook geen toezicht op rioleringsprojecten zonder subsidies. Bovendien leggen sommige gemeenten rioleringen aan met een bouwvergunning en andere zonder. De procedure voor het Mina-fonds is in ieder geval zwaarder dan de procedure voor het investeringsfonds. Er zijn mij geen cijfers bekend over het aantal projecten waarvoor de verschillende procedures worden gevolgd.

De heer Johan Malcorps : Er zijn dus drie categorieën gemeenten : zij die hun zin doen, zij die toelagen van het investeringsfonds krijgen en diegenen die de zwaardere procedure van het Mina-fonds volgen. Percentages zijn niet bekend. Toch is het een eerste, noodzakelijke stap om orde op zaken te stellen. Hierop zou deze commissie toch dringend zicht moeten krijgen. Als we het al niet voor elkaar kunnen krijgen dat de gemeenten de correcte procedures volgen, hoe gaan we de rest dan realiseren ?

De heer Dirk Uyttendaele : Er was nog de vraag van de heer Matthijs over de effectiviteit indien maar een deel van het stelsel gescheiden is. Men moet uiteraard ergens beginnen en dan systematisch werken. Bij de uitwerking van die rioleringsontwerpen moet rekening worden gehouden met de aanvoer van water uit de stroomopwaartse stelsels en de directe aanvoer van zuiver afvalwater op de te ontwerpen leiding, voor zover er uiteraard een gescheiden stelsel gerealiseerd is op het privé domein.

De heer Johan Malcorps : De delegatie is blijkbaar erg streng voor de individuele behandelingsinstallaties (IBA's). Dat lijkt hen geen goede weg. Is dit gebaseerd op ervaringen ? Individuele behandelingsinstallaties vallen natuurlijk wel duur uit.

De heer Dirk Uyttendaele : We hebben ons gebaseerd op een studie in Bierbeek, waar IBA's op

kosten van de gemeente geïnstalleerd werden bij 30 vrijwilligers. Die laatsten dienden de exploitatie te bekostigen. Uit de studie is gebleken dat het technisch niet eenvoudig en niet altijd mogelijk is om zomaar om het even welke IBA in een tuin te plaatsen en op een specifiek afwateringssysteem aan te sluiten. Ook de exploitatie is niet evident. Van de selecte groep van geëngageerde vrijwilligers in Bierbeek waren er zelfs die de elektriciteit afkoppelden om die factuur niet te moeten betalen. Voorzichtigheid is dus geboden. We hebben een aantal suggesties voor een inspanningsverbintenis gedaan, bijvoorbeeld om de grootte en de aard van het systeem op te leggen in functie van de gewenste kwaliteit van het geloosde water. Er moeten dan normen voor IBA's worden opgesteld. Voorts is de kostprijs van een IBA hoog, een bedrag van 180.000 frank is realistisch. Als de overheid het beheer van de IBA's op zich zou nemen, moet men volgens een studie 1 personeelslid per 50 IBA's rekenen. Dit wijst er nogmaals op dat de exploitatie niet eenvoudig is.

De Mina-Raad is er voorstander van om andere oplossingen te zoeken. Men kan bijvoorbeeld via een persleiding op een KWZI of op grootschalige zuivering aansluiten. IBA's moet men alleen bouwen als er geen alternatief is.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Hier kunnen we de hoorzitting van vandaag sluiten. Namens de commissie dank ik de vertegenwoordigers van de Mina-Raad voor hun werkzaamheden op het vlak van het waterzuiveringsbeleid en op andere terreinen.

D. HOORZITTING VAN 19 OKTOBER 2000 MET DE BOND BETER LEEFMILIEU OVER HET STANDPUNT VAN DE MI- LIEUBEWEGING

I. Inleidende uiteenzettingen

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : De commissie verleent vandaag het woord aan de heren Peter Symens van de VZW Natuurreservaten en Willy Weyns van de Bond Beter Leefmilieu. Zij zullen het standpunt van de milieubeweging over het afvalwaterbeleid toelichten.

De heer Willy Weyns : Ik wil vooraf twee kleine opmerkingen maken. Ten eerste, de heer Symens en ik spreken beiden in naam van de milieubeweging en niet alleen in naam van onze eigen organisatie. Ten tweede, het document dat we hebben

laten uitdelen heeft de titel 'afvalwaterbeleid als onderdeel van integraal waterbeleid'. Voor het zomerreces hadden we een ander document laten circuleren met als titel 'Krachtlijnen voor een nieuw afvalwaterbeleid in Vlaanderen'. Er zijn kleine verschillen tussen beide documenten. We zijn permanent in discussie met onze achterban, verschillende actoren, Aquafin, de administratie, de minister, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) enzovoort. Als gevolg van dit overleg en deze discussie evolueren onze standpunten voortdurend.

Ik zal eerst toelichten waarom we het afvalwaterbeleid als een onderdeel van het integraal waterbeleid beschouwen en wat dit concreet betekent. De heer Symens zal dieper ingaan op de procedures in de bekkencomités, die we als sleutel tot het geheel beschouwen. Vervolgens zal ik dieper ingaan op de implementatie van het decreet.

Integraal waterbeleid

De Europese kaderrichtlijn Water werd vorige maand goedgekeurd. Ze bepaalt het kader voor de Vlaamse wetgeving van de komende jaren. Dit is geen nieuw gegeven. De milieubeweging heeft niet gewacht op Europa, maar strijdt al jaren voor een integraal waterbeleid. We zouden niet consequent met onze eigen standpunten zijn indien we enkel zouden spreken over afvalwaterzuivering, zonder dit te kaderen in een bredere context.

Integraal waterbeleid en -beheer is zo alomvattend dat iedereen zijn eigen krachtlijnen vastlegt. We zullen de onze kort aangeven. Ten eerste, een ruimtelijke integratie en een gebiedsgericht beleid. Watersysteemdenken houdt in dat er steeds een verband moet zijn tussen de problemen van regenwater, meer bepaald de afkoppeling van het regenwater van het afvalwatersysteem, en afvalwater. Het huidige systeem is gemengd : regenwater en afvalwater komen samen in eenzelfde stelsel. We denken niet aan volledig gescheiden stelsels van regenwater en afvalwater, maar aan opvang en zuivering van afvalwater enerzijds, en het (her)gebruik van regenwater anderzijds, desnoods via infiltratie. Het afvoeren van regenwater is een noodoplossing in agglomeraties, waarbij het water wordt afgevoerd om het dan weer te infiltreren.

Op die manier wordt zowel het probleem van de verdroging als van de opvang en afvoer van het regenwater opgevangen. Dit betekent ook het einde van de jaarlijks weerkerende overstromingen stroomafwaarts. Het lost ook het probleem op van het overstorten, waarbij afvalwater in het afvoersysteem van regenwater overstort en zo voor ver-

vuiling zorgt in ecologisch waardevolle, laaggelegen gebieden.

Het tweede is dat van de ecologische integratie. Dit betekent een combinatie van kwaliteits- en kwantiteitsdoelstellingen voor oppervlakte- en grondwater. We pleiten voor een verdere differentiatie van deze normen in natuurgebieden en voor het bewaren van de biodiversiteit. Er bestaat geen algemene norm die overal kan worden toegepast. In dit verband denken we ook aan grijswatercircuits, namelijk het hergebruik van water. De problemen mogen geenszins van één compartiment, oppervlaktewater, op een ander, grondwater, worden afgewenteld. Het geïnfiltreerde water moet zuiver zijn, zoniet moet het eerst minimaal gezuiverd worden alvorens het kan infiltreren.

De strategische milieueffectrapporten (MER) zijn in de procedure in de bekkencomités het beste instrument om deze kwaliteitsdoelstellingen te waarborgen. De natuurlijke zuiveringscapaciteit van overstromingsgebieden moet maximaal gebruikt worden. Zo kan een kwalitatief aspect worden gekoppeld aan het kwantitatief aspect van overstromingsgebieden.

Ten derde is er de bestuurlijke integratie. De gemeenten zijn zeer goed geplaatst voor de integratie van het integraal waterbeleid met bijvoorbeeld het beleid inzake ruimtelijke orde. Dit is van cruciaal belang. Infiltratiegebieden en waterzuiveringsinstallaties hebben een belangrijke ruimtelijke impact. De ruimtelijke uitvoeringsplannen kunnen ook beheersmaatregelen bevatten, zoals het onderhouden van grachten. Ook de verticale integratie tussen de verschillende beleidsniveaus is noodzakelijk, met name het gewestelijk niveau, waar de visievorming gebeurt, de bekkencomités, die instaan voor de afbakening van zuiveringszones, en de lokale besturen.

Ten vierde is er de maatschappelijke integratie. Belangrijk hierbij is de transparantie van de beslissingen, en dit op alle niveaus. De afbakening in zuiveringszones gebeurt op het hoogste niveau. Op het laagste niveau, het gemeentelijk niveau, moet worden beslist welke afgelegen woningen een individueel waterzuiveringssysteem (IBA) nodig hebben en welke woningen collectief op een afvalwaterzuiveringsinstallatie kunnen worden aangesloten. Deze beslissingen moeten zo transparant en objectief mogelijk worden genomen.

De heer Symens zal de door ons voorgestelde procedure verder toelichten.

Nieuw afvalwaterbeleid als onderdeel van integraal waterbeleid

De heer Peter Symens : Om al deze principes van integraal waterbeheer toe te passen, zijn er heel wat aanpassingen aan de huidige procedures nodig. Er moet beter worden gewaakt over de inspraakprocedures, vanaf het begin van de planning en verder bij elke fase in de procedure. We hebben deze voorstellen in zeven punten uitgewerkt. We kunnen deze echter op dit ogenblik nog niet in een flow-chart presenteren. Het gaat immers om principes, waarbij er verschillende mogelijkheden zijn om deze om te zetten in procedures. We willen in deze fase nog niet vastleggen hoe dit precies moet gebeuren.

Eerst en vooral moet er een herafbakening van zuiveringszones komen. De huidige aanpak werkt voor stedelijk gebied, met grote bevolkingsconcentraties. In het buitengebied is de situatie helemaal anders. De verharde oppervlakte per inwoner is er bijvoorbeeld veel groter dan in stedelijk gebied. De huidige afbakening is daarom niet echt efficiënt.

Het uittekenen van een nieuwe afbakening is een taak voor de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). We maken hierbij onderscheid tussen twee zuiveringszones. Er zijn zuiveringszones met meer dan 2.000 inwonerequivalenten (IE), waar de huidige aanpak via collectoren en rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) nog steeds haalbaar is. Daarnaast willen we meer aandacht voor een meer kleinschalige en gedecentraliseerde aanpak, via kleinschalige zuiveringsinstallaties. Het is dan ook heel belangrijk om meer zones met een capaciteit van minder dan 2.000 IE af te bakenen.

Hoewel we deze afbakening als een taak voor de VMM beschouwen, moet er ook een adviesprocedure komen waarin de afbakeningsplannen worden voorgelegd aan de gemeenten en de bekkencmités. De bekkencmités zijn volgens ons het best geplaatst om de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen aan elkaar te koppelen. De gemeenten op hun beurt moeten volgens ons meer taken en verantwoordelijkheden krijgen om op te treden in de kleine afbakeningszones. De gemeenten moeten dan wel duidelijk beslissen of ze voor dergelijke zones hun verantwoordelijkheid willen nemen. Als ze dit niet zien zitten, dan verloopt de zuivering volgens hetzelfde stamien als voor zones met meer dan 2.000 IE.

Op basis van de ingekomen adviezen van gemeenten en bekkencmités maakt de VMM de definitieve afbakeningsplannen. Van zodra deze gekend

zijn, worden de zuiveringszones van meer dan 2.000 IE doorgeschoven naar Aquafin. Aquafin maakt eerst een startnota, waarbij het alle mogelijke scenario's voor een efficiënte zuivering in die zone uitwerkt. Het gaat hierbij wel degelijk om meer dan één scenario. Voor de zuiveringszones van minder dan 2.000 IE wensen we een gelijkaardige startnota, opgemaakt door de gemeenten, tenminste indien de gemeente zelf de verantwoordelijkheid voor de zuivering op zich wil nemen. De startnota is het begin van een gemeentelijk integraal waterbeleidsplan, dat op zijn beurt deel uitmaakt van het gemeentelijk milieubeleidsplan.

De startnota's moeten worden getoetst aan een strategische MER. Ik besef dat daar kritiek op is, omdat men wordt geconfronteerd met deadlines die men eigenlijk nu al niet meer kan halen, en omdat men vreest dat een strategische MER weer voor vertraging zal zorgen. Dit hoeft niet noodzakelijk zo te zijn. In een hoorzitting in de Mina-Raad wees Aquafin op het feit dat veel vertragingen juist te wijten zijn aan de gerechtelijke procedures die de gemeenten of de milieubewegingen opstarten tegen de aanleg van een waterzuiveringsinstallatie. Als alle maatschappelijke actoren een eenduidige beslissing kunnen nemen rond een scenario dat gebaseerd is op de afweging van alle mogelijke scenario's in de strategische MER, zullen er achteraf veel minder problemen opduiken en zal men tijdswinst boeken.

De startnota's van de gemeenten of Aquafin worden dan voor advies voorgelegd aan het bekkencomité, het centrale orgaan voor de opbouw van het integraal waterbeheer. Het bekkencomité is het best geplaatst voor de verwerking van de verschillende gegevens en voor de koppeling van de verschillende doelstellingen.

Er bestaan nu reeds bekkencomités, maar de werking ervan verschilt onderling. In onze visie zou een bekkencomité moeten bestaan uit drie niveaus. Een ambtenarenwerkgroep zorgt voor de technische ondersteuning van de andere werkgroepen en geeft adviezen over de technische aspecten van het plan. Daarnaast is er een vertegenwoordiging van de maatschappelijke actoren, die de maatschappelijke afweging moet maken. De beslissingsmacht berust bij wat wij een raad van verkozenen noemen. Hij neemt een politiek bindende beslissing, op basis van de adviezen van de twee andere partners in het bekkencomité.

Onze voorstellen geven de gemeenten de mogelijkheid om zich meer bevoegdheden toe te eigenen. We verwachten echter niet dat elke gemeente de

knowhow en technische capaciteiten heeft om dit uit te voeren. Daartoe dienen zij een beroep te kunnen doen op een aantal steunpunten.

Nadat de beslissing over het gewenste scenario is gevallen, wordt het dossier doorgestuurd naar de gemeenten of naar Aquafin, die dan volgens bepaalde richtlijnen deze plannen kunnen opmaken en uitbesteden.

De heer Weyns zal verder ingaan op de implementatie van deze krachtlijnen.

Implementatie van het afvalwaterbeleid

De heer Willy Weyns : Ten eerste is er nood aan een decreet integraal waterbeheer. Dit decreet moet de gemeentelijke bevoegdheden over kleine waterzuiveringsinstallaties (KWZI) uitbreiden van installaties met een capaciteit van 500 IE tot installaties met een capaciteit tot 2.000 IE. De markt voor KWZI's omhelst toch alle installaties met een capaciteit tot 2.000 IE. Bovendien willen we de bevoegdheden van de gemeenten in deze aangelegenheden sowieso uitbreiden.

Dit moet dan wel gekoppeld worden aan een betere financiële en technische ondersteuning van de gemeenten. We mogen toch niet vergeten wat er in het verleden is misgelopen. De ondersteuning kan gebeuren via een steunpunt voor het afkoppelen en de infiltratie van regenwater en voor de bouw, het onderhoud en de exploitatie van decentrale afvalwaterzuiveringssystemen. Deze bevoegdheden behelzen zowel de collectering als de zuivering van afvalwater. De collectering kan bijvoorbeeld bestaan uit kleine pijpjes van maximum twintig centimeter doorsnede, die men gemakkelijk in wegenwerken kan incorporeren, zonder dat er behoefte is aan het bouwen van grootschalige infrastructuur.

We zijn echter geen fanatieke voorstanders van kleinschaligheid. We moeten het hele gamma aan oplossingen in ogenschouw nemen. Op elke plaats moet er een oplossing komen op een schaal die geschikt is voor die plaats.

De beslissingsmatrix moet objectiverend zijn. We geloven niet dat er een totaal objectieve beslissing kan zijn, die men via een computer kan bepalen. Het moet wel mogelijk zijn om te discussiëren waarom men afwijkt van de 'ideale' oplossing. Dit geldt voor de centrale en gedecentraliseerde zuiveringsinstallaties en ook voor de IBA's.

De rol van de bekkencomités en de procedures moeten juridisch onderbouwd worden en er moet

een decretale basis komen voor een nieuw subsidie- en heffingenbesluit. Dit is cruciaal voor ons plan. Als we de gemeenten de kans geven nieuwe verantwoordelijkheden en bevoegdheden op zich te nemen, dan moeten daarvoor ook de nodige middelen worden uitgetrokken. Het gaat hierbij om subsidies aan de gemeenten, niet om gemeentelijke subsidies aan individuele burgers.

Een eerste vereiste hierbij is dat het gemeentelijk en het bovengemeentelijk niveau (AquaFin) dezelfde subsidies krijgen voor dezelfde werken, in tegenstelling tot de huidige situatie. De gradatie in de subsidiepercentages moet in overeenstemming zijn met de visie van het integraal waterbeheer. De opvangsystemen die vrij zijn van regenwater moeten dan ook de hoogste subsidie krijgen, bijvoorbeeld 90 procent. Lagere subsidies kunnen er dan zijn voor overgangsmaatregelen voor de overstap van gemengde naar gescheiden rioleringen. De subsidies moeten verhoogd worden voor de bouw, exploitatie – inclusief slibverwerking – en het onderhoud van kleinschalige afvalwaterzuiveringssystemen. De exploitatie moet ook gesubsidieerd worden, anders krijgt men de neiging te opteren voor het systeem dat het goedkoopst is qua investeringslast, maar niet noodzakelijk het goedkoopst qua exploitatie. Daarom ook denken we dat BOOT-contracten, waarin naast de bouw van de zuiveringsinstallatie ook een exploitatie gedurende 30 jaar inbegrepen is, een interessante formule kunnen zijn, zonder deze op te dringen.

Wat de heffingen betreft, kan gedacht worden aan uitdovende heffingen per niet-afgekoppelde ondoorlatende oppervlakte of per niet aan openbare riool aangesloten gebouw in gerioleerde zones. Dit zou de gemeenten stimuleren om maatregelen te nemen en dit eventueel via hun systeem van heffingen en subsidies aan de burger door te rekenen. Dit leidt tot een werkelijk verticale integratie van het integraal waterbeleid.

In de nieuwe overeenkomst met AquaFin zou het bedrijf bevoegd zijn voor RWZI's met een capaciteit groter dan 2.000 IE. AquaFin zou ook in de plaats treden van de gemeenten die zelf niet wensen in te staan voor de bouw, de exploitatie en het onderhoud van afvalwatercollectering en zuivering. Hierna zou ook onderzocht kunnen worden welke rol AquaFin kan spelen in de waterbedeling, gericht op een rationeel watergebruik : valorisatie van regenwater, opzetten van grijswatercircuits, enzovoort. Ik verwijs in dit verband naar de energiesector, waar energiebedrijven bij hun klanten rationeel energiegebruik promoten. Cruciaal is de verloning a rato van de effectieve bijdrage aan water-

zuivering, in functie van parameters voor binnenkomende en buitengaande waterstromen.

De rol van de VMM zou vooral op het vlak van normering, monitoring en handhaving komen te liggen. Het huidige takenpakket zou worden uitgebreid met een grondwatermeetnet, naast het bestaande oppervlaktewatermeetnet. Dit zou voor een homogeen bevoegdheidspakket voor de VMM zorgen. De VMM is tevens het geschikte orgaan voor het afbakenen van de zuiveringszones.

De rol van de afdeling Water heeft dan betrekking op de visievorming inzake integraal waterbeheer, de beleidsvoorbereiding – onder andere de voorbereiding van het decreet integraal waterbeheer, de uitvoeringsbesluiten – de coördinatie en de ondersteuning van de bekkenwerking en de ondersteuning van het gemeentelijk waterbeleid.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Marleen Van den Eynde : U pleit voor kleinschalige waterzuivering. Houdt u dan wel voldoende rekening met de huidige, grootschalige zuiveringssystemen met al hun problemen ?

De heer Peter Symens : Het probleem van de huidige rioleringsstelsels is vrij complex. Het ligt wel aan de basis van heel wat wateroverlast. Als we rioleringsstelsels blijven beschouwen als een systeem om afvalwater te collecteren en af te voeren, zonder het te koppelen aan andere doelstellingen, dan zitten we inderdaad met een probleem.

Er zijn heel wat problemen. AquaFin bouwt installaties die doorgaans goed gedimensioneerd zijn. De gemeenten voeren echter hun rioleringsplannen niet of niet als gepland uit, en het rendement op de investering zakt. Gemeenten zijn soms aan elkaars rioleringsystemen aangekoppeld, wat dan weer kan leiden tot wateroverlast. Hoe grootschaliger het rioleringsstelsel, hoe complexer het wordt en hoe meer risico's er opduiken.

Bij kleinschalige afvalwaterzuivering denken veel mensen nog aan een rietveldje in een tuin, maar een installatie van 2.000 IE wordt ook nog als 'kleinschalige zuivering' beschouwd. Het is ook mogelijk om heel wat bestaande netten op te splitsen en het afvalwater dat zij collecteren te verwerken in zelfstandige units van 2.000 IE. Bovendien is het huidige rioleringsstelsel beperkt qua levensduur. Het is mogelijk om de levensduur ervan te berekenen en van de renovatie of heraanleg van

het huidige stelsel gebruik te maken om bepaalde aanpassingen door te voeren. Waterplanning is langetermijnplanning. We moeten beginnen met de middelen die we hebben. Toch moeten we ons de vraag stellen of het allemaal wel op dergelijke grote schaal moet gebeuren.

Mevrouw Marleen Van den Eynde : Wilt u daarmee beweren dat de huidige waterzuiveringsstations niet voldoen ?

De heer Peter Symens : Er is heel wat knowhow opgebouwd bij Aquafin, maar vooral voor zuivering van water in grootstedelijk gebied. Toch worden we door de Europese Commissie in gebreke gesteld, omdat we de opgelegde doelstellingen qua waterzuivering niet halen. De problemen blijken zich vooral te situeren in het buitengebied. We vrezen dat de grootschalige aanpak daar niet de meest efficiënte is. De bewoning is er immers niet geconcentreerd zoals in grootsteden, maar sterk versnipperd. Een grootschalige aanpak kan daar nooit echt efficiënt werken.

Een ander pijnpunt is dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het rioleringsbeleid. In de huidige, grootschalige aanpak zal een gemeente proberen om haar afvalwater zo snel mogelijk naar een waterzuiveringsstation te krijgen, een paar gemeenten verderop. Wij proberen daarentegen de gemeenten meer verantwoordelijkheid te geven. Dit betekent ook dat de gemeenten hun rioleringsplannen moeten herbekijken.

De heer Jef Van Looy : Zijn we dan niet terug waar we ooit begonnen zijn ? De eerste zuiveringsstations zijn gebouwd door gemeenten.

In de buitengebieden zou men inderdaad via kleinschalige zuivering kunnen werken, maar men moet ook de kostprijs en de efficiëntie in het oog houden. Het kan voor een gemeente goedkoper zijn om een kilometer rioolbuizen te leggen in plaats van een kleinschalige zuiveringsstation te bouwen.

De heer Peter Symens : De klassieke aanpak is niet noodzakelijk goedkoper. De afstanden tussen de collectoren in het buitengebied zijn immers veel groter. Bovendien zijn er ook nog extra kosten omwille van de impact van het rioleringsstelsel op het watersysteem en de natuurlijke structuur. Precies daarom vragen we om de verschillende scenario's met elkaar te vergelijken en de kosten en baten tegen elkaar af te wegen. Het bekkencomité is het best geplaatst om de efficiëntie, de kostprijs en de koppeling van de verschillende doelstellingen te beoordelen.

De heer Willy Weyns : We zijn niet gekant tegen de grootschalige aanpak. We willen wel de huidige, uniform-grootschalige aanpak verruimen naar zowel zeer grootschalige als zeer kleinschalige oplossingen en een oplossing op correcte schaal vinden omwille van ecologische, economische en technische redenen. Daarom zijn de procedure in het bekkencomité en de objectiverende matrix van cruciaal belang.

Een IBA kost gemiddeld ongeveer 200.000 frank; als het aansluiten van een woning op het rioleringsnet veel meer kost, kan men zich afvragen of dit nog wel verantwoord is. Op een grotere schaal kan men dezelfde afweging maken bij de keuze tussen decentrale zuiveringsgebieden of het aankoppelen aan een zeer grote RWZI. Economische argumenten spelen dus evenzeer mee.

De vraag is alleen of de grootschalige aanpak, die zijn nut heeft bewezen in de steden, zonder meer toepasbaar is op het hele Vlaamse grondgebied.

De heer Jan Laurys : Men wenst de overeenkomst met Aquafin om te vormen tot een resultaatsverbintenis, waarbij de verloning afhankelijk zou zijn van de effectieve bijdrage tot de waterzuivering. In de andere nota's wordt iets dergelijks gesuggereerd. Is zoiets haalbaar ? Uiteindelijk heeft Aquafin zelf niet alle factoren in handen. En hoe zal men dit meten ?

De heer Peter Symens : Men kan Aquafin niet verantwoordelijk stellen voor alles wat er in Vlaanderen is misgelopen met de waterzuivering. Een van de problemen van het Vlaamse waterbeleid is de versnippering van bevoegdheden. Als alle waterkwaliteitsmetingen door een enkele instantie – in ons voorstel is dat de VMM – worden opgesteld en beheerd, moet het mogelijk zijn om een meetnet uit te werken zodat een dergelijke resultaatsverbintenis wel kan worden opgesteld. Ik geloof niet dat dit vandaag al mogelijk is, maar men moet daar wel naar streven.

De heer Johan Malcorps : Het is moeilijk om een juiste afbakening te maken tussen het takenpakket van de VMM en Aquafin. Wie zal de verantwoordelijkheid krijgen voor de investeringsprogramma's ?

U geeft politiek verkozenen een belangrijke rol in de bekkencomités. Om wie gaat het dan juist ? Be-doelt u daarmee gemeenteraadsleden ? Of inspireert u zich op de Nederlandse waterschappen ?

De heer Peter Symens : De Nederlandse waterschappen hebben hun waarde, maar zijn niet zomaar van toepassing op Vlaanderen. In de huidige bekkencolités worden veel discussies gevoerd en worden adviezen gevormd, maar er worden weinig beslissingen in genomen. Iedereen zit rond de tafel en wordt gevraagd om in zijn besluitvorming rekening te houden met de adviezen van anderen. Ik weet niet wie in de bekkencolités de besluitvorming moet doen. Het lijkt me logisch dat de gemeenten, provincies en alle andere beleidsniveaus die een verantwoordelijkheid dragen in het waterbeheer, een beslissingsbevoegdheid moeten krijgen, rekening houdend met het technisch advies van de ambtenarenwerkgroep en het maatschappelijk advies dat rekening houdt met andere beleidssectoren.

In de huidige aanpak gaat men na hoeveel middelen men voor welke projecten kan uittrekken en ziet men daarna wel wat men ermee doet. In onze aanpak bekijkt men eerst wat men moet doen, stelt men scenario's op, ontwerpt men een investeringsprogramma en besteedt men dit vervolgens uit. Eerst wordt dus bepaald welke de noden, de mogelijke oplossingen en de verwachte efficiëntie van die oplossingen zijn. In functie daarvan worden de middelen vrijgemaakt. We spreken ons niet uit over wie daarover de regelgeving moet uitwerken. Dit lijkt ons echter een taak van de Vlaamse Gemeenschap, op het niveau van het VIWC (Vlaams Integraal Wateroverlegcolité).

Mevrouw Isabel Vertriest : Welke rol spelen de provincies in de bekkencolités ? Zolang men het probleem beperkt tot de waterzuivering, blijft men op gemeentelijk niveau. Indien men er echter ook de waterbeheersing in betreft, wat toch de bedoeling is, overstijgt men dit niveau. Een gemeente is vaak het slachtoffer of de dader van de waterbeheersingsproblemen in een andere gemeente. Dit probleem moet toch op provinciaal niveau worden aangekaart ?

De heer Willy Weyns : In onze visie is het bekkencolité het meest coherente niveau voor integraal waterbeheer. De gemeenten vervullen een belangrijke rol, maar vooral als uitvoerder van wat in het bekkencolité is beslist. De gemeenten hebben overigens inspraak in de bekkencolités. Ze moeten dan wel consequent uitvoeren wat is beslist op een niveau waarop ze zelf inspraak hebben gehad vanaf het begin van het proces, namelijk de scenario-analyse.

De leden van de bekkencolités kunnen overigens zelf alternatieve scenario's voorstellen; ze hoeven

zich niet te beperken tot het plan dat in de startnota wordt voorgesteld. We wensen in de bekkencolités alle garanties inzake transparantie, initiatiefrecht en medebeslissingsrecht in te bouwen. Aan gezien de gemeenten zelf inspraak hebben in de bekkencolités, zal het ook niet getolereerd worden wanneer een gemeente ondanks alle inspraak en technische ondersteuning haar engagementen niet uitvoert. Dit is dan de verantwoordelijkheid voor de hogere beleidsniveaus.

De heer Peter Symens : Er is de subsidiariteit : Vlaams Gewest, provincies, gemeenten. Maar waterbekkens volgen die bestuurlijke grenzen niet. De rol van de provincies maakt deel uit van onze totaalvisie op integraal waterbeheer. Er is de VIWC en het Vlaams waterbeheersplan op Vlaams niveau. Dit wordt dan vertaald in bekkencolités, die een bindende kracht hebben. Ook al worden de beslissingen genomen door mensen die redeneren vanuit hun eigen gemeentelijke kader, toch worden ze altijd genomen op het niveau van het bekkencolitésplan.

Provincies mogen, wat mij betreft, best deel uitmaken van de bekkencolités. Ik stel wel vast dat de provincies nu al aanzienlijke bevoegdheden hebben inzake waterbeheer, maar dat slechts weinig provincies deze taak ernstig invullen. Dat blijkt ook uit het aantal personeelsleden dat voor deze taak maar wordt ingezet. De provincies hebben dan ook maar weinig argumenten om een echte beslissingsmacht in de bekkencolités op te eisen.

Mevrouw Isabel Vertriest : Maar hoe worden deze bekkencolités dan concreet samengesteld ? Bijvoorbeeld : de gemeente Hechtel-Eksel ligt juist op de waterscheidingslijn tussen het Maas- en het Scheldebekken. Heeft die gemeente dan zittingsrecht in beide bekkencolités ?

De heer Peter Symens : Een watersysteem is begrensd, maar die grenzen vallen niet samen met bestuurlijke grenzen. Het is dan ook mogelijk dat een gemeente of provincie in meer dan een bekkencolité zetelt.

De heer Johan Malcorps : De waterzuiveringsprogramma's zijn nu een taak van de VMM. Blijft dit zo, of wordt deze bevoegdheid doorgeschoven naar Aquafin of naar de afdeling Water ?

De heer Peter Symens : Die beslissing laten we over aan de politici. We vragen alleen maar dat de procedure geen eigen leven gaat leiden. Via de afbakening en de scenario's willen we eerst nagaan wat de noden zijn en daarna, op basis van concrete

gegevens, beslissen wat mogelijk is. Wie de beslissing over investerings- en waterzuiveringsprogramma's moet nemen, laat ik in het midden.

De heer Johan Malcorps : U speelt dus de bal terug naar ons.

De heer Peter Symens : Het decreet integraal waterbeheer staat al enkele legislaturen op de agenda. In het advies van de Mina-Raad dat werd geformuleerd naar aanleiding van het laatste voorstel hierover, werd reeds gesteld dat het niet haalbaar is om alles in een enkel decreet te regelen. Als men dat toch zou proberen, zou de tekst van het decreet alleen maar aankondigingen van uitvoeringsbesluiten bevatten. Als men alles aan elkaar zou proberen koppelen, zou het uiteindelijke resultaat vis noch vlees zijn, omdat men dan teveel compromissen moet sluiten. We vragen u daarom om eerst werk te maken van een kaderdecreet dat duidelijke taakstellingen geeft aan het VIWC en de bekkencomités en dat een duidelijk instrumentarium ontwerpt om concrete gestalte te geven aan het integraal waterbeheer.

De heer Jef Van Looy : Het is natuurlijk prachtig dat het lokale niveau hierin beslissingsmacht krijgt. De financiering is echter een knelpunt : zonder een passende financiering kunnen de gemeenten hun takenpakket niet uitvoeren.

Wat is de plaats van polders en wateringen in het door u geschetste geheel ?

De heer Peter Symens : De subsidieregeling moet voor elk niveau gelijk zijn. Nu moet een gemeente zelf haar rioleringsplannen voor 50 percent finan-

cieren; als ze deze taak doorschuift naar Aquafin, kost het haar niets.

Voor ons hebben polders en wateringen geen taak in het afvalwaterbeleid. We doen daar dan ook geen uitspraken over.

De heer Willy Weyns : Wat de subsidieregeling betreft, denk ik dat met onze voorstellen de factuur eerder lichter dan zwaarder zal uitvallen. We spreken dan ook over rationele beslissingen, waarin ook economische argumenten meespelen. De verbreding van één enkel grootschalig systeem naar een heel gamma aan systemen is bedoeld om sneller, goedkoper en efficiënter te zijn, omdat de voorgestelde oplossingen aangepast zijn aan de specifieke situatie.

De voorzitter : Ik dank de vertegenwoordigers van de milieubeweging voor hun bijdrage aan het debat. Deze namiddag en in de loop van de volgende weken zetten we onze werkzaamheden verder met een gedachtewisseling met de minister over het waterzuiveringsbeleid en het beheerscontract met de NV Aquafin.

De verslaggevers,

De voorzitter,

Jef VAN LOOY

Isabel VERTRIEST

Jacques TIMMERMANS

BIJLAGEN

VMM

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Vlaamse Milieumaatschappij

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater

**Commissie voor
Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
27 april 2000**

VMM
A. Van De Maelestraat 96
9320 - Erembodegem

Agenda

- **De zuivering van stedelijk afvalwater, wat eist Europa en hoe werd dit vertaald in Vlarem**

mevr. Veronique Van Den Langenbergh
Afdeling Kwaliteitsbeheer

- **Uitbouw van de afvalwaterzuiveringsinfrastructuur in Vlaanderen - stand van zaken en knelpunten**

dhr. Marc Van Erdeghe
Afdeling Planning

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

**De zuivering van stedelijk afvalwater, wat eist Europa
en hoe werd dit vertaald in Vlarem**

mevr. Veronique Van Den Langenbergh
Afdeling Kwaliteitsbeheer

Inhoudstafel

- Richtlijn 91/271
- Implementatie in Vlarem II
- Sluitende rioleringsaanpak
- Zuiveringszones en lozing van HA
- Vlarem II en de RL Stedelijk afvalwater
- Formele ingebrekestelling
- Gemotiveerd antwoord

Richtlijn 91/271

- vergunningensysteem
- agro-voedingsindustrie in OW
- opvang en behandeling afvalwater agglomeraties > 2.000 IE
- zuiveringsslib
- toezicht op lozingen RWZI's
- programma's uitwerken + rapporteren

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Implementatie RL 91/271 in Vlarem II

in 1992, 1995 en 1999

- 1992
 - kwetsbare gebieden:
 - ◆ WL met specifieke bestemming
 - ◆ alle kanalen
 - geen minder kwetsbare gebieden
 - normen i.f.v. capaciteit RWZI en kwetsbaarheid
- 1995
 - heel Vlaanderen kwetsbaar
 - 75% totaal N en P
 - herziening kwetsbare gebieden: overgangstermijn tot 2002
- 1999 wijziging Vlarem II

Tabel

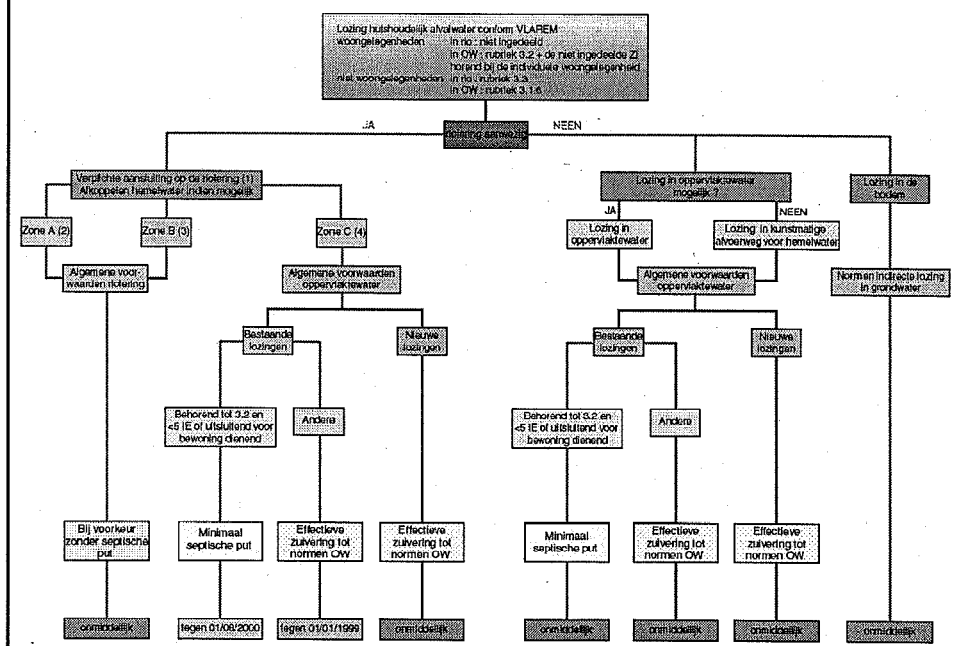
Agglomeratie- grootte IE	Aanduiding in 1992 (eerste aanwijzing)			Aanduiding in 1995 (eerste herziening)		
	opvang- systeem	secundaire behandeling	nutriënt- verwijdering : N en P	opvang- systeem	secundaire behandeling	nutriënt- verwijdering : N en P
2.000 - 10.000	31-12-05	31-12-05	-	31-12-05	31-12-05	-
> 10.000	31-12-98	31-12-98	31-12-98	31-12-98	31-12-98	P : 31/12/1998 N : 01/08/2002 *

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Sluitende rioleringsaanpak

- uitbouw opvangsysteem
 - 31/12/1998 agglomeraties > 10.000 IE
 - 31/12/2005 agglomeraties < 10.000 IE
- indien geen opvangsysteem: afzonderlijke zuivering
- taakverdeling: gewest, gemeenten, individuele burger

Beslissingsboom : lozing huishoudelijk afvalwater

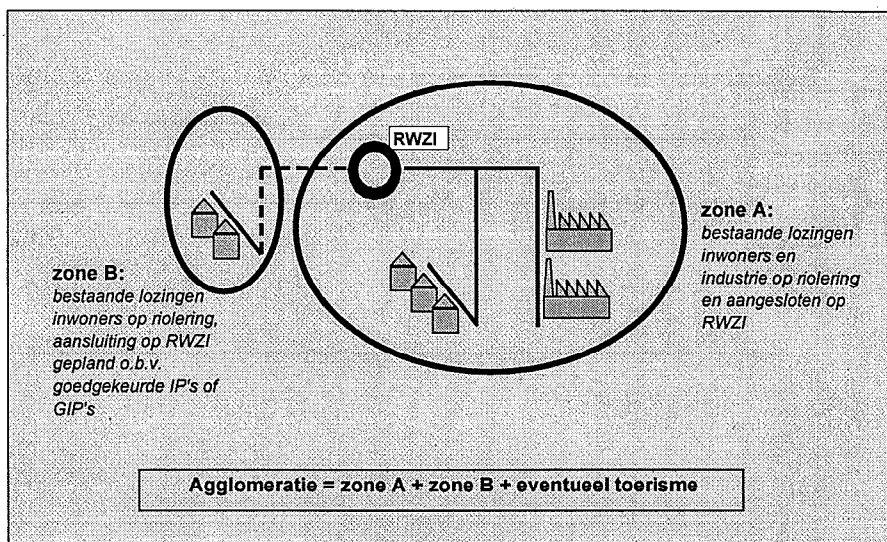

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Vlarem II en de RL 91/271

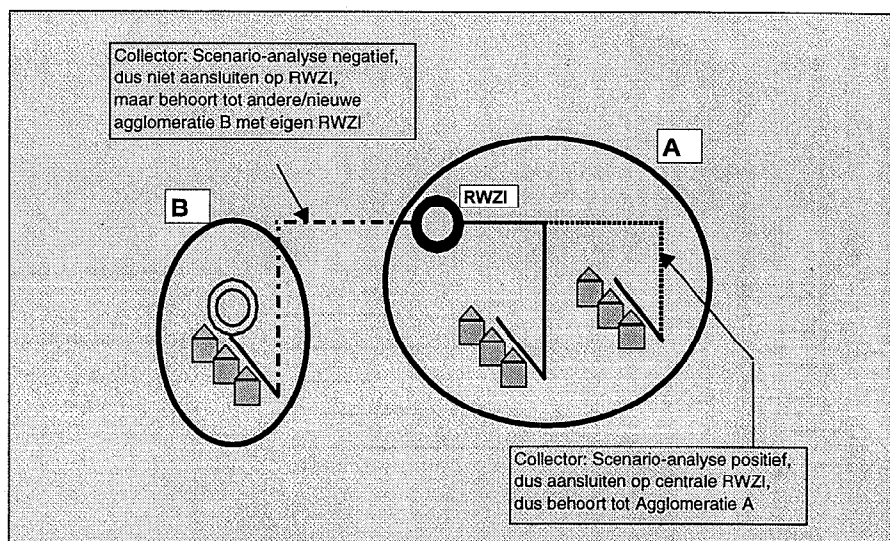
- agglomeratie = ZZ A + ZZ B
- zuiveringszone C en lozing in OW en bodem:
individuele zuivering of KWZI
- Vlarem II = sluitend juridisch kader

Wat is een agglomeratie ?

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Afbakening agglomeratie

Vlarem II en de RL 91/271

- agglomeratie = ZZ A + ZZ B
- zuiveringszone C en lozing in OW en bodem:
individuele zuivering of KWZI
- Vlarem II = sluitend juridisch kader

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Formele ingebrekestelling

- aanwijzing kwetsbare gebieden
- niet-naleving bepalingen agglomeraties > 10.000 IE
- rapportering programma

Gemotiveerd antwoord

- vanaf 1993 heel Vlaanderen kwetsbaar
- opheffing wijziging Vlarem II 19/1/1999
- rapportering programma

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

■ Toelichting vertraging

- historische achterstand
- ruimtelijke ordening
- prijsstijgingen
- looptijd project
- optimalisatie-investeringen
- ruimtelijke spreiding investeringen

■ Verdere stappen

- IP 2002-2005(2006)
 - ◆ prioriteit agglomeraties > 10.000 IE
 - ◆ aandacht agglomeraties < 10.000 IE (2005)
- eind juni: geactualiseerd programma EU

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Uitbouw van de afvalwaterzuiveringsinfrastructuur in Vlaanderen
stand van zaken en knelpunten

dhr. ing. Marc Van Erdeghe
 Afdeling Planning

Inhoudstafel

- **Bevoegdheidsverdeling inzake waterzuivering**
- **Uitbouw bovengemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur**
 - ☛ stand van zaken – knelpunten - mogelijke oplossingen
- **Uitbouw gemeentelijke afvalwaterzuiveringsinfrastructuur**
 - ☛ stand van zaken – knelpunten - mogelijke oplossingen
- **Kleinschalige en individuele zuiveringsinitiatieven**
 - ☛ stand van zaken – knelpunten - mogelijke oplossingen
- **Conclusies**

Bevoegdheidsverdeling inzake waterzuivering

Betrokken actoren zijn :

- ☛ **het Vlaamse gewest :**
 bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur
- ☛ **de gemeenten :**
 gemeentelijke zuiveringsinfrastructuur
 nl. rioleringen en KWZI's
- ☛ **de individuele burger :**
 aansluitingsplicht op riolering;
 individuele sanering

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

**Uitbouw bovengemeentelijke
afvalwaterzuiveringsinfrastructuur**

Situering

- definitie agglomeratie – relatie met zuiveringsgebied
- verhoogde aandacht voor waterzuivering – opmaak
meerjarenprogramma's
 - 1990 : zuiveringsgraad 30 %
 - begin 2000 : 49 %
 - na uitvoer IP's : circa 73 %
- onderscheid en relatie met de renovatieprogramma's

- voorziene investeringsbedragen
 - contractueel :
1991 - 1993 : specifieke bedragen-limieten
vanaf 1994 tot 2001 : 6 mia BEF/jaar
 - opgedragen programma's :
nieuwbouwprogramma's (IP) :
circa 93 mia BEF (38 mia uitgevoerd)
renovatieprogramma's (RIP) :
circa 11 mia BEF (1 mia uitgevoerd)
 - wijze van programmasamenstelling

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

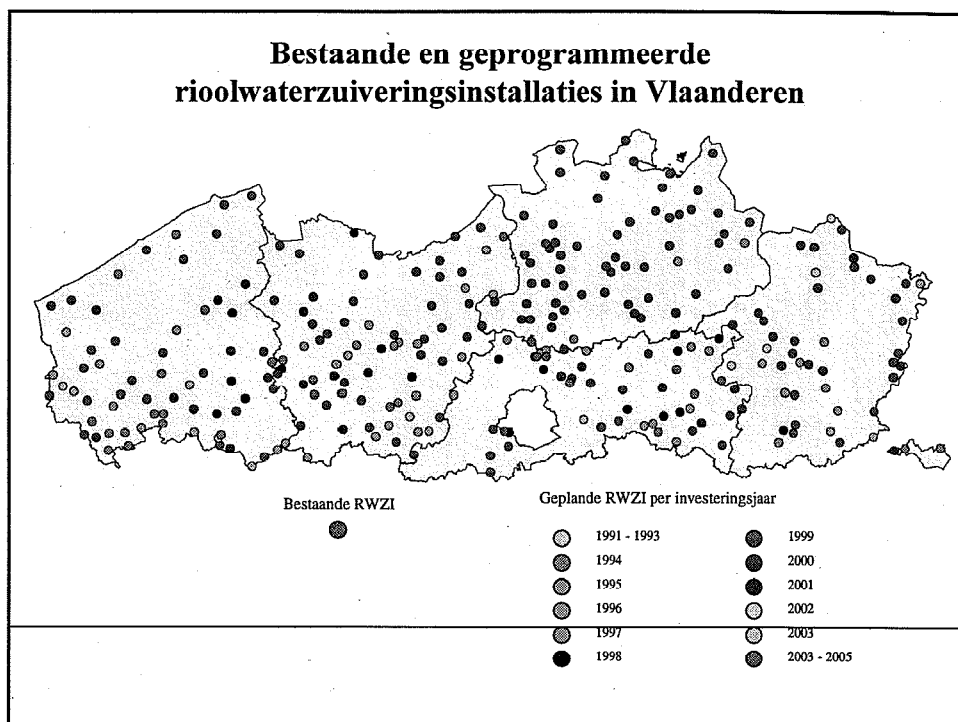
Stand van zaken

- aantal zuiveringsgebieden/agglomeraties : circa 350
- aantal bestaande RWZI's (eind 1999) : 165
- aantal geplande RWZI's (tot IP 2005) : 130

Tabel : aantal zuiveringsgebieden per bekken

Hydrografisch bekken	Aantal zuiveringsgebieden		
	> 500 IE	≤ 500 IE	Totaal
Brugse Polders	13	5	18
Gentse Kanalen	12	4	16
IJzer	24	28	52
Leie	30	6	36
Dender	11	3	14
Bovenschelde	29	4	33
Nete	27	5	32
Demer	45	7	52
Dijle-Zenne	24	5	29
Benedenschelde	32	0	32
Maas	35	1	36
Totaal Vlaanderen	282	68	350

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

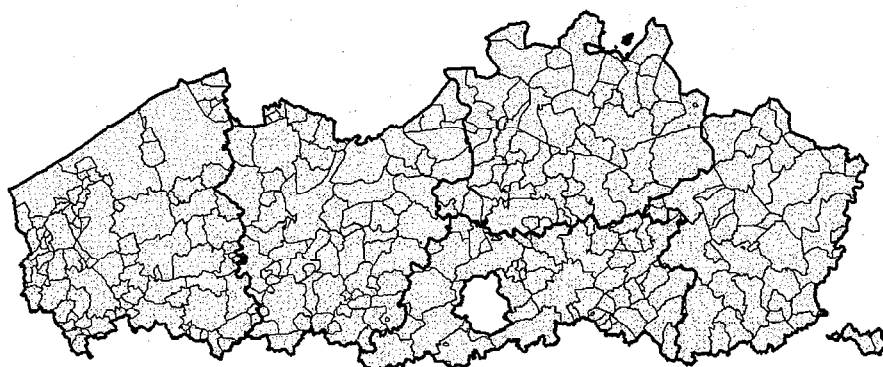

■ **rapportering aan Europese Commissie**

- aantal agglomeraties volgens grootte
- gerealiseerde opvangsystemen eind 1998
- gerealiseerde zuiveringssystemen eind 1998
- prognose realisatie opvang- en zuiveringssystemen 31/12/2005

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Overzicht van de agglomeraties in Vlaanderen

Agglomeraties volgens grootte

LEGENDE

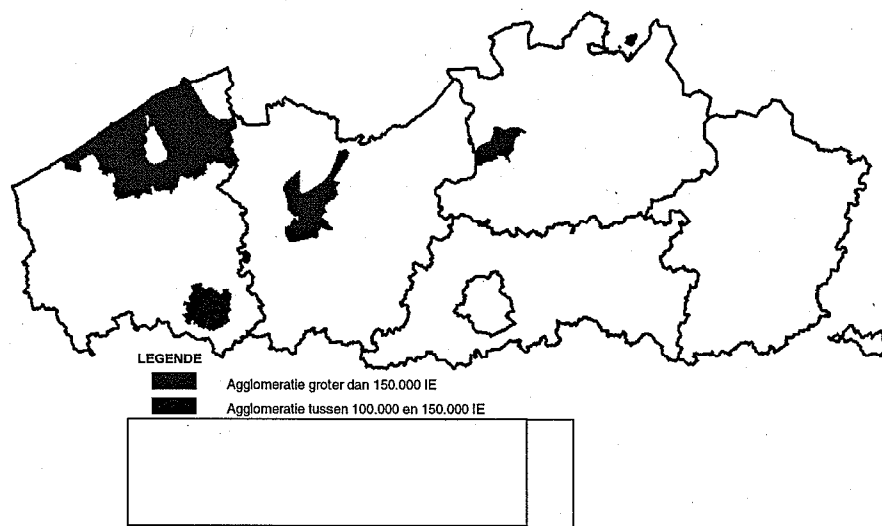

Agglomeratie groter dan 150.000 IE

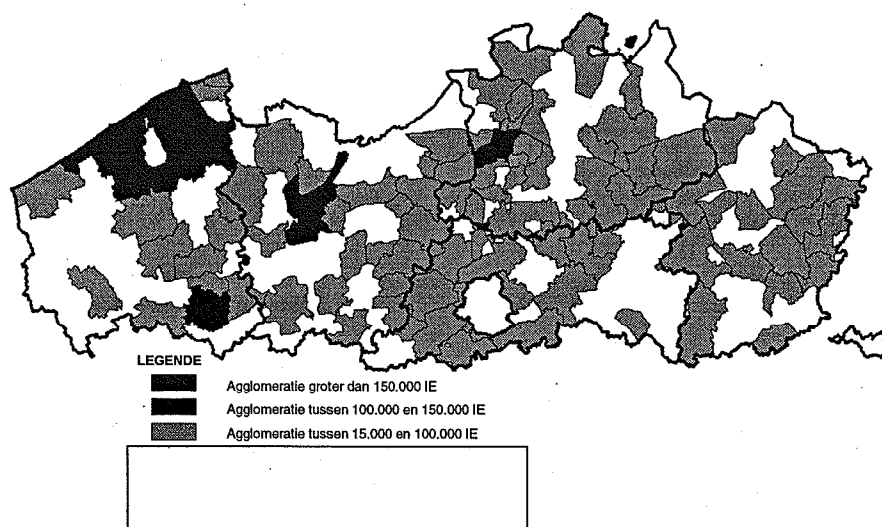

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Agglomeraties volgens grootte

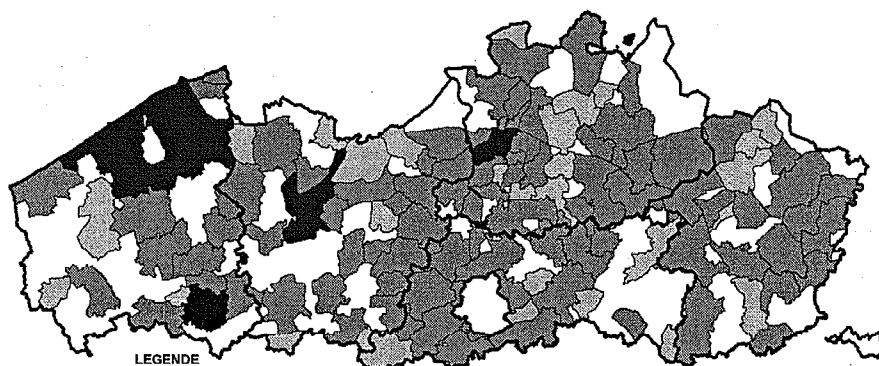

Agglomeraties volgens grootte

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

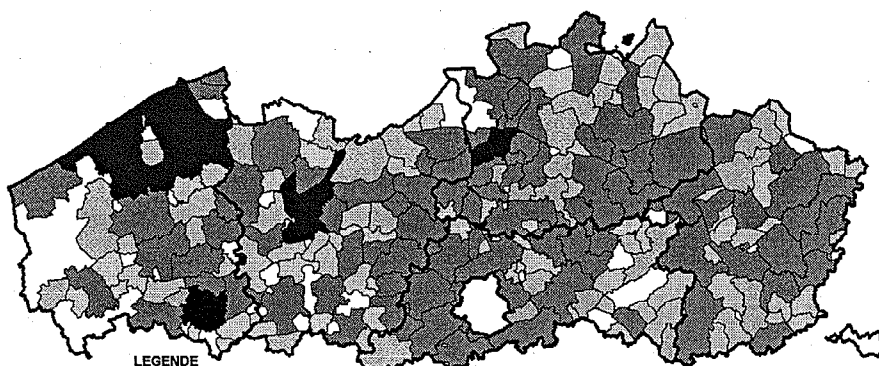
Agglomeraties volgens grootte

LEGENDE

- Agglomeratie groter dan 150.000 IE
- Agglomeratie tussen 100.000 en 150.000 IE
- Agglomeratie tussen 15.000 en 100.000 IE
- Agglomeratie tussen 10.000 en 15.000 IE

Agglomeraties volgens grootte

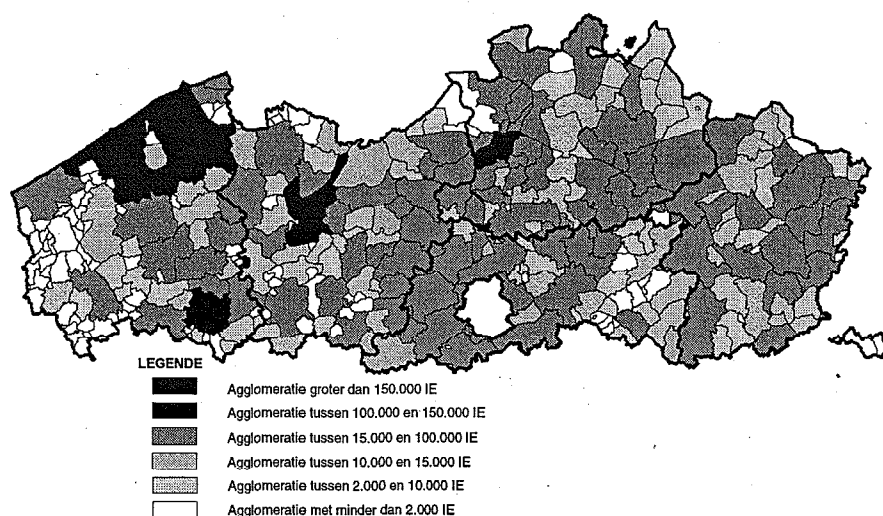

LEGENDE

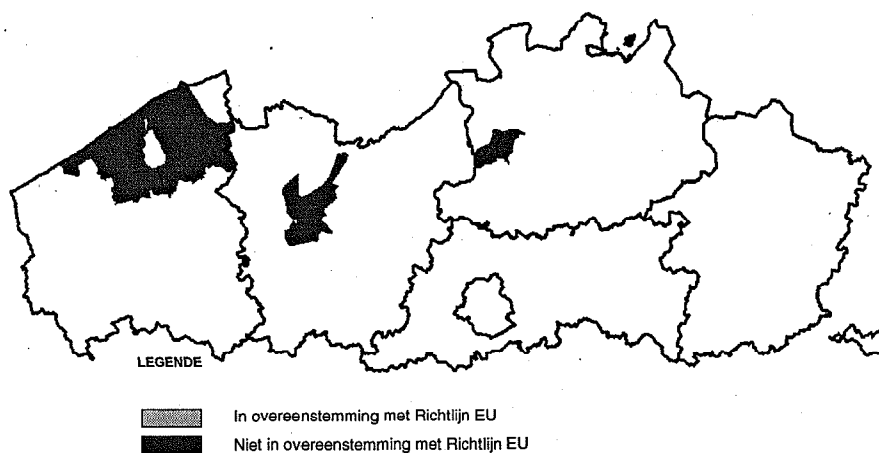
- Agglomeratie groter dan 150.000 IE
- Agglomeratie tussen 100.000 en 150.000 IE
- Agglomeratie tussen 15.000 en 100.000 IE
- Agglomeratie tussen 10.000 en 15.000 IE
- Agglomeratie tussen 2.000 en 10.000 IE

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Agglomeraties volgens grootte

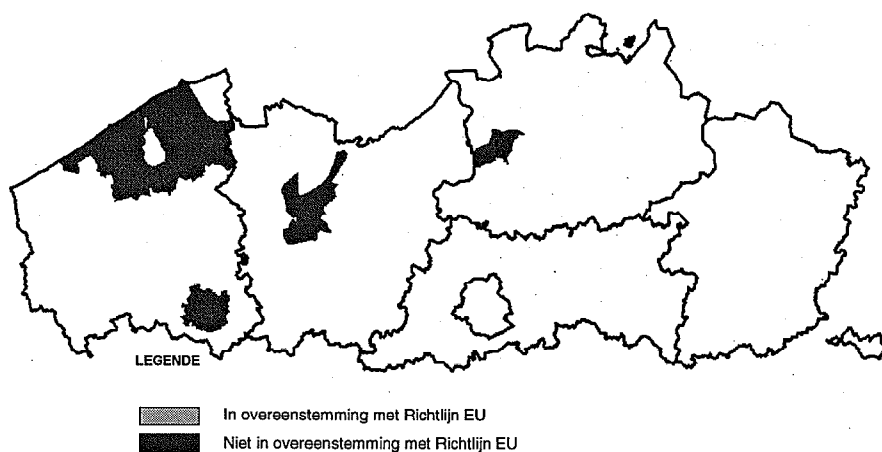

Uitbouw zuiveringssysteem voor agglomeraties groter dan 150.000 IE

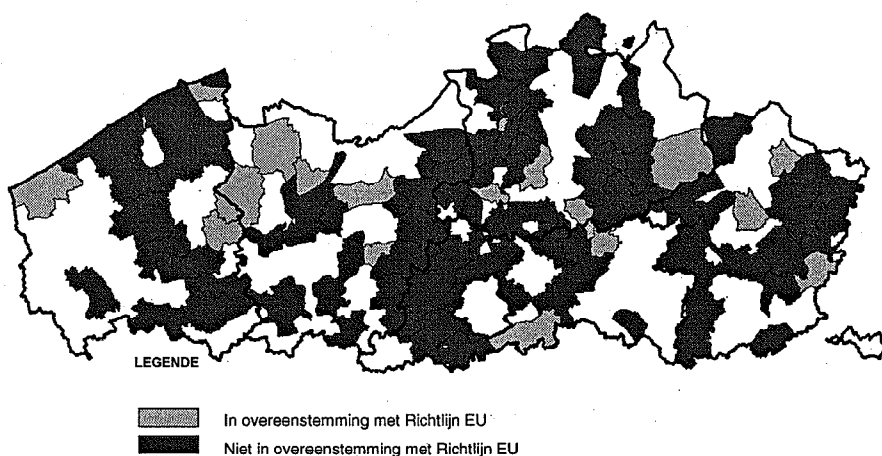

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
 Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
 Donderdag 27 april 2000

Uitbouw zuiveringssysteem voor agglomeraties groter dan 100.000 IE

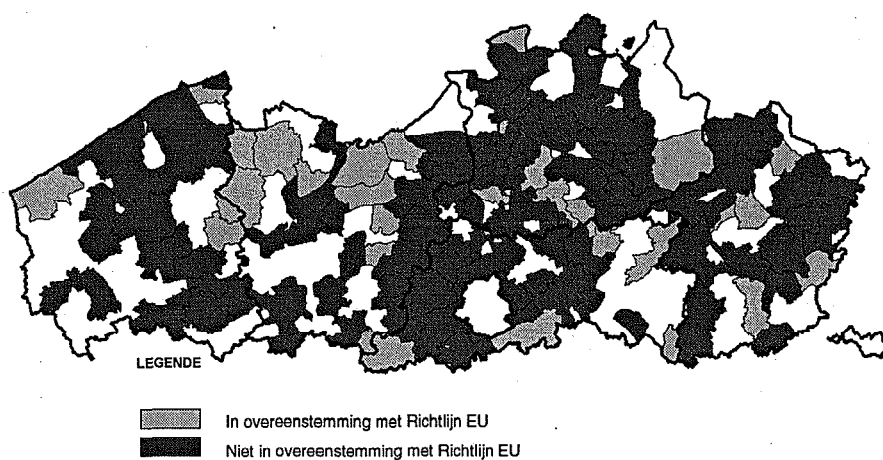

Uitbouw zuiveringssysteem voor agglomeraties groter dan 15.000 IE

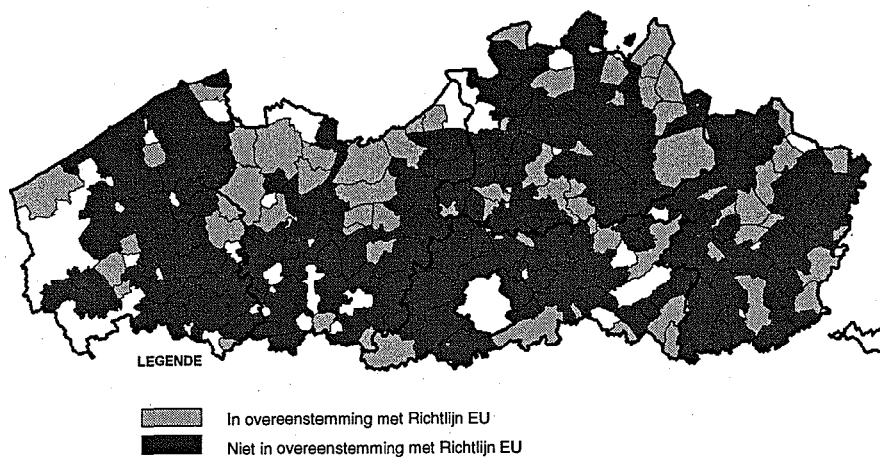

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Uitbouw zuiveringssysteem voor agglomeraties groter dan 10.000 IE

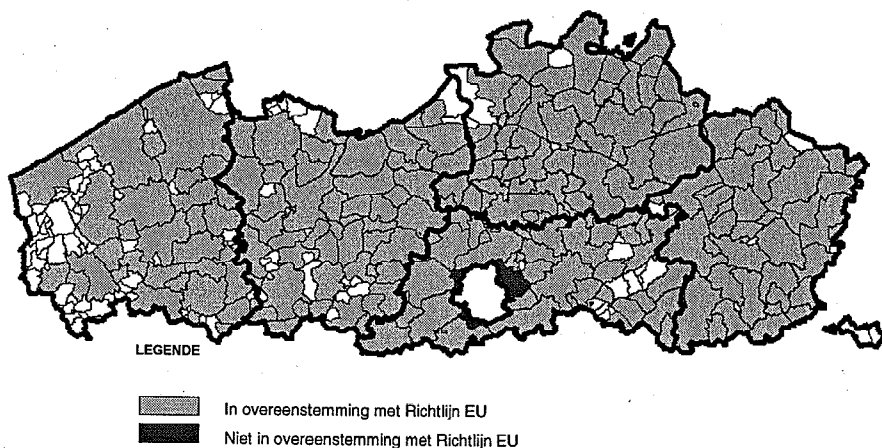

Uitbouw zuiveringssysteem voor agglomeraties groter dan 2.000 IE

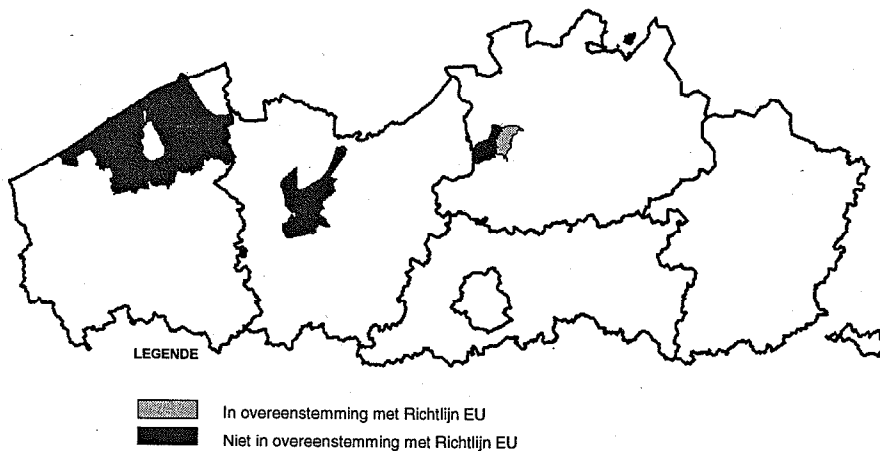

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Verwachte uitbouw zuiveringssysteem voor alle agglomeraties groter dan 2000 IE in 2005

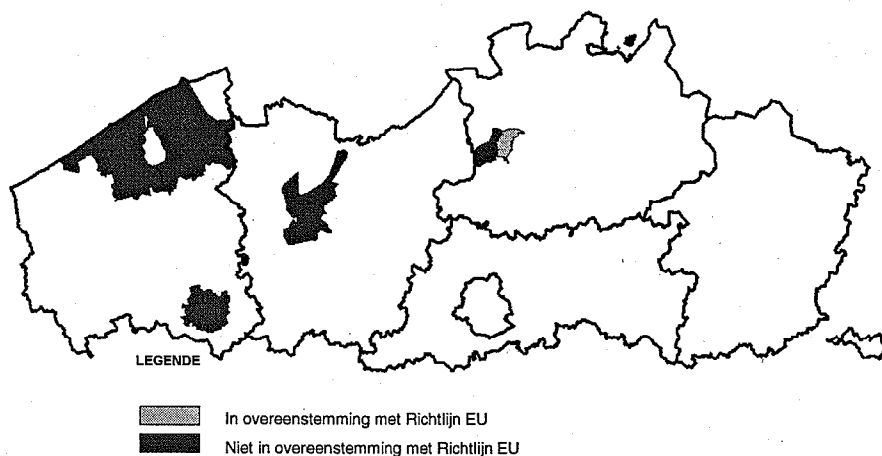

Uitbouw opvangsysteem voor agglomeraties groter dan 150.000 IE

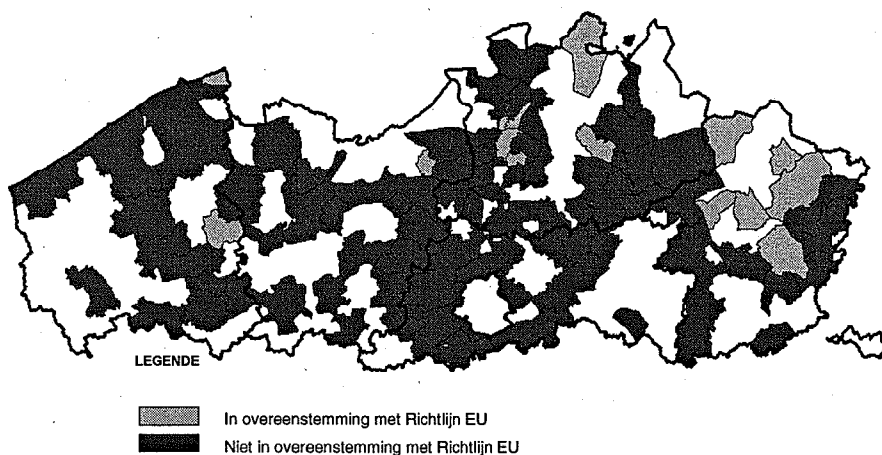

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Uitbouw opvangsysteem voor agglomeraties groter dan 100.000 IE

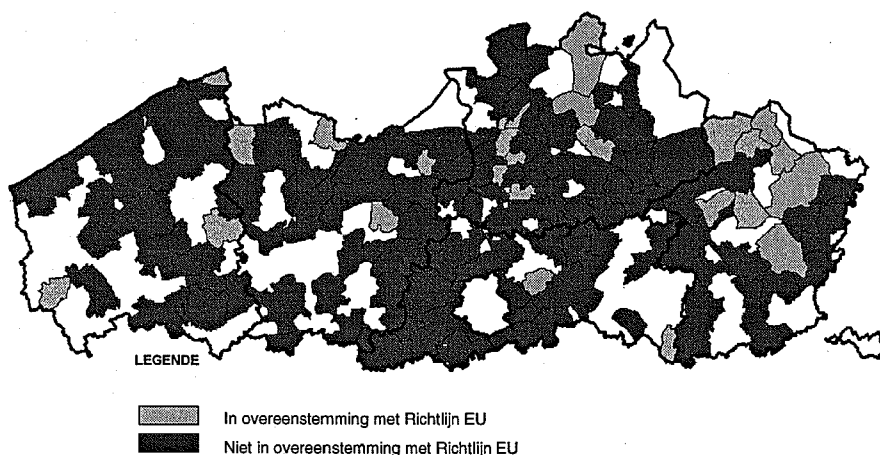

Uitbouw opvangsysteem voor agglomeraties groter dan 15.000 IE

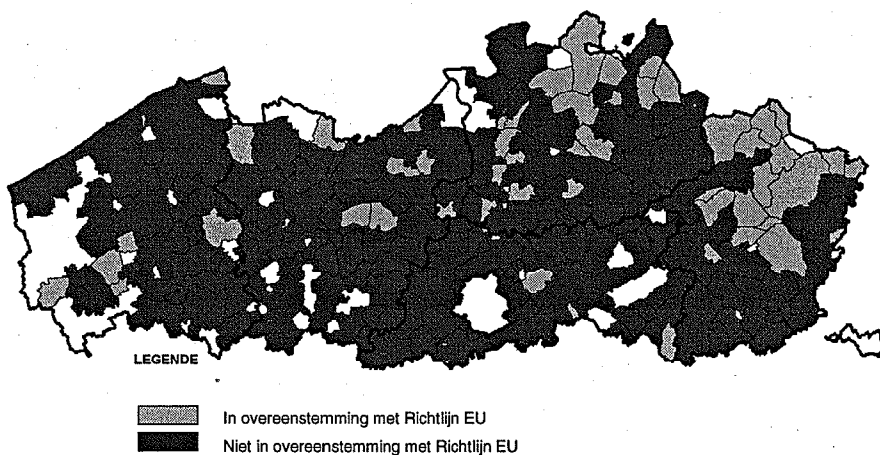

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Uitbouw opvangsysteem voor agglomeraties groter dan 10.000 IE

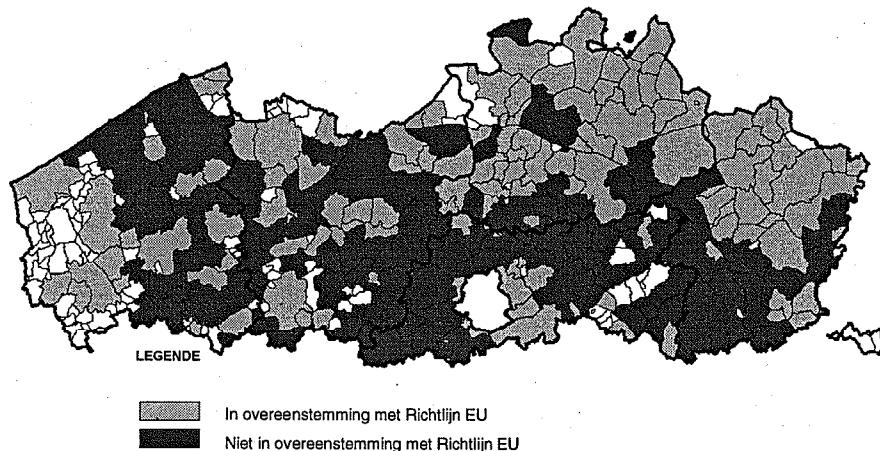

Uitbouw opvangsysteem voor agglomeraties groter dan 2.000 IE

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

**Verwachte uitbouw opvangsysteem voor alle agglomeraties groter dan
2000 IE in 2005**

Knelpunten

- specifieke ruimtelijke ordening van Vlaanderen
 - historische achterstand
 - hertekening van het milieulandschap
 - beperkingen van de markt en de sector
 - moeilijk of niet vermijdbare kostenverhogende elementen
-
- onduidelijkheid aanduiding kwetsbare gebieden
 - geen exclusieve voorrang aan agglomeraties > 10.000 IE
 - niet uitsluitend investeren in zuiverings- en opvangsystemen
 - afhankelijkheid van andere actoren
 - minimumperiode voor realisatie en hindernissen

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Mogelijke oplossingen

- aanduiding kwetsbare gebieden
- opvoeren investeringstempo/meer budget
- voorrang aan agglomeraties > 10.000 IE
- agglomeraties tussen 2.000 en 10.000 IE vervroegen
evenals alle RWZI's > 2.000 IE programmeren voor 2005
- optimaliseren afstemming initiatieven andere actoren
- activeren geblokkeerde projecten
- opgedragen Aquafin-programma bijsturen
- renovatie-investeringen (nutriëntverwijdering) versnellen

**Uitbouw gemeentelijke
afvalwaterzuiveringsinfrastructuur**

Situering

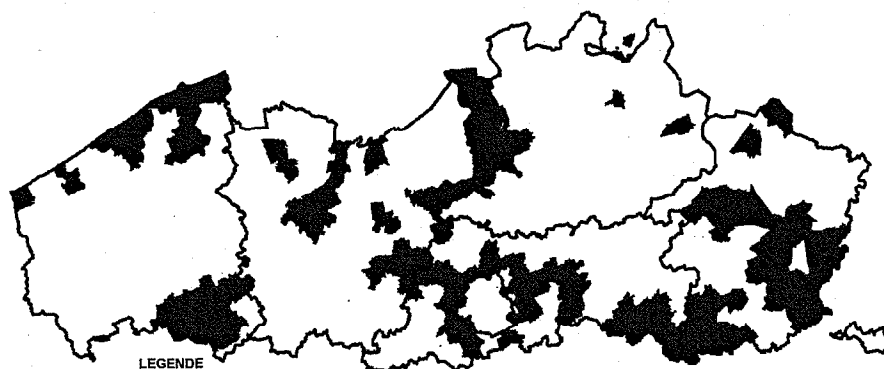
- **gemeentelijke inspanningen - steun vanuit de overheid**
 - huidige rioleringsgraad : 84 %
(maximale cf. TRP : 94 %)
 - subsidiemogelijkheid via besluit Vlaamse regering van 1996
 - besluit gewijzigd in 1999
 - ◆ extra voorwaarden
 - ◆ hogere subsidie
 - uitbouw ook via investeringsfonds - eigen middelen
- **samenstelling subsidiëringsprogramma's**

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Overzicht van de Vlaamse gemeenten opgedeeld per provincie

Rioleringsgraad van de gemeenten

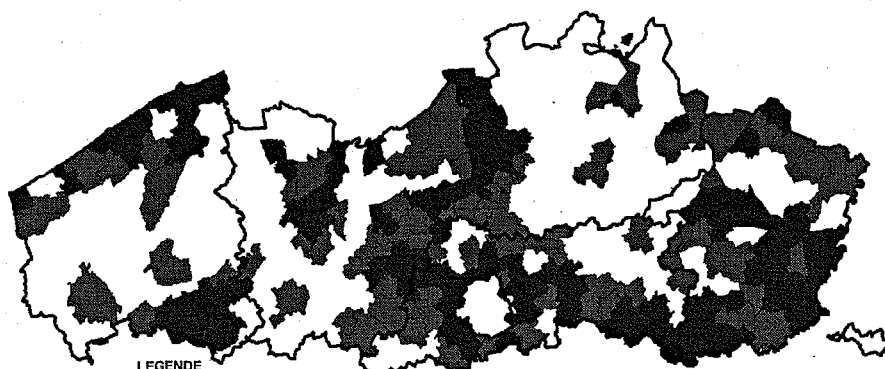

LEGENDE

rioleringsgraad tussen 90 en 100 %

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
 Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
 Donderdag 27 april 2000

Rioleringsgraad van de gemeenten

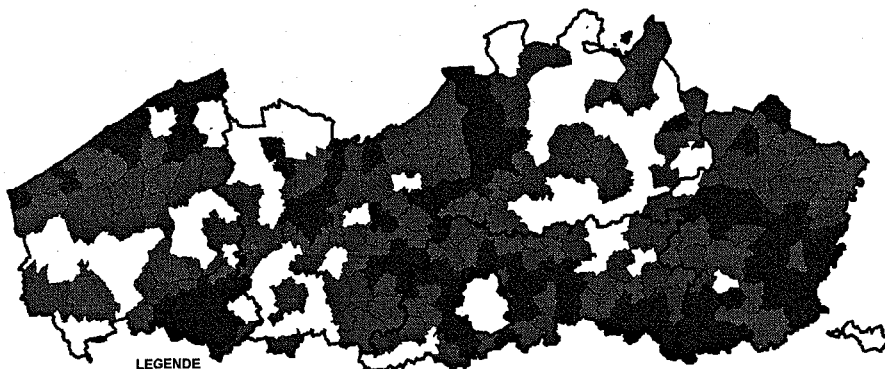

LEGENDE

rioleringsgraad tussen 90 en 100 %
 rioleringsgraad tussen 80 en 89 %

Rioleringsgraad van de gemeenten

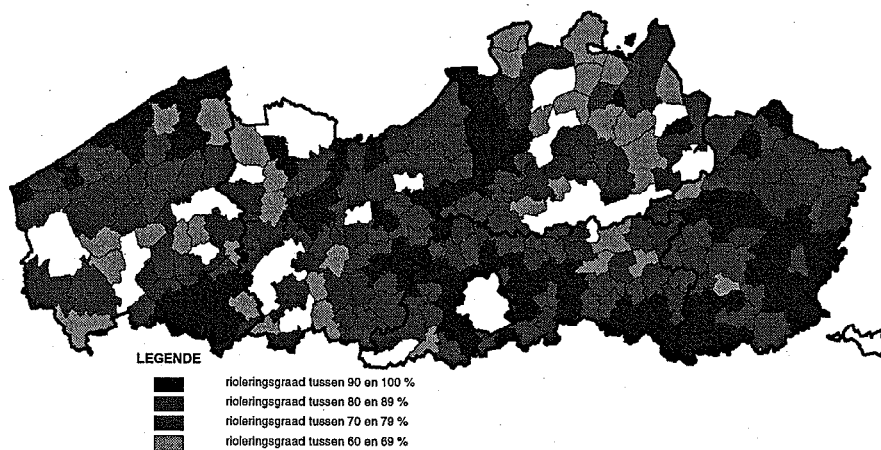
LEGENDE

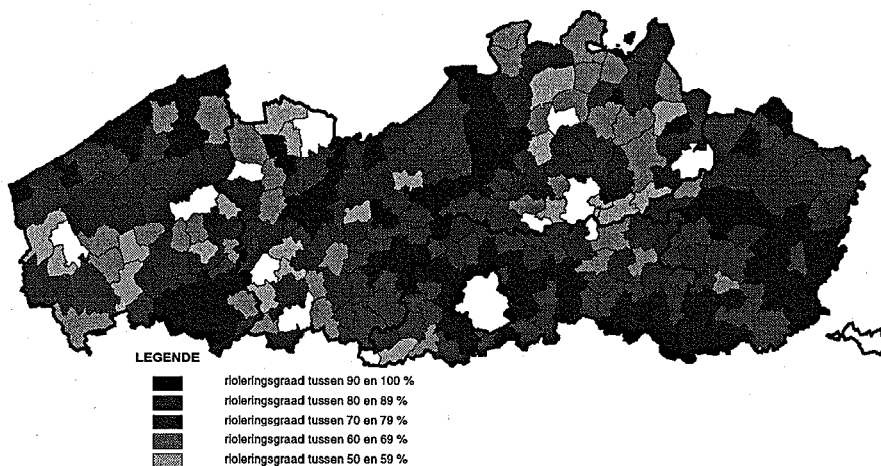
rioleringsgraad tussen 90 en 100 %
 rioleringsgraad tussen 80 en 89 %
 rioleringsgraad tussen 70 en 79 %

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Rioleringsgraad van de gemeenten

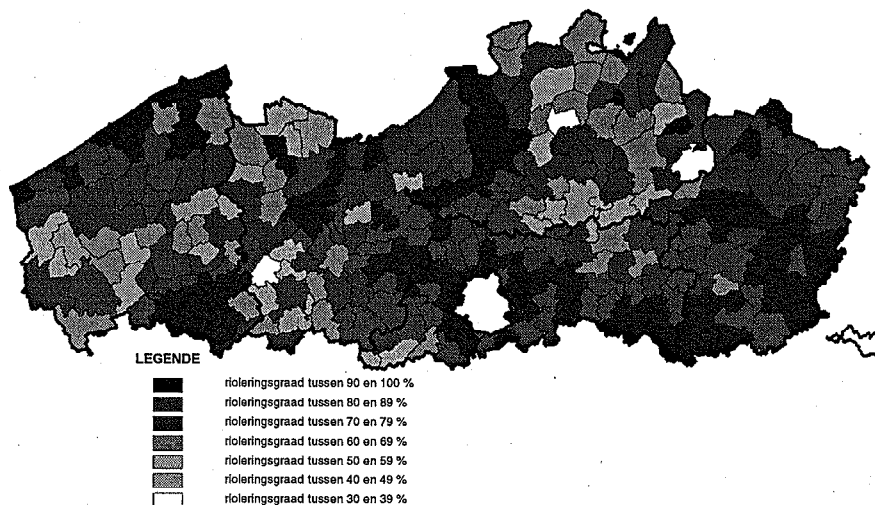

Rioleringsgraad van de gemeenten

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Rioleringsgraad van de gemeenten

Stand van zaken

- zeer grote verschillen qua rioleringsgraad
- subsidiëringsprogramma's (GIP) 1996 t.e.m. 1999 + 2000-2004
- momenteel : ontwerp GIP 2001-2005 ter ondertekening bij de gemeenten
- GIP 1996-1997-1998 : merendeel goedgekeurd door ambtelijke commissie
- GIP 1999 : voorontwerpen (VO's) in goedkeuringsfase
- GIP 2000-2004 : voor GIP 2000 VO's in te dienen uiterlijk 1/7/2000
- analyse van de subsidiëringsprogramma's : aantal projecten per gemeente

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

*Tabel : analyse subsidiëringsprogramma's
 1996 t.e.m. 2004*

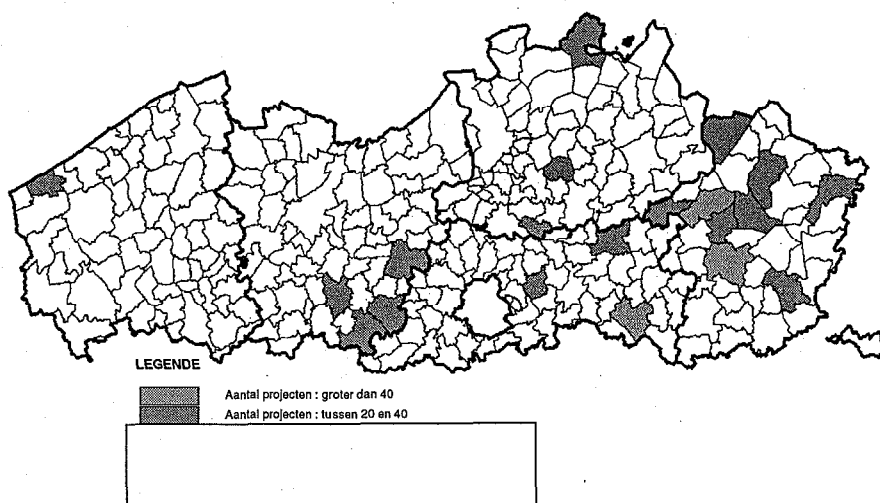
Aantal projecten	Aantal gemeenten	Percentage
0	27	9%
1 tot 5	115	37%
6 tot 10	79	26%
11 tot 20	6	22%
21 tot 40	17	6%
meer dan 40	3	1%
TOTAAL	308	

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

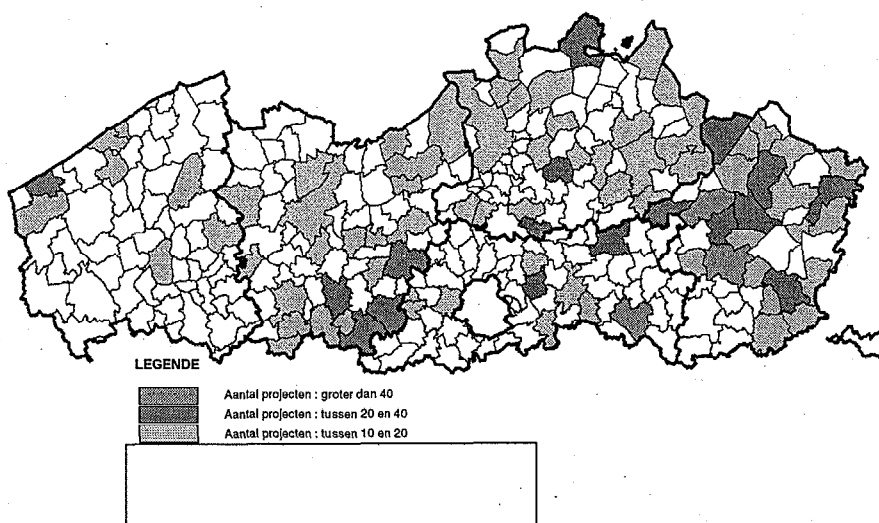

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

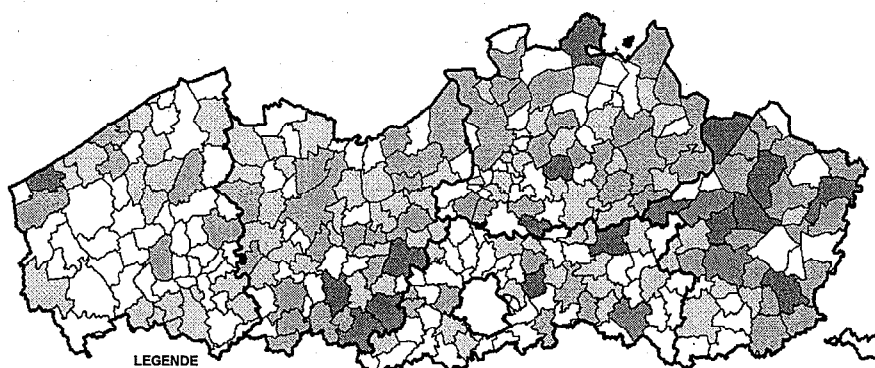

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

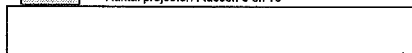
Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

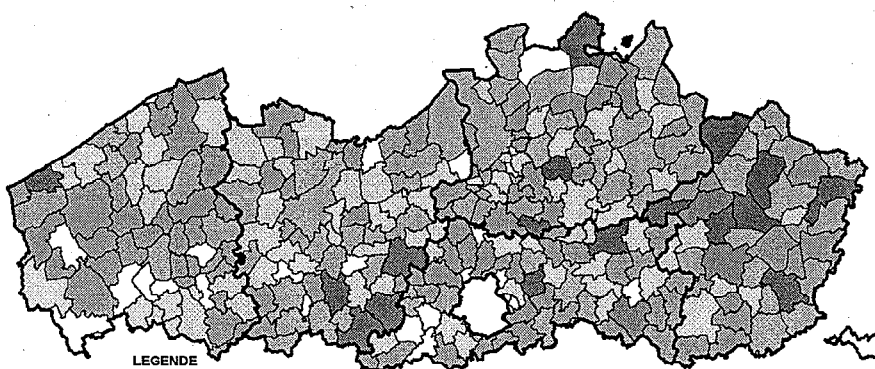

LEGENDE

- Aantal projecten : groter dan 40
- Aantal projecten : tussen 20 en 40
- Aantal projecten : tussen 10 en 20
- Aantal projecten : tussen 6 en 10

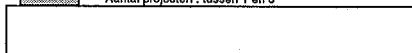

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

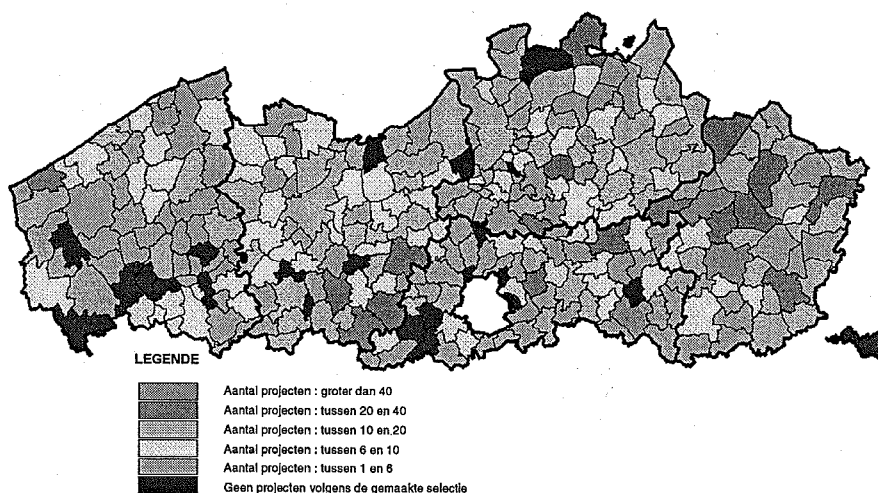
LEGENDE

- Aantal projecten : groter dan 40
- Aantal projecten : tussen 20 en 40
- Aantal projecten : tussen 10 en 20
- Aantal projecten : tussen 6 en 10
- Aantal projecten : tussen 1 en 6

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Activiteit gemeenten m.b.t. subsidiëringsprogramma's

Knelpunten

- cf. bovengemeentelijke knelpunten
- prioriteitsstelling gemeentelijk investeringsbeleid
- budgettaire ruimte : overaanbod aan projecten
- niet geactualiseerde TRP's in functie van de krachtlijnen geïntegreerd rioleringsbeleid
- beperkte handhaving gemeentelijk waterzuiveringsbeleid
- afstemming op werken van andere actoren
- geen afstemming met de gewestelijke bouwverordening

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Mogelijke oplossingen

- plan (+ debat) gemeentelijk waterzuiveringsbeleid
 - herzien van de gemeentelijke rioleringsplannen (TRP's)
 - handhaving gemeentelijk waterzuiveringsbeleid
- budgettaire ruimte verhogen
 - (oververhitting markt ?)
- betere afstemming met de diverse programma's & initiatieven van andere actoren
- aanpassen/vereenvoudigen van het subsidiebesluit o.a. afstemmen met de gewestelijke bouwverordening

**Kleinschalige en individuele
zuiveringsinitiatieven**

Situering

- subsidiëringsbesluit kleinschalige zuivering
- individuele verplichtingen
 - aansluitingsplicht op riolering
 - afkoppeling van hemelwater van het rioolstelsel
 - aanpak lozingen gesitueerd buiten de zuiveringszones A en B

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

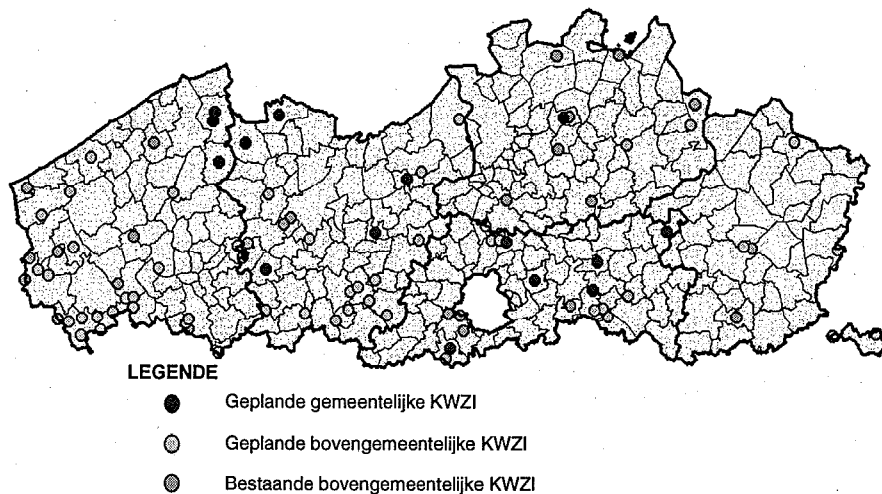
- steun van de overheid
 - vrijstelling afvalwaterheffing onder bepaalde voorwaarden
 - optie 10 milieuconvenant : premie gemeente en gewest
- initiatieven van andere partijen
 - via het Aquafin-programma
 - via VLM en AMINAL

Stand van zaken

- subsidiëringsprogramma 1999-2000-2001 :
15 voorstellen
- aantal individuele installaties : niet gekend
- leidraad bij het gemeentelijk rioleringsbeleid : input
en/of hulp voor de gemeenten

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Kleinschalige zuiveringsinitiatieven met een capaciteit < 2.000 IE

Knelpunten

- cf. gemeentelijke knelpunten
 - de onwetendheid van de gemeenten en de burger
 - moeilijke keuze tussen kleinschalige en individuele zuivering
 - hoge instapdrempel → noodzaak van een voorontwerp
 - te laag subsidiepercentage in vergelijking met Aquafin-projecten
 - geen tussenkomst voor de exploitatiekosten
 - beperkte periode beschikbaar om voorontwerp bij te sturen
 - onvoldoende hanteren code van goede praktijk
 - de ruimtelijke inpasbaarheid van de KWZI of IBA
 - de onduidelijkheid omtrent de bevoegdheidsverdeling

Hoorzitting over de implementatie van de Europese richtlijn stedelijk afvalwater
Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
Donderdag 27 april 2000

Mogelijke oplossingen

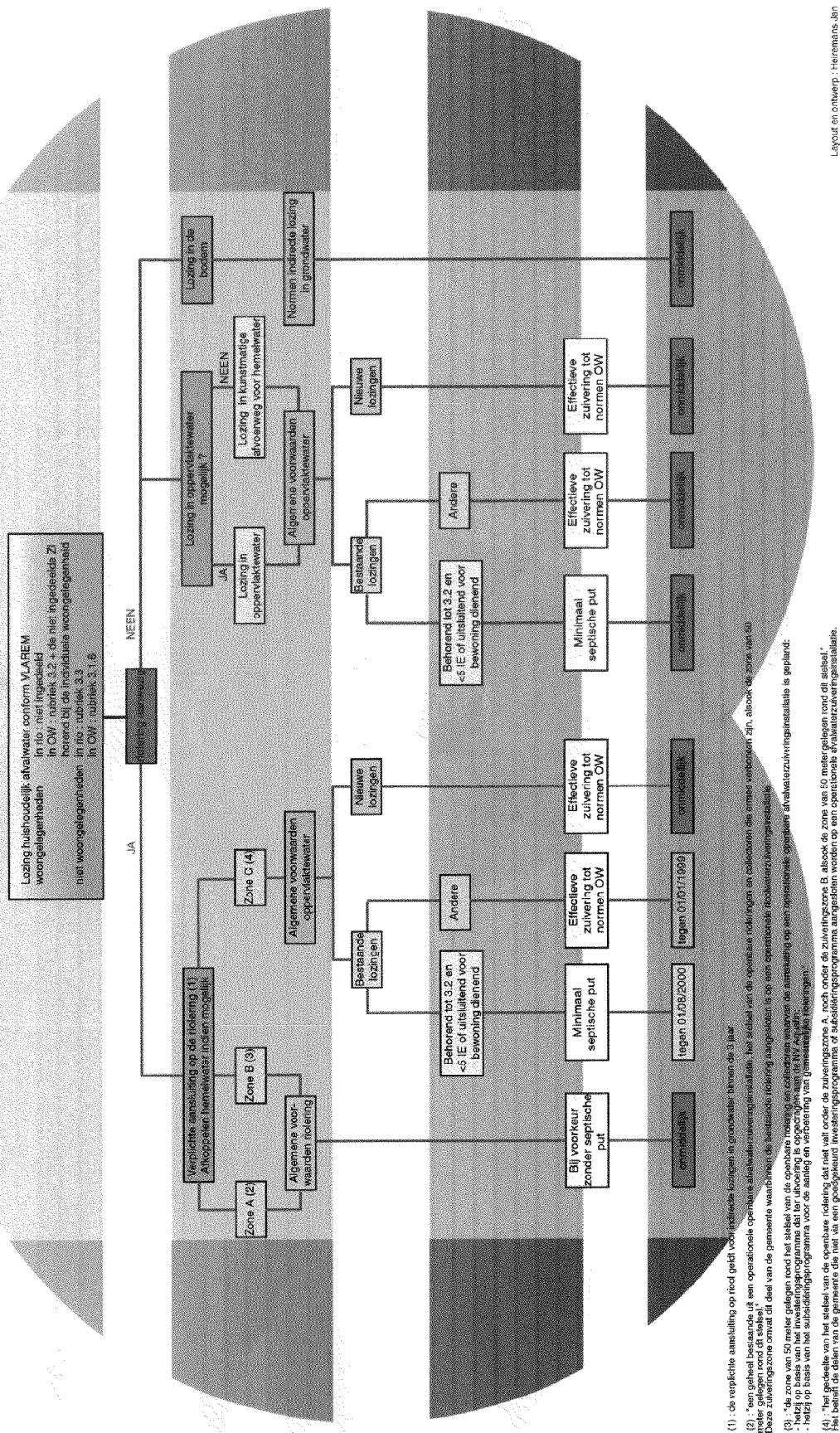
- cf. gemeentelijke mogelijke oplossingen
- aanpassen bestaand subsidiëringsbesluit
- verhogen financiële stimuli voor bouw en exploitatie
- begeleiden en sensibiliseren van de gemeenten en de burger
- voeren van overleg om ruimtelijke inpasbaarheid te verhogen
- aanpassen bevoegdheidsverdeling inzake KWZI's

Conclusies

- Vlarem II : sluitende rioleringsvisie
- sanering stedelijk afvalwater voorzien via IP en GIP
- waarneembare achterstand - ingebrekestelling
- via gepaste maatregelen ten dele te remediëren bv. :
 - bijsturing investeringsprogramma Aquafin
 - verhoogde aandacht voor agglomeraties > 10.000 IE
 - respecteren dead-line 31/12/2005
- juni 2000 : rapporteren aan EU op basis van het geactualiseerde programma

BESLISSINGSBOOM : LOZING HUISHOUDELIJK AFVALWATER

Vlaamse Milieumaatschappij
Afdeling Planning
A. Van De Maelestraat 96
9320 Erembodgem
Tel : 053/72 66 88

Layout en ontwerp : Heiremans Jan

NV AQUAFIN

Europese richtlijn stedelijk afvalwater

- Samenvatting
- Ingebrekestelling brief EU-commissaris Wallström
- Verantwoordelijkheden van de verschillende partijen
- Implementatie
- Voorstellen tot versnelde aanpak
- Conclusie

Boudewijn Van De Steene, directeur Planning
Greet De Guldre, teamleider Zuiveringstechnologie

AQUAFIN

EU-richtlijn stedelijk afvalwater 91/271/EEG

- Aanduiden kwetsbare gebieden uiterlijk 31.12.93
 - Vlarem II (1993) : enkele rivieren
 - Vlarem II (1995) : gans Vlaanderen
- Inzamelen van stedelijk afvalwater
 - uiterlijk 31.12.98 voor agglomeraties met meer dan 10.000 IE bij lozing in kwetsbare gebieden
 - uiterlijk 31.12.05 voor agglomeraties met 2.000 tot 10.000 IE

AQUAFIN

 EU-richtlijn stedelijk afvalwater 91/271/EEG

- **Nutriëntverwijdering**
 - uiterlijk 31.12.98 voor agglomeraties met meer dan 10.000 IE bij lozing in kwetsbare gebieden
- **Secundaire behandeling van ingezameld stedelijk afvalwater**
 - uiterlijk 31.12.05 voor agglomeraties met 2.000 tot 10.000 IE
- **Toereikende behandeling**
 - uiterlijk 31.12.05 voor agglomeraties met minder dan 2.000 IE

 AQUAFIN **Ingebrekestelling brief EU-commissaris Wallström**

- **Niet nakomen van artikels 3 en 5 en bijlage II van de richtlijn :**
het aanwijzen van de kwetsbare gebieden en de gevolgen ervan :
 - elke agglomeratie boven 10.000 IE moet een collecterings-systeem bezitten en zuivering met nutriëntverwijdering tegen 31.12.1998 (vooral het saneringsprogramma wordt op de korrel genomen).
- **Niet nakomen van de verplichtingen onder artikel 17 :**
 - het tenuitvoerleggingsprogramma bevat niet de vereiste informatie wat betreft het aantal en de capaciteit van de opvangsystemen.

 AQUAFIN

Verantwoordelijkheden i.h.k. van Europese richtlijn

	Aquaflin	Aminal/VMM/Beleid	Gemeente	Burger
Bepalen kwetsbare gebieden		V		
Maatregelen boven 2000 IE : grootschaligheid				
- planning collecteringssysteem				
- bovengemeentelijk (vanaf 01.01.91)	A	V		
- gemeentelijk (vanaf 31.03.96)		V	A	
- uitvoering collecteringssysteem				
- bovengemeentelijk (vanaf 01.01.91)	V	A		
- gemeentelijk (vanaf 31.03.96)	A	A	V	
- planning zuiveringssysteem				
- bovengemeentelijk (vanaf 01.01.91)	A	V		
- renovatie oude installaties (vanaf 01.01.94)	V	A		
- uitvoering zuiveringssysteem	V	A		

A = advies/controlé
V = verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheden

	Aquaflin	Aminal/VMM/Beleid	Gemeente	Burger
Maatregelen beneden 2000 IE (Vlaem) : kleinschaligheid				
- van 0 - 20 IE				V
- van 20 - 500 IE				
- planning collecteringssystemen plus KWZI (v.a. 31.12.96)		A	V	
- uitvoering collecteringssystemen plus KWZI (v.a. 31.12.96)	A	A	V	
- van 500 IE - 2000 IE				
- idem als maatregelen grootschaligheid				
Correcte toepassing maatregelen : Code van Goede Praktijk				
- huisaansluitingen	V		V	
- verbeterd gescheiden rioolstelsel bij kleinschaligheid	A	A	V	
- verbeterd gescheiden rioolstelsel bij grootschaligheid	V	A		
- afkoppelen oppervlaktewater 3de categorie			V	
- afkoppelen oppervlaktewater		V		
- afkoppelen industrie	A	V		

A = advies/controlé
V = verantwoordelijkheid

Implementatie van de EU-richtlijn (stand op 31.12.99)

Zuiveringsinstallaties

• Totaal aantal agglomeraties in Vlaamse Gewest (cijfers VMM)	279
• Aantal agglomeraties boven 10.000 IE	114
• Te zuiveren door Vlaamse Gewest	112
• Nog nieuw te bouwen RWZI's allemaal goedgekeurd technisch plan	21
• Reeds operationeel met klassieke zuivering plus fosforverwijdering	91 of 81 %
• Reeds operationeel met volledige nutriëntverwijdering	53 of 47 %
• Te renoveren RWZI's	38

Stand van zaken nieuw gebouwde RWZI's

- In de periode 1990-1999 werden 60 nieuwe zuiveringsinstallaties gebouwd (ook in agglomeraties < 10.000 IE) voor een bedrag van 7,5 miljard Bef.
- 59 installaties voldoen aan nutriëntverwijdering en 1 RWZI (Oudenaarde) moet omgebouwd worden.
- Nieuwe RWZI's worden technologisch strenger uitgerust dan de Europese normen.

Stand van zaken 21 resterende nieuw te bouwen RWZI's in agglomeraties > 10.000 IE

■ Gegund	2
■ In opbouw	7
■ Geblokkeerd wegens gewestplan/grondverwerving	12

De RWZI's in opbouw of gegund zullen af zijn in oktober 2001.

AQUAFIN

Stand van zaken 21 resterende nieuw te bouwen RWZI's

RWZI	IEs	IP	Uitgevoerd t.e.m.	Af*
Menen	66.000/100.000	1997	Gegund	19 oktober 2001
Bierbeek	16.500	1998	Gegund	26 april 2001
Halen	26.000/39.000	1993	In opbouw	6 december 2000
Ronse	30.000	1995	In opbouw	2 maart 2000
Alken	16.000/24.000	1997	In opbouw	2 februari 2001
Rotselaar	13.500/27.000	1996	In opbouw	1 februari 2000
Deinze	25.500	1996	In opbouw	23 maart 2001
Destelbergen	66.000	1997	In opbouw	23 februari 2001
Temse	25.000/38.000	1997	In opbouw	9 november 2000
Tervuren	15.000	1992	Aanbesteding	25 juni 2002
Boortmeerbeek	44.000	1995	Aanbesteding	10 april 2003
Grimbergen	100.000	1998	Ontw erp	16 december 2003
Beveren	36.000/54.000	1998	Ontw erp	4 juni 2003
Olsene	11.000/33.000	1998	Ontw erp	30 mei 2003
Ingelmunster	35.000/52.000	1998	Voorontw erp	2 april 2002
Sint-Pieters-Leeuw	37.000	1998	Voorontw erp	17 januari 2003
Heule	14.000/21.000	1998	Voorontw erp	12 mei 2003
Merchtem	18.000/36.000	1998	Voorstudie	22 augustus 2003
Beveren-Leie	17.000/25.000	1998	Voorstudie	19 februari 2004
Ruisbroek	40.000	1999	Voorstudie	10 september 2002
Ledebergem	9.000/13.500	1999	Voorstudie	21 augustus 2003
Totaal 1ste fase	660.500			

* indien vandaag gedeblokkeerd

Mogelijkheden tot versnelde aanpak

- Versnelde aanpak mogelijk indien deblokkeren gewestplannen met verklaring van algemeen belang/bouw-vergunning/milieuvergunning.
- Indien gedeblokkeerd qua vergunningen duurt de bouw/opstart nog ten laatste tot februari 2004.

AQUAFIN

Stand van zaken te renoveren RWZI's

■ Overgenomen RWZI's op 01.01.94	115
■ Aantal daarvan in agglomeraties > 10.000 IE	65
■ Aantal dat op 01.01.94 voldeed aan nutriëntverwijdering	0
■ Aantal dat op 31.12.99 voldoet aan nutriëntverwijdering	28
■ Aantal te renoveren overgenomen RWZI's	37
• plus ombouw Oudenaarde	
■ Het succesverhaal van 0 naar 28 in 5 jaar is te danken aan technologische begeleiding / noodmaatregelen / renovatie investeringen / goede exploitatie.	

AQUAFIN

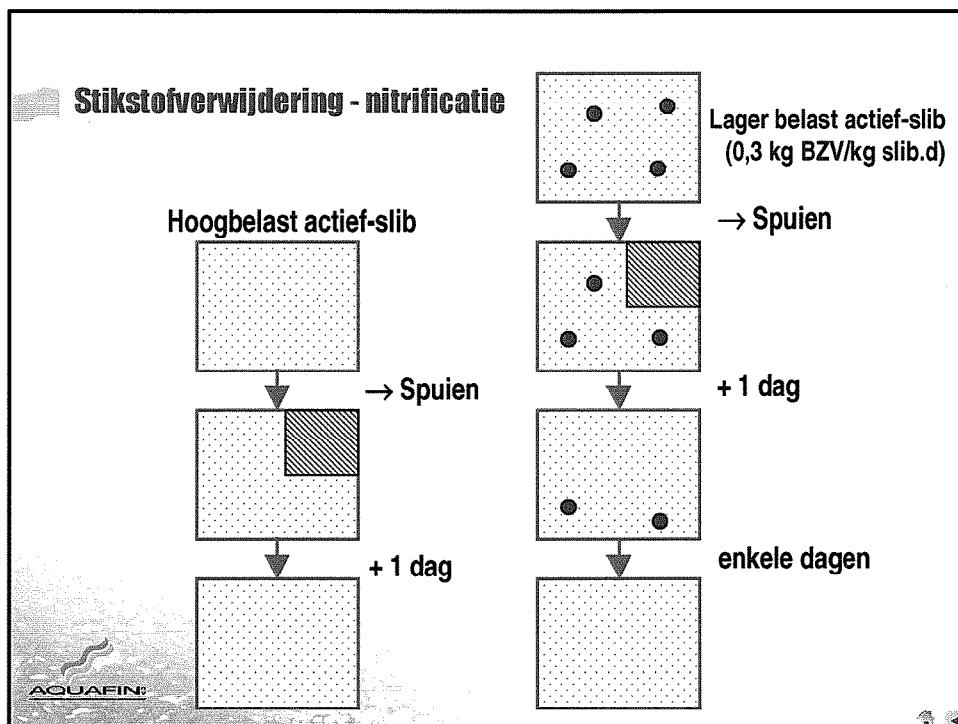
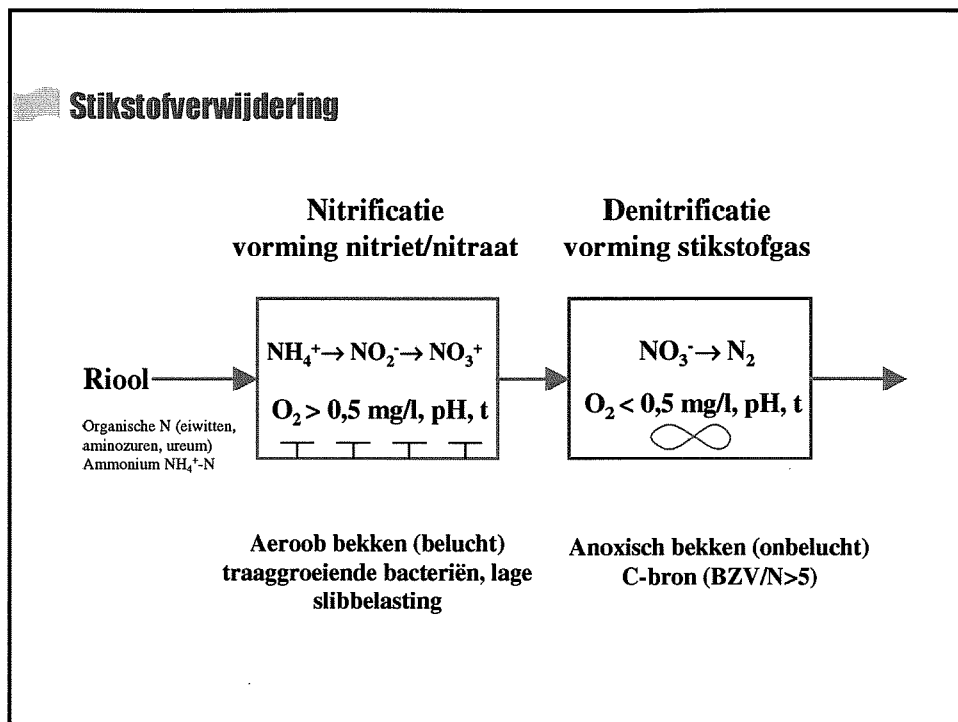
Stand van zaken resterende 38 te renoveren RWZI's

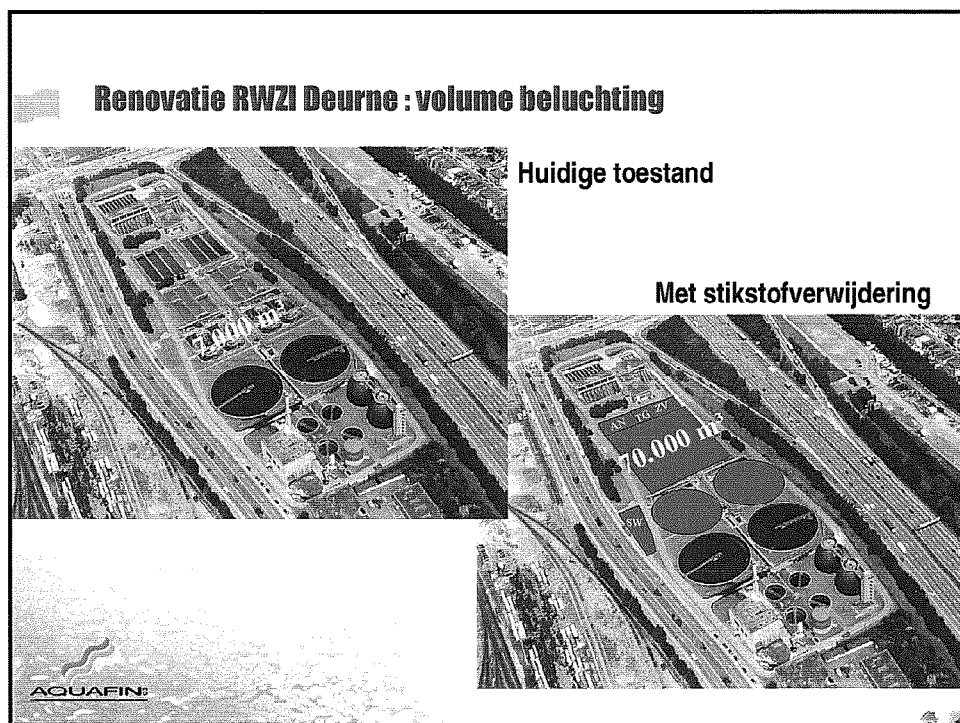
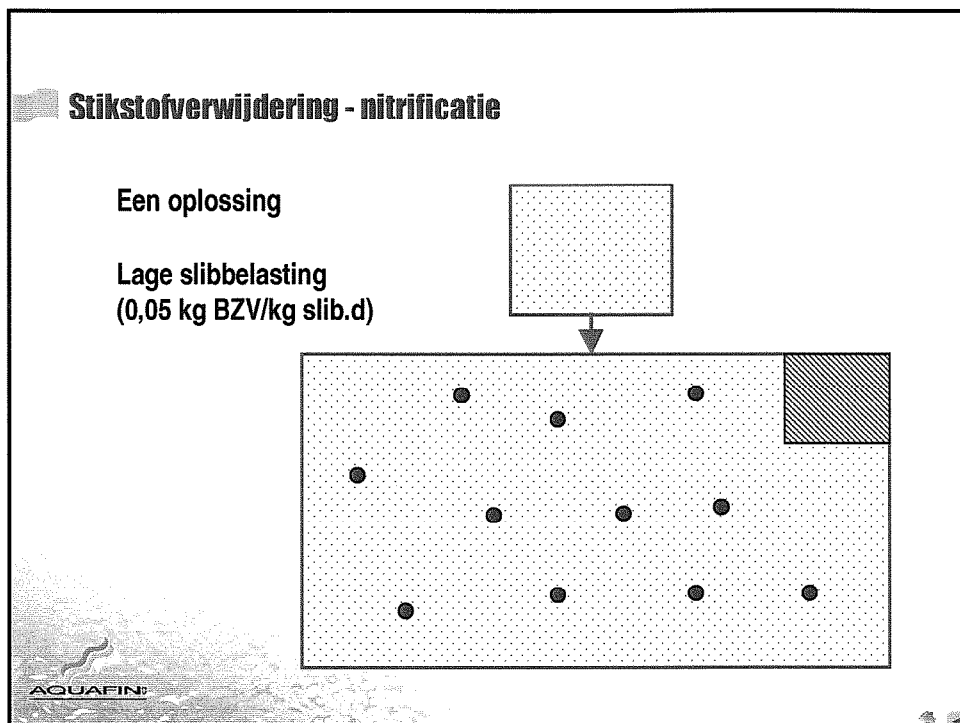
■ In opbouw	5
■ Aanbesteed/ge Gund	6
■ In ontwerp*	6
■ Technisch plan ingediend bij Vlaams Gewest*	5
■ Technische plannen in opmaak*	16
	38
■ *geblokkeerd wegens gewestplan	?
■ mogelijk vertraagd wegens MER	2

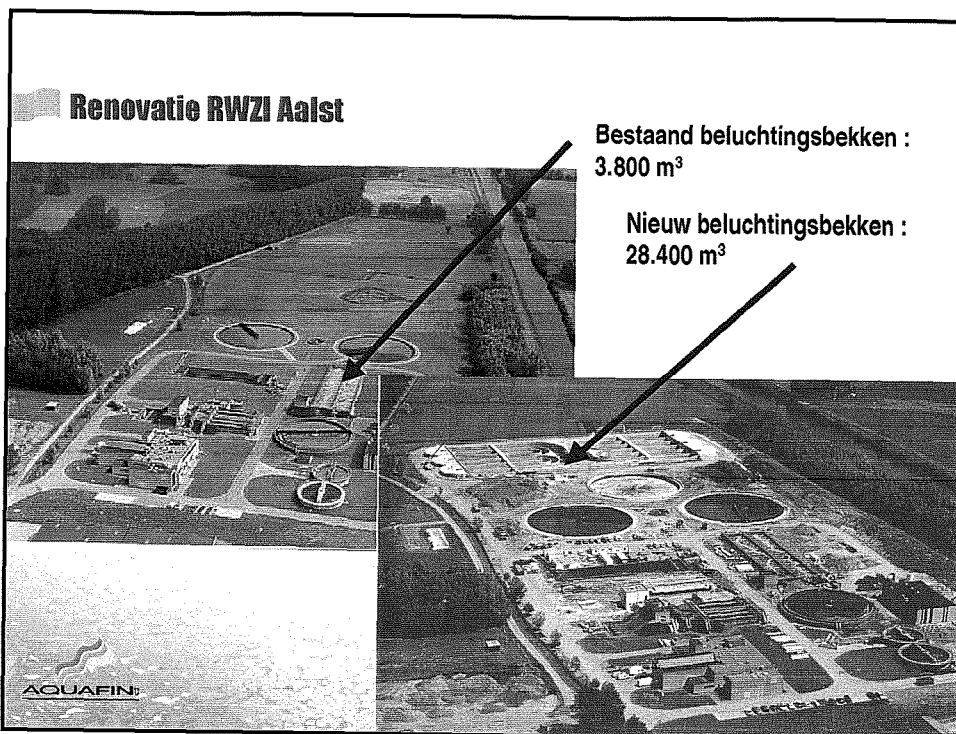
AQUAFIN®

Stand van zaken renovatie 38 RWZI's

RWZI	(R)IP	Uitgevoerd t.e.m.	RWZI	(R)IP	Uitgevoerd t.e.m.
Bornem	RIP 1996	In opbouw	Brugge	RIP 1999	Voorstudie
Ninove	RIP 1995	In opbouw	Nijlen	RIP 2002	Technisch plan
Geel	RIP 1995	In opbouw	Deurne	RIP 2001	Technisch plan
Aalst	RIP 1995	In opbouw	Koersel	RIP 2001	Opmaak techn. plan
Turnhout	RIP 1997	In opbouw	Neeroeteren	RIP 2001	Opmaak techn. plan
Schoten	RIP 1997	Gunning	Bree	RIP 2001	Opmaak techn. plan
Sint-Niklaas	RIP 1997	Aanbesteding	Boechout	IP 2001	Opmaak techn. plan
Knokke	RIP 1997	Aanbesteding	Aartselaar	IP 2001	Opmaak techn. plan
Hamme	RIP 1998	Aanbesteding	Hove	IP 2001	Opmaak techn. plan
Maasmechelen	IP 2001	Aanbesteding	Dendermonde	IP 2002	Opmaak techn. plan
Mechelen	RIP 1996	Aanbesteding	Harelbeke	IP 2001	Opmaak techn. plan
Vlaenenbeek	IP 1999	Voorstudie	Sint-Truiden	RIP 2002	Opmaak techn. plan
Antwerpen-Noord	RIP 2000	Voorstudie	Tessenderlo	RIP 2002	Opmaak techn. plan
Tienen	RIP 1998	Publicatie	Lichtaart	RIP 2002	Opmaak techn. plan
Antwerpen-Zuid	IP 1999	Voorstudie	Genk	RIP 2002	Opmaak techn. plan
Oudenaarde	IP 2001	Technisch plan	Heusden	IP 2002	Opmaak techn. plan
Zele	RIP 2000	Technisch plan	Brasschaat	IP 2002	Opmaak techn. plan
Leuven	RIP 1996	Publicatie	Edegem	IP 2002	Opmaak techn. plan
Hasselt	RIP 2000	Technisch plan	Westerlo	IP 2002	Opmaak techn. plan

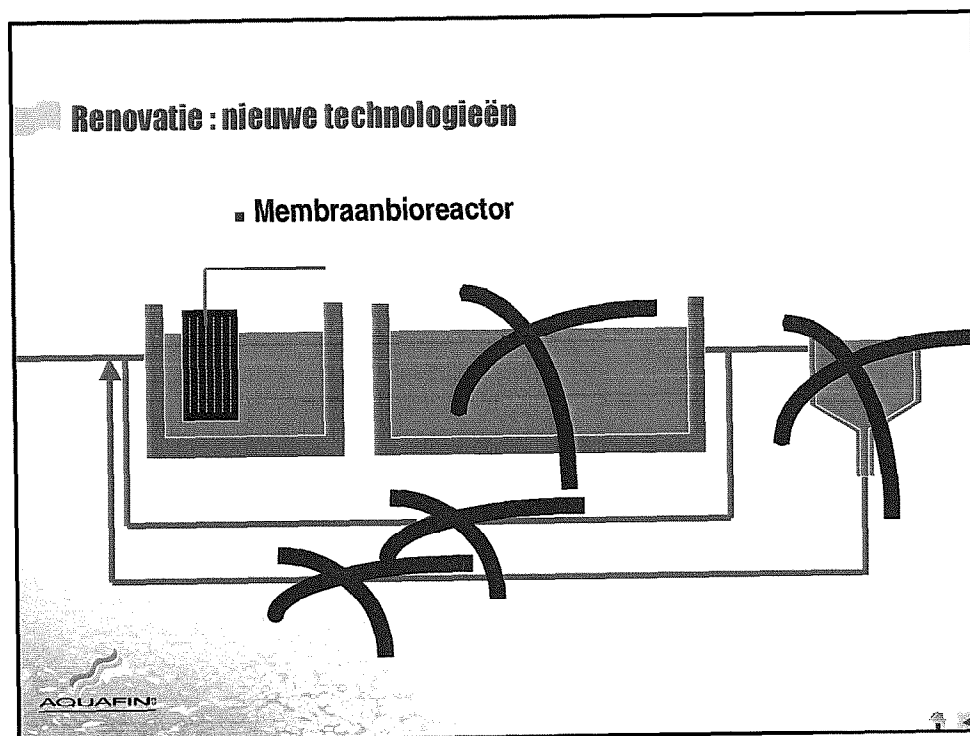
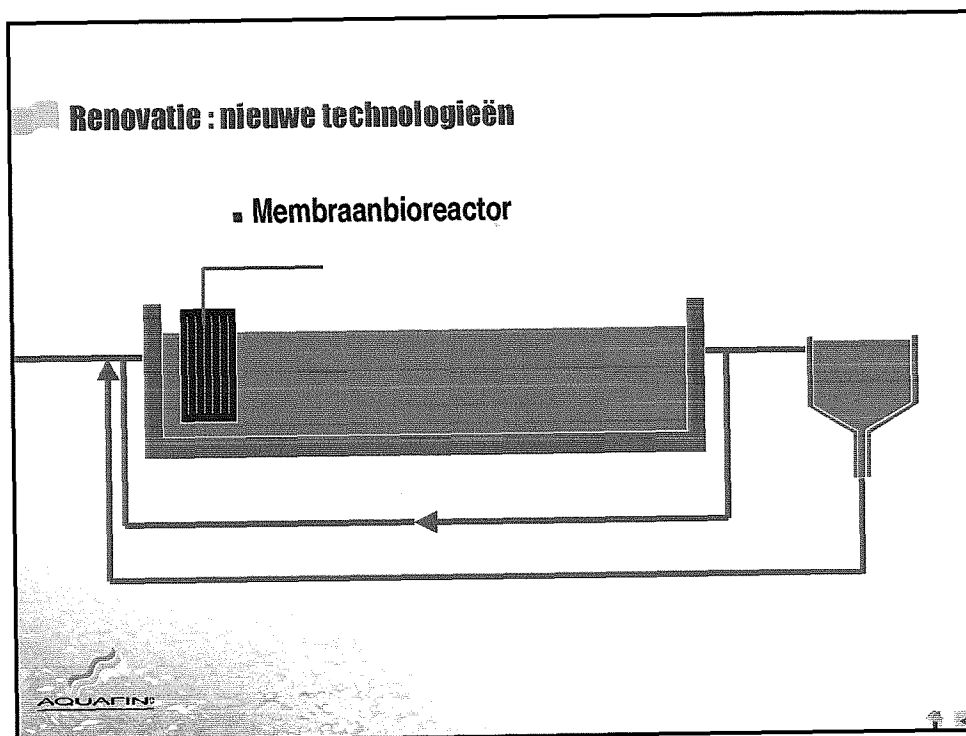

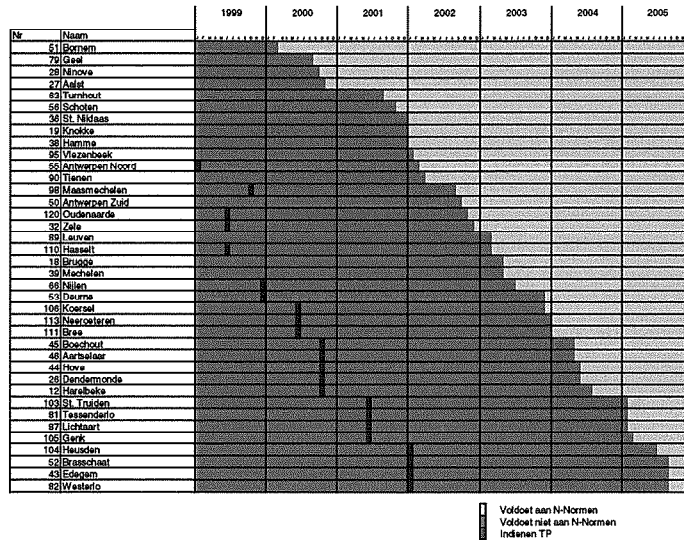

Scenario's renovatie Deurne		
Drager materiaal (Kaldness)		758 milj. Bef
Filter (Biofor N/DN)		900 milj. Bef
Membraan reactor		> 1.200 milj. Bef
Laagbelast actief slib		738 milj. Bef
AS + MBR	 	854 milj. Bef

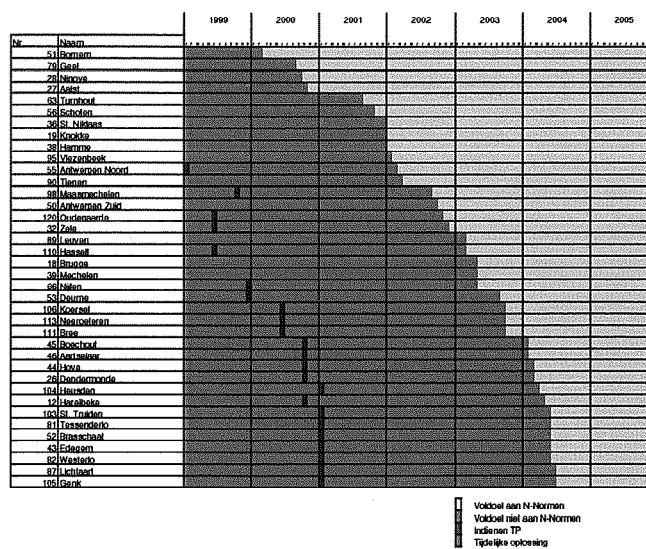
AQUAFIN

Timing renovatieprogramma 38 RWZI's : status eind 1999

Timing renovatieprogramma 38 RWZI's : finaal

Implementatie collecteringssysteem : nog grotere uitdaging

- Gemeenten volgen planning niet, zeker in uitvoering
- Aquafin-programma over periode 1991-1999 ook 3,7 miljard Bef achterop
 - op te leveren volgens TP (cumul 1991-1999) : 42,58 miljard Bef
 - werkelijk opgeleverd (cumul 1991-1999) : 38,95 miljard Bef
- Redenen voor Aquafin vertragingen :

• MER, vergunningen, gronden	44,6 %
• derden (afstemming projecten)	30,2 %
• aannemer	17,1 %
• overheid	8 %
• optimalisatie Aquafin	0,1 %

AQUAFIN

Overzicht per Gemeentelijk Investeringsprogramma (verslagen ambtelijke commissie verwerkt tot 08.05.2000)

GIP 1996			
Aantal projecten	281		
Aantal dossiers niet ontvangen	0		
Aantal te behandelen dossiers	278	Goedgekeurd	260

GIP 1997			
Aantal projecten	657		
Aantal dossiers niet ontvangen	118		
Aantal te behandelen dossiers	539	Goedgekeurd	512

GIP 1998			
Aantal projecten	364		
Aantal dossiers niet ontvangen	75		
Aantal te behandelen dossiers	289	Goedgekeurd	252

GIP 1999			
Aantal projecten	337		
Aantal dossiers niet ontvangen	100		
Aantal te behandelen dossiers	227	Goedgekeurd	117

GIP 2000			
Aantal projecten	318		
Aantal dossiers niet ontvangen	255		
Aantal te behandelen dossiers	63	Goedgekeurd	19

 Conclusie

- Van bij de oprichting Aquafin werden alle RWZI's, behalve 1, voor nutriëntverwijdering gebouwd.
- De nog te bouwen nieuwe RWZI's worden vooral geblokkeerd door gewestplan/vergunningsproblematiek.
- De nog te renoveren RWZI's zijn in een programma gevat.
- Collectering -zeker gemeentelijk- is een groter probleem.
- Maatregelen voor versnelde aanpak kunnen voorgesteld worden; gezamenlijke aanpak VMM/Aquafin/Beleid is nodig.